
ಕನ್ನಡನಾಡಿನ ವೀರ ಚೈನೆ ಮಹಿಳೆಯರು

ಲೇಖಕರು
ಶ್ರೀಮತಿ ಎಸ್. ರತ್ನಮೃ

ಫೂಲ್

ಪಂಡಿತರತ್ನ ವರ್ತೋರು ಶಾಂತಿರಾಜಶಾಸ್ತ್ರ ಟ್ರಾನ್ಸ್ಲಿಫರ್, ಬೆಂಗಳೂರು
ಸಹಯೋಗ
ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಸರ್ವಿಸ್ ಟ್ರಾನ್ಸ್ಲಿಫರ್, ಬೆಂಗಳೂರು

ಕನ್ನಡನಾಡಿನ ವೀರ ಜ್ಯೇನ ಮಹಿಳೆಯರು

ಲೇಖಕರು

ಶ್ರೀಮತಿ ಎಸ್. ರತ್ನಮೃ
ನಿವೃತ್ತ ವ್ಯಾಧಿಪಕ್ಷ ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧಕೆ

ಪಂಡಿತರತ್ನ ಎ. ಶಾಂತಿರಾಜಶಾಸ್ತ್ರ ಟ್ರಾಸ್ಟ್
ಸಹಯೋಗ : ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಸೆವಿಂಸ್ ಟ್ರಾಸ್ಟ್
ಜಯನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು - ೫೬೦ ೦೫೨

ಮುನ್ನಡಿ

ಸೋದರಿ ಶ್ರೀಮತಿ ಎಂ. ರತ್ನಮೃಂಜರೆದ 'ಕನ್ನಡನಾಡಿನ ವೀರ ಜೈನ ಮಹಿಳೆಯರು' ಎಂಬ ಪ್ರಸಕ್ತದ ಬಗ್ಗೆ ಎರಡು ಮಾತು ಬರೆಯಲು ನನಗೆ ಸಂತೋಷವಾಗುತ್ತದೆ. ಕನಾಂಟಿಕದ ಇತಿಹಾಸವು ಅಡಗಿರುವ ಶಾಸನಗಳ ಗಣಯನ್ನು ಕೊರೆಕೊರೆದು ಆಕೆ ಅಮೂಲ್ಯ ರತ್ನಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಶ್ರಮ, ಉತ್ಸಾಹ, ವಿದ್ಯಾಪ್ರತ್ಯಾಗಳನ್ನು ನಾನು ಮಚ್ಚಿದ್ದೇನೆ. ಅವರ ಈ ವಾಚನಯೋಗ್ಯ ಕೃತಿಗಾಗಿ ಅವರನ್ನು ಹೃತ್ಯೋವಧಕ ಅಭಿನಂದಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಅತಿಮಂಚ್ಯ, ಶಾಂತಲೆ, ಅಭ್ಯಕ್ತ ಮುಂತಾದ ಕೆಲವೇ ಜೈನ ಮಹಿಳೆಯರ ಬಗ್ಗೆ ನನಗೆ ತಿಳಿದಿದೆ. ಅದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಅವರು ಭಾರೀ ಸಂಹೀಯಲ್ಲಿ ಜೈನ ಮಹಿಳಾರತ್ನಗಳನ್ನು ಬೆಳಕಿಗೆ ತಂದು ಕನಾಂಟಿಕದ ಮಹಿಳೆಯರ ಇತಿಹಾಸದ ಬಗ್ಗೆ ನಮಗಿರುವ ಗೌರವವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ಕಾರಣಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ಕಾಲದ ನಾಗರೇವನ ಸತಿ ಜಕ್ಕಿಯಂಚ್ಯೆ, ಲೋಕವಿದ್ಯಾಧರನ ಪತ್ತಿ ನಾವಿಯಂಚ್ಯೆ (ರಂಡಿ), ಕುಬಂಡೂರಲ್ಲಿ ಜನಾಲಯ ರಚಿಸಿದ ಮಾಳಲದೇವಿ, ಹಾನಗಲ್ಲಿನ ಕದಂಬರಾಣ ಪಂಡಾದೇವಿ, ಹುಳ್ಳಿ ದಂಡಾಧಿಪತಿ ಪತ್ತಿ ಪದ್ಯಾವತಿ ಮುಂತಾದವರ ಮನುಕು ಪ್ರತಿಮೆಗಳನ್ನು ತಿಕ್ಕಿತೀರಿ ಬೆಳಗುವಂತೆ ಅವರು ಮಾಡಿದ್ದು ಮೇಚ್ಯೆ ಕೆಲಸ.

ಈ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಕ್ತದ ವಿಮರ್ಶೆ ಮಾಡುವುದು ನನ್ನ ಉದ್ದೇಶವಲ್ಲ; ಹಾಳುಕ್ಯ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಮಟ್ಟದ ಬ್ಯಾತರಾಣ ಅಕ್ಕಾದೇವಿ ಜೈನಳಲ್ಲ, ಹೊಯಿಳ ಮೂರನೆಯ ಬಲ್ಲಾಳನ್ನು ವರಿಸಿದ್ದ ಕುಳಿಯಿ ಅಥವಾ ಕೃಷ್ಣಾಯಿತಾಯಿ ಆಳುವ ವಂಶದವರ್ಣ. ಕಾರ್ಕಾಳ ಮನಸೆನದವರ್ಣಲ್ಲ.

ಇದು ಪ್ರಸಕ್ತದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಲು ಹೇಳಿದ ಮಾತುಗಳಲ್ಲ. ನನಗೆ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕುಕ್ಕಿದಂತೆ ಕಂಡ ಕೆಲವು ಲೋಪಗಳು, ಕಣ್ಣಿ ಕುಕ್ಕಿದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಹಾಗೇ ಬಿಡಲಾದಿತೇ?

ಸೋದರಿ ಶ್ರೀಮತಿ ರತ್ನಮೃಂಜನವರ ಅನ್ನೇಷಣೆ, ಬರವಣಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಸಾಗಲಿ. ಅವರಿಂದ ಇನ್ನುಷ್ಟು ಕೃತಿಗಳು ಹೊರಬರಲಿ. ಅವರ ವಿದ್ಯಾಪ್ತು ಇನ್ನುಷ್ಟು ಬೆಳಗಲಿ ಎಂದು ಹಾರ್ಡೆಸುತ್ತೇನೆ.

ಪ, ಕಾರ್ತಕರ ನುಡಿ

ಸ್ವಾ ಎತ್ತರು ಶಾಂತಿರಾಜಾಸ್ವಿಗ್ರಹ ಎಲ್ಲ ಕೃತಿಗಳ ಪ್ರನರ್ಹ ಮುದ್ರಣ ಮಾಡಿಸಿ
ಟ್ರಿಂಪ್ ಸುಲಭ ಬೆಲೆಯಲ್ಲ ಕನ್ನಡ ನಾರಸ್ತು ಲೋಕಕ್ಕೆ ಸಮರ್ಪಿಸುತ್ತಿರುವುದರ ಹೊಂತೆಗೆ ಅನ್ನ
ಪೂರ್ವ ಲೇಖಿಕರು ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರತಾಶಪಡಿಸುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಹಮ್ಮಿ
ಕೊಂಡಿರುವ ಯೋಜನೆಯಡಿ ಶ್ರೀಮತಿ ರತ್ನಮೃತ ಅವರ ಈ 'ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ವೀರೆ ಜೈಸ್'ನ
ದುಹಿಂಬಿಯರು' ಕಿತಿಯ ಪಿಠ್ಯನೆಯದು.

ଶ୍ରୀମତ ରତ୍ନମ୍ବନାନ୍ଦୁ ପାତ୍ର କୁଣ୍ଡଳପାତ୍ରଙ୍ଗି ନିଷ୍ଠୃତରେ ଦାନ ନାହାରୁ ଏହି
ପଞ୍ଚଗଣ୍ଠକାଲ ସତରେ ସଂକୋଚନେ ନାହାଁ, ତାର ଆଧିକରିତାକୁ କାହାନେଥିରେ ଅନ୍ତରେ
ମାତ୍ରାରେ, ହଲଖି ଶ୍ରୀତ୍ରୈଗଣ୍ଠ, ମରଗଣ୍ଠ, ମାତାଧିରୀରୁ ମୁକ୍ତି ସଂଫଳଶ୍ରୀଗଣ୍ଠନୁଁ ସଂଦ
ଶ୍ରୀକୁ ଉପରେ ପରିଶ୍ରମିଲାଇଲା ନାହିନାକି ତାମିଲନାୟକାରୁ ନୁହୁଣ୍ଡିଲା ଏହିରେ ଶ୍ରୀନାନ୍ଦୁଙ୍କାଳେ
ଯୀର ଜେପନ ତିତ୍ରୁଗଣ୍ଠ, କେଳି, ସଂଗିରେ, ନାୟକଗାଁ ନେବେ ସଲ୍ଲିଶିଦ, ପ୍ରମ୍ହାତ ଏହିରର,
ଦାନଏହିରର ତିତ୍ରୁଗଣ୍ଠନୁଁ ଆଧାର ସିଂହ ଶିଦ୍ଧପଦିଶରୁଵ ଶ୍ରୀମତିମୁଦୁ. କୁ ଶ୍ରୀମତିରେ
ଶ୍ରୀମତିରୁରୁ ଯାଏ ପ୍ରେତିଧାରେକେ ଯାଏ ଜୀବିଦ୍ଵାରା ପର୍ବତ ଓ ପ୍ରକଟିତ ପରିବର୍ତ୍ତନରେ
ପ୍ରେତିପଦିଶ ଉଦନ୍ତ ନାମଗେ ପହିଲାଯବୁଦ୍ଧାଙ୍ଗି ପ୍ରାଣେ ଆଚରିଗେ ଆଶ୍ରମରେ ଶ୍ରୀତଜ୍ଜନାଗାରେ.

ఈ కృతియ ప్రకారంద అధికవేషప్పను భరిసలు ఆబ్దితావగి ముందాద వరు బెంగళూరిన తీముతి టి.ఎ. అంజనాదేవి అవరు. ఇకిఁచుప్పే స్టోర్సురాద కమ్మ పడిదేవ తీఁ టి.ఎ.నా. సురేంద్రసుమార్ అవర సంస్కృతాధి ఈ కృతిగి థన సకాయి నీడి ప్రుసిన ప్రోఫెసరిగి లాస్ట్‌దాన మాడిరువారీ. ఈ స్తుతి కొని అను కరణియి కాయిక్కాలి తీముతి టి.ఎ. అంజనాదేవి అవరిగి ప్రుసి ఆభారియాగిదే.

ಶ್ರೀತೇತ, ಶ್ರವಣಬೆಳಗೋಡ ಮಾರದ ಪರಮಪೂಜ್ಯ ಜಗದ್ಗುರು ಕರ್ಮಯೋಗಿ ಸ್ವಸ್ಥಿತಿ ಚಾರುಕೀರ್ತಿ ಭಷ್ಯಾರಕ ಮಾನ್ಯಾಮಿಗಳವರು ಈ ಕೃತಿಗೆ ಪ್ರಸೂತ ಶೀಘ್ರಕ್ಕೆಯಿನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ ಈ ಅಮೂಲ್ಯ ಕೃತಿಯನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಿಸುವುದು ಸ್ವತ್ವಾರ್ಥದೆಂದು ಅಪ್ರಾಣಿ ಕೊಡಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ರೀತಿ ಸದ್ಗಂಧಗಳನ್ನು ದರ್ಶನ ನೀಡುತ್ತ ಪ್ರಾಲ್ಯಾಹಿಸುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಾಣಿಶ್ರೀ ಗಳವರಿಗೆ ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕ ನಮೋಸುಗಳು.

ఈ కృతియ హనప్రతియిన్న ఆమలాలగువాగి పరామర్శిసి సోక్త తిడ్చుపడి గళన్న సూచిసిద కూ॥ ఎ.ఎ. జయచంద్ర అవరిగూ, బిడుపిల్లద కొర్బాయ్ల విద్యరూ నమగూగి బిదుపు మాడికొండు మున్నది బరదుఁకొట్టు ఈ కృతియ ఘనత తేచ్చువంటి మాడి ఖాపకరిసియువనాడిన లేష్టు ఉత్కాశ తడ్డురాద కూ॥ సోయిF నాడు కొమ్మతు ఆవరిగై కటజ తప్పుడ్వక వందనేగు.

ಈ ಕೃತಿಯ ಮುದ್ರಣ ಅಥವಾ ಸಂಯೋಜನೆ ಹಾಗೂ ಮುದ್ರಣ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟ ಪ್ರಗತಿಗಾಗಿ ಫೋನ್ ನೇರೀ ಎಂ. ನಾಗರಾಜು ಅವರನ್ನೆ ಓಸ್‌ಸ್‌ಕೆಟ್‌ಎಲ್‌ಎಂ ಸೆರಿನುತ್ತದೆ.

ನಿವೇದನ

స్తోమత్తు ప్రారుణ - ఇబ్బరూ ఒందు గృహద, సమాజద అవిభాజ్య
అంగగళు. ఒందే దేహద ఎరదు కేగళంతె, కాలుగళంతె, కణ్ణగళంతె
గృహద, నాడిన, రాష్ట్రద హితక్కుగి, పరసర వ్యక్తితపన్న మరుతు ఒందాగి
దుడియుండిద్దారె. దేహదల్లి ప్రవహిసుతీరువ రకద కింపుకణ మత్తు
బిళియ కణగళంతె ఒబ్బరనేన్నాబ్బరు బిడదె జోతేయాగి, పూరకవాగి
పేరకర్తియాగి ప్రమంధనశ్శోళగాగి రాష్ట్రినాశణయల్లి భాగి
యాగిద్దారె. ప్రతి స్తోయ లుక్కెత్తిగె తండె, ప్రతి ప్రారుణన లుక్కెత్తిగె తాయి
ముఖ్యభాగస్తురాగిద్దారె. చాలన కాదియుద్దచ్చొ అక్క తంగి, ఆణ్ణ
తమ్మ, గండ హండకి, మగ మగటు, ఆతే మావ, త్రావశ త్రావశియర
నికట సంబంధవిద్దే ఇదె. సన్మాసియ జీవనదల్లి కొద భుక్కే నీఁడువ
గాఁఁఁ - తావశియ సంబంధవిద్దే ఇదె.

ಹೀಗಿರುವ ಸ್ತೋಪ್ರಾರ್ಥಿಗಳ ಜೀವನ ಪ್ರಾಹದ ಎದುರು ದಡದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಸ್ತೇಯ ಕೊಡುಗಿಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಪ್ರಬಂಧ ಬರೆಯಲು ಪ್ರಬಲ ಕಾರಣವಿದೆ. ದೇಹದ ಬಲಗ್ರೈ ಮಾಡುವ ವಿಶ್ವಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಎದಗೆ ಮಾಡಲಾರದು. ಕೆಂಪು ರಕ್ತಕಣಗಳ ಕೆಲಸವನ್ನು ಬಿಳಿಯ ರಕ್ತಕಣಗಳು ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಕಾಢುವುದು, ಒಂದೊಂದು ಅಂಗದ, ಅವಯವದ ಕಾರ್ಯಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಯಾಗಿವೆ. ಸೀಗಿರುವ ಸಷ್ಟಿ ಶಕ್ತಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗಿಲ್.

ಹುಟ್ಟಿದ ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಟು ಹತ್ತವರು ತನ್ನವರು ಬಂಧುಭಾಂಧವ ರನ್ನೆಲ್ಲ ತೂರೆದು ಕೈಗೆಡಿದವನ ಹಿಂದೆ ನಡೆದು ಹೋಗುವಾಗ ಭಾರತೀಯ ಗೃಹಿಣಿ ತನ್ನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ತರುವ ಸೌಭಾಗ್ಯ ಸಂಪತ್ತು - ಅರಿಸಿನ ಕುಂಕುಮ ಗಳು. ಆತ್ಮರಕ್ಷಣೆಯ ಪ್ರೇಮದ ಸಂಕೇತ ಕೆಂಪು ಮತ್ತು ಪರೋಪಕಾರದ, ತ್ಯಾಗ ಜೀವನದ ಸಂಕೇತ ಹಳದಿ ಬಣ್ಣಗಳು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಜನನನ್ನು ನಂಬಿ ನಿಶ್ಚಲ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ನಿಶ್ಚಿತ ಗುರಿಯಿಂದ ಪತಿಯನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಬರುವ ನವ ವಧುವಿನ ವರ್ತನೆಯಿಂದ ಎರಡು ಮನೆಗಳ ಸಂಬಂಧಗಳ ಅಳವು, ಉಳಿವು ವಿಧಾರವಾಗುತ್ತದೆ. ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಪತಿಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಪತಿಯ ಭವಿಷ್ಯ, ಪತಿಗ್ರಹದ, ಪತಿಯ ರಾಜ್ಯದ ಭವಿಷ್ಯ ನಿಶ್ಚಯ ರೂಪ ತಾಳುತ್ತದೆ.

ದೇಶ, ಕಾಲ, ಕ್ರಿಯೆ, ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಅತಿಭವಾದ ಆಶ್ಚರ್ಯಕ್ಕಿ ಸ್ತೋಯಲ್ಲಿದೆ. ಅದರ ಆಧಾರದಿಂದ ತನ್ನ ಪತಿಗ್ರಹವನ್ನು ನಂದನವನವನ್ನಾಗಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಉನ್ನತ ಗುರಿಯತ್ತೆ ಮನ್ನಡೆದ ವ್ರತಮಗ್ನಿ ಜೀವನವನಡಿಕೆಡಿ ಜೈನ ಮಹಿಳೆಯರು ಕನ್ನಡ ನಾಡಿಗೆ ನೀಡಿದ ವಿಶ್ವ ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದು ಈ ಪ್ರಬಂಧದ ಗುರಿಯಾಗಿದೆ. ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ, ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ, ಜನರ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಗೌರವ ಏಶಾಸ ಪಡೆದ ಮಹಿಳೆಯರ ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ನೀಡ ಲಾಗಿದೆ. ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಮಂದಿ ಜೈನ ಮಹಿಳೆಯರ ಮಹಾತ್ಮಾಗಿಂದ ಲಭಿಸಿದ ವಿಶ್ವ ಕೊಡುಗೆ "ಶ್ವಾಸ ಮತ್ತು ಬಲಿದಾನ" ಗಳ ವಿಶ್ವ ಘಟನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಆಯ್ದು ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಸುಮಾರು ಎರಡು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳ ಸ್ವಷ್ಟಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮತ್ತು ಜನ ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಂದ ಕೊಡಿದ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಜೈನ ಮಹಿಳೆಯರ ಸದ್ಗುಣವೆಂದಲ್ಲಿ ಪರಧಮ ಸಹಿತ್ಯತ್ತೆ, ಕನ್ನಡ ಮನಸುಗಳಲ್ಲಿ ಕೊಡ ಆಸ್ತಿಧರ್ಮ ಯನ್ನು ನಿಂದಿಸು ವುದಾಗಲೇ ಅಥವಾ ಕೀಳು ಪರ್ವತನೆಯಾಗಲೇ ಕಂಡು ಬಂದಿಲ್ಲ. ಕರ್ತವ್ಯ ಪರಖಾದ ಸದ್ಯ ಗ್ರಹಿಣಿ ತನ್ನ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಬಂದ ಸಮಸ್ತರನ್ನೂ ಅತ್ಯಾದರ ದಿಂದ ಕಾಣುತ್ತಾಳೆ. ಅನ್ನರ ಕಷ್ಟ ಸಂಕಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಭಾಗಿಯಾಗುತ್ತಾಳೆ. "ವಿಜಯಕುಮಾರಿಯ ಕಥೆ" ಇದಕ್ಕೆ ಅಪವಾದ, ಅದರ ವಿಜಯ ಕುಮಾರಿ ಒಬ್ಬ ಸಾಮಾನ್ಯ ಗ್ರಹಸ್ಥನ ಮಗಳು. ಅವಳ ಅನುಭವ, ಆಶ್ಚರ್ಯಕ್ಕಿ ಯಾದ ಜೈನ ಮಹಿಳೆ ಸರ್ವ ಮತಗಳ ಸಂರಕ್ಷಕಿಯಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ತನ್ನ ಶ್ವಾಸ ಮತ್ತು ಬಲಿದಾನಗಳಿಂದ ರಾಷ್ಟ್ರವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿದ್ದಾಳೆ.

ಬ್ರಹ್ಮವರ್ತಿಯ ಮಹಾತ್ಮೆ, ಮಹದೈತಿಯಾಗಳ ಸಂಕೀರ್ತವಾಗಿ ಸ್ತೀರತ್ವ ಲಭಿಸುತ್ತದೆ. ಸರ್ವಾಂಗ ಸುಂದರಿಯಾದ, ಪದ್ಮಿನಿ ದೇಹ ಸಾಂದರ್ಭ ಪಡೆದ ಕನ್ಸೆ, ಮೆಡದಿಯಾಗಿ ಮನೆ ತುಂಬಿದಾಗ ರಾಜನ ಅರಮನೆಗೆ ಹೊಸ ಕಳಿ ಬಿರುತ್ತದೆ. ರಾಜನ ಮನಸ್ಸು ಗಗನ ವಿಹಾರಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಪಂಪ ಹೇಳಿದಂತೆ "ಸಾರಂ ಅನಂಗ ಜಂಗಮ ಲತಾ ಲತಾಂಗಿಯರಿಂದ ಮಲೆ ಸಂಸಾರಂ". ಅಂತಹ ಲತಾಂಗಿ ನೀಡುವ ಸುವಿದಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿದೆ ಜನ ಧರ್ಮದ ತಿರುಕು "ಅಹಿಂಸೆ".

ಕಾಲೇಜು ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕಿಯಾಗಿ ನಿವೃತ್ತಿಳಾದ ನಂತರ "ಕನ್ನಡನಾಡಿಗೆ ಜೈನ ಮಹಿಳೆಯರ ಕೊಡುಗೆ" ವಿಷಯದ ಮೇಲೆ ಟಿ.ಹೆಚ್.ಡಿ. ಮಹಾಪ್ರಬಂಧ

ಬರೆಯಲು ನೋಂದಣಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ವ್ಯಾಸಂಗದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದೆನು. ನನ್ನ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರು ಡಾ. ಎಂ.ಡಿ. ವಸಂತರಾಜ್, ಪ್ರೌಢಸರ್, ದಿಗ್ರಿಶ್ ಕರು, ಜೈನಾರ್ಥಿ, ಮಾನವಗಂಗೋತ್ತಿ, ಮೈಸೂರು, ಡಾ. ಬಾ.ರಾ. ಗೋಪಾಲ ಅವರು ಶಾಸನ ಗ್ರಂಥಗಳ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕಾಗಿ ತಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿ ವರ್ವಾನೆನುಗಳಲ್ಲಿ, ಓದಲು ಸಹಕರಿಸಿದರು.

ವಿಷಯ ಸಂಗ್ರಹಕೆಗಳಲ್ಲಿ, ಹೊಂಬಿಜ, ಮಾಡು ಬಿದರೆ, ಕಾರ್ಕಾಳ, ಗೇರುಸೊಪ್ಪೆ, ಸಿಂಹನಗದೆ, ಕೊಲ್ಲಾಪುರ ಮುಂತಾದ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ಹೋದಾಗ ಅಲ್ಲಿಯ ಮತ್ತಾಧಿಪತಿಗಳು ತಮ್ಮ ಗ್ರಂಥ ಭಂಡಾರಗಳಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲು ಅವಕಾಶ ನೀಡಿ ಸಂಶಯಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿ ಸತ್ಯರಿಸಿದರು. ಮೋರೆಗಾವ - ಪೂನಾ ಬಳಿ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ವಿದ್ಯಾನಂದ ಮುನಿಗಳ ಸಂದರ್ಭನ ಲಭಿಸಿ ಅವರ ಶುಭ ಅಶೀವರದ ಸಿಕ್ಕಿತು.

ಎಲ್ಲಾ ವಿದ್ಯಾಂಸರುಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ನನ್ನ ಪ್ರಬಂಧ ರೂಪತಾಳಿತು. ನೋಂದರ ಪ್ರೌಢಿ. ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಸಾದರ ಸಹಾರದಿಂದ ಶ್ರೀ ಶಾಂತಿರಾಜಶಾಸ್ತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ತ್ರ, ಜಯನಗರ ಅವರ ಸಹಾಯ ಲಭಿಸಿತು. ಶ್ರೀಮಾನ್ ಎಸ್. ಜತೇಂದ್ರ, ಕುಮಾರ್ ಅವರು ಅವಾರ ಶ್ರಮಹಿಸಿ ನನ್ನ ಪ್ರಬಂಧದ ಬಂದು ಭಾಗವನ್ನು ಬೆಳಕಿಗೆ ತರುತ್ತಿದ್ದಾರಿ. ಜನತೆ ಮೆಚ್ಚಿನನ್ನು ಕೃತಿಯನ್ನು ಶ್ವಿಕರಿಸಿದಲ್ಲಿ ನಾನು ಧನ್ಯೇ.

ನನ್ನ ಹೃದಯಪೂರ್ವಕ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಸಾಘಾಂಗ ನಮಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು, ನೆರವು ನೀಡಿದ ಗುರುಪರಂಪರೆಗಳಿಗೆ, ಮತ್ತಾಧಿಪತಿಗಳಿಗೆ, ಮರ ಗಳಿಗೆ, ಉದಾರಪ್ರಯದಯದ ದಾನಿಗಳಿಗೆ, ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳಿಗೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ.

ನನ್ನ ಈ ಕೃತಿಗೆ ಮುದಿಯ ಮಾಣಿಕ್ಯದಂತೆ ಮುನ್ನಡಿಯನ್ನು ಬರೆದು ಕೊಟ್ಟಿ ಉಪಕರಿಸಿರುವ ನಾಡಿನ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಇತಿಹಾಸತಜ್ಞರಾದ ಡಾ. ಸೂರ್ಯನಾಥಾಕಾಶ್ಮಾ ಅವರಿಗೆ, ನಿರಂತರ ಪ್ರೌಢಾಹ ನೀಡಿದ ವಿದ್ಯಾಂಸರು ಗಳಿಗೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಡಾ. ಎಂ.ಡಿ. ವಸಂತರಾಜ್ (ನಿವೃತ್ತ ಪ್ರೌಢಸರ್), ಡಾ. (ದಿ) ಬಾ.ರಾ. ಗೋಪಾಲ ಮತ್ತು ಪಂಡಿತರತ್ನ ಎ. ಶಾಂತಿರಾಜಶಾಸ್ತ್ರಬ್ರಹ್ಮಸ್ತ್ರ, ಜಯನಗರ, ಇದರ ಧರ್ಮದರ್ಶಿಗಳಲ್ಲಿರಿಗೆ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಕೃತಜ್ಞತೆಯಿಂದ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ.

ಸಹಾಯ ಸಹಾಯ ಬಯಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ.

- ಶ್ರೀಮತಿ ಎಸ್. ರತ್ನಮೃ

ಸಮರ್ಪಣೆ

ಸ್ವ. || ಶ್ರೀ ಚ. ಎನ್. ಸುರೇಂದ್ರ ಕುಮಾರ್ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಮತಿ ಚ. ಎ. ಅಂಜನಾದೇವಿ
ಜನನ: 11-3-1935
ಮರಣ: 15-9-1997

ಶ್ರೀ ಚ. ಎನ್. ಸುರೇಂದ್ರ ಕುಮಾರ್ ಅವರು ತುಮಕೂರಿನ ಧರ್ಮಾತ್ಮರಾದ ಸ್ವ. || ಶ್ರೀ ಚ. ಜ. ನಾಗರಾಜಯ್ಯ (ಮ್ಯಾಸೋರಿನ ಪಂಡಿತರತ್ವ ಎ. ಶಾಂತಿರಾಜಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಹಿರಿಯ ತಡ್ಡಕರು) ಮತ್ತು ಸ್ವ. || ಶ್ರೀಮತಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಶ್ರೀಮತ್ಯ ಅವರಿಗೆ ದಿನಾಂಕ ೧೦-೬-೧೯೫೫ ರಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ನಾಲ್ಕನೇಯ ಪುತ್ರ.

ಶ್ರೀ ಸುರೇಂದ್ರ ಕುಮಾರ್ ಅವರು ವಿವಿಧ ಉರ್ಜಾಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಹಿರಿಯ ಸಹೋದರಿ ಶ್ರೀಮತಿ ಚ. ಎನ್. ಪುಟ್ಟತಾಯ್ಯ ಮತ್ತು ಭಾವಂದಿರಾದ ಸ್ವ. || ಶ್ರೀ ಜ. ಹೆಚ್. ವದ್ದರಾಜಯ್ಯನವರ ಪಾಲನೆ ಪ್ರೋಫೆಸೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಕ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮುಗಿಸಿ ಬಿ. ಎಸ್. ಪದವಿಯನ್ನು ತುಮಕೂರಿನಲ್ಲೂ, ಬಿ. ಎಲ್. ಪದವಿಯನ್ನು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲೂ ಪೂರ್ಣಿಸಿದರು. ನಂತರ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಆದಾಯತೆರಿಗೆ ಇಲಾಖೆಯ ಸೇವೆಗೆ ಸೇರಿ ಬಂಗಳೂರು, ಕೊಲ್ಲಾರ, ಹಾಸನ, ಬೆಳಗಾಂ, ಗೋವಾ ಇತ್ಯಾದಿ ಹಲವಡಿಗಳಲ್ಲಿ ದೀರ್ಘಕಾಲದವರೆಗೆ ವಿವಿಧ ಮದ್ದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸೇವೆಸಲ್ಲಿಸಿ, ಹಿರಿಯ ಕಿರಿಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಂಬ ಭೇದವಿಲ್ಲದಂತೆ ಎಲ್ಲರ ಮೆಚ್ಚುಗೆಗೆ ಪಾತ್ರಗಾಗಿ ರ್ಫೆರಿ ಜನವರಿ ತಿಂಗಳನಲ್ಲಿ ಆದಾಯ ತೆರಿಗೆ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿ ನಿವೃತ್ತರಾದರು.

ಇವರಿಗೆ ತುಮಕೂರಿನ ದಿ || ಶ್ರೀ ಚ. ಎ. ಅನಂತರಾಜು ಮತ್ತು ದಿ || ಶ್ರೀಮತಿ ಚ. ಎನ್. ಶಾರದಮ್ಮ ಅವರ ಏಕೈಕ ಪುತ್ರ, ಶ್ರೀಮತಿ ಚ. ಎ. ಅಂಜನಾದೇವಿಯವರೆಡನೆ (ಶ್ರೀ ಚ. ಜ. ನಾಗರಾಜಯ್ಯ ಅವರ ಮೊಮ್ಮೆಗಳು) ದಿನಾಂಕ ೧೦-೬-೧೯೫೫ ರಂದು ತುಮಕೂರಿನಲ್ಲಿ ವಿವಾಹವಾಯಿತು. ಈ ದಂಪತೀಗಳಿಗೆ ಶ್ರೀ ಚ. ಎಸ್. ಅನಂತ ಕುಮಾರ್ ಎಂಬ ಒಬ್ಬ ಪುತ್ರ ಹಾಗೂ ಶ್ರೀಮತಿ ಚ. ಎಸ್. ನಳಿನಿ ಎಂಬ ಒಬ್ಬ ಪುತ್ರಿ ಯಿರುತ್ತಾರೆ.

ಶ್ರೀ ಚ. ಎಸ್. ಅನಂತ ಕುಮಾರ್ ಅವರು ಮೆಕಾನಿಕಲ್ ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಡಿಗ್ರಿ ಪಡೆದು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ವಿಡಿಯೂ (ಇಂಡಿಯಾ) ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳ ಸೇವೆಸಲ್ಲಿಸಿ ಈಗ ಸೌರಿ ಅರೇಬಿಯದ ಒಂದು ಖಾಸಗಿ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸೇವಾನಿರತ ರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇವರಿಗೆ ಬೆಳ್ಗಾವಿಯ ಶ್ವಾತವೆದ್ದುರಾದ ದಾ || ಹಿ. ಆದಿರಾಜಯ್ಯ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಮತಿ ನಿರ್ಮಲ ಅವರ ದ್ವಿತೀಯ ಪುತ್ರಿ ಶ್ರೀಮತಿ ಸವಿತ ಅವರೊಡನೆ ವಿವಾಹ ವಾಗಿದೆ. ಇವರಿಗೆ ಮಾಸ್ತರ್ ಬಿ. ಎ. ಅನ್ನಿತಾ ಕುಮಾರ್ ಎಂಬ ಒಬ್ಬ ಪುತ್ರನಿದ್ದಾನೆ.

ಸುರೇಂದ್ರ ಕುಮಾರ್ ಅವರ ಪುತ್ರಿ ಶ್ರೀಮತಿ ಚ. ಎಸ್. ನಳಿನಿ ಅವರಿಗೆ ಬೆಳ್ಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಚಿಕ್ಕೋಡಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಭೂಂಜಾನಲ್ಲಿರುವ ಶ್ರೀಮಾನ್ ನೇಮಗೌಡ ಎಂ. ಪಾಟೀಲ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಮತಿ ಸನ್ತತಿ ಅವರ ತೃತೀಯ ಪುತ್ರರಾದ ಶ್ರೀ ಎನ್. ಹಿ. ಸುರೇಶ್ ಆವರೊಡನೆ ವಿವಾಹವಾಗಿದೆ. ಇವರು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಜಯನಗರ ಬಡಾವಕೆಯಲ್ಲಿ 'ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಹೆಹಿಕಲ್' ಎಂಬ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಸುರೇಂದ್ರ ಕುಮಾರ್ ಅವರು ತಮ್ಮ ನಿವೃತ್ತಿಯ ನಂತರ ತಮ್ಮ ಕುಟುಂಬದವರ ಸಂಪೂರ್ಣ ಸಹಕಾರ ಹಾಗೂ ಸಹಯೋಗದಿಂದ "ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಹೆಹಿಕಲ್" ಎಂಬ ಮೆಕಳ ಶಿಶುವಿಹಾರವನ್ನು ರ್ಫೆರಿ ರಲ್ಲೂ, 'ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಸರ್ವಿಸ್ ಪ್ರಸ್ತ್ರೋ' ಎಂಬ ಸೇವಾ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ರ್ಫೆರಿ ರಲ್ಲೂ ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಅದನ್ನು ಆತ್ಮಂತ ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ, ನಿನ್ನಾರ್ಥ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸೇವೆಯನ್ನು ಜಾತಿಭೇದವಿಲ್ಲದಂತೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಇವ್ವತ್ತನಾಲ್ಕು ಘಂಟೆಗಳ ಕಾಲ ಮೆಡಿಕಲ್ ಆಪ್ಲಿಜನ್ (ಆಸ್ಟ್ರಿಜನ್) ಸೀಲಿಂಡರ್ ಪೂರ್ಕೆ, ರಕ್ತದ ಎಲ್ಲ ಗುಂಪಿನ ದಾನಿಗಳ (ವಾಲಂಟಿ ಬ್ಲೂಡ್ ಡೊನರ್ಸ್) ಪಟ್ಟ ಪೂರ್ಕೆ, ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಹಿಂದುಳಿದ ಹಲವಾರು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿವರ್ಷವೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನ ನೀಡಿ ಅವರ ಬಿಳಗೆ ಪ್ರಯೋಜನವುದು ಇವರ ಕಾರ್ಯಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವಾದವು. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಸೇವೆಯನ್ನು ಈಗಲೂ ಅವರ ಕುಟುಂಬದವರು ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿರುವುದು ಸ್ತುತ್ಯ.

ಸುರೇಂದ್ರ ಕುಮಾರ್ ಅವರು ಜಯನಗರ ಲಯನ್ ಕೆಬ್ಬಿನ ಸೇವಾ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವು ಸ್ವಾನಗಳನ್ನು ಲಂಕರಿಸಿ ನೇತ್ರದಾನ, ಸಾಮೂಹಿಕ ವಿವಾಹ, ರಕ್ತದಾನ

ಇತ್ಯಾದಿ ಹತ್ತು ಹಲವು ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ಪಾಲ್ನೋಳ್ಳಿದ್ದರು. ಇವರ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಸೇವೆಗಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹಾಗೂ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪ್ರಶಸ್ತಿಗಳನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದರು.

ଇଷ୍ଟୁ ସାଲଦେଂବଙ୍କ ଅପର ଚକ୍ରପ୍ରଫନ୍ଦର ସଂସ୍କରଣାଥ୍ର ସ୍ଵାମୀଙ୍କରାଗିରୁ ପଢିତରେ ଏ କାହିଁରାଜଶାସ୍ତ୍ର ବ୍ୟାଖ୍ୟାନ ଧର୍ମାଦର୍ଶିଯାଇ, ରାଜିର ରାଜୀ ଆମ୍ବାପନ୍ଥୀଯାଦିନିନିଦ, ଆଦର ଏଲ୍ଲ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପଗଳିରୁ ଭାଗପକ୍ଷମୁକ୍ତିଦୟ. ଇଦର ଚିହ୍ନାତିକ ହଲବାରୁ କେବା ସଂଘ ସଂସ୍କରଣ କରି ବହୁଜନମୋହିତ ଯୋଗୀ କେବେବେଳୀସିରୁତ୍ତାରେ. ତୋଇଟିଗାରିକେଯାଲୀ ଇପରିଗେ ବିଶେଷ ଆଶକ୍ତି. ତମ୍ଭୁ ମନେଯାଲୀଯେ ଶୁତମୁ, ଆଦର୍ଶ ମାଦରିଯି ତୋଇଟିଗାରିକେ ମାଦୁତିଦ୍ୱାରା, ଇଦକୁ ଇପରୁ ହଲବାରୁ ବାରି ବହୁମାନଗଳନ୍ତିରୁ ପଦେଦିରୁତ୍ତାରେ. ଇତ୍ତେବେଳୀ ଗପ୍ତେ ତୁମକୁରିନ ତମ୍ଭୁ ମନେଦେଵର ଦେବଶ୍ରଦ୍ଧନଦ ଜୀବିନୀରୁ ମାନିବାରୁ.

ದುರ್ಘವಶಾತ್ ಇರ್ಭಿರಂಭಿತ ಅಬ್ಯವರಿ ತಿಂಗಳಿನಲ್ಲಿ ಅವರು ಹಿತ್ತಜನಕಾಂಗದ ಅಭ್ಯಾಸ (ಲಿವರ್ ಕ್ಯಾನ್ಸ್) ರೋಗಕ್ಕೆ ಬಲಿಯಾಗಿ ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಸಾಧ್ಯವಾದ ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮಾಡಿಸಿದರೂ ಗುಣವಾಗದೆ ಸೋಮವಾರ ದಿನಾಂಕ ಡಿ-೬-೨೦೨೯ ರಂದು ಸಂಚಿ ಇಹಲೋಕದ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಈ ದಿವ್ಯ ಜ್ಯೋತಿರ್ಯು ತನ್ನ ಪತ್ತಿ, ಮಾತ್ರಾ ಹಾಗೂ ಅವಾರ ಬಂಧುಮಿತುರನ್ನಗಲಿ ಪರಲೋಕ ವನ್ನು ಸೇರಿತು. ಧರ್ಮಾ ಫಿಮಾನಿಗಳಾದ ಅವರ ಪತ್ತಿ ಹಾಗೂ ಮತ್ತಾ ತಮ್ಮನ್ನಗಲಿದ ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಣ ಶ್ರೀ ಟಿ.ಎನ್. ಸುರೇಂದ್ರ ಕುಮಾರ್ ಅವರ ಚರ್ಚರಣಗಾಗಿ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡನಾಡಿನ ಇತಿಹಾಸ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವೀರ ಜ್ಯೇಂದ್ರ ಮಹಿಳೆಯರು ತೋರಿಸಿರುವ ಅಸಾಧಾರಣ ಶಕ್ತಿ - ಸಾಮರ್ಥ್ಯ, ತ್ವಾಗ, ಬಲದಾನಗಳ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಕನ್ನಡದ ಜನತೆಗೆ ಮಾಡಿಸಿಕೊಡಬೇಕೆಂಬ ಸದ್ಯದೇಶದಿಂದ ಈ

‘ ಕನ್ನಡನಾಡಿನ ವೀರ ಜೀನ ಮಹಿಳೆಯರು ’

గ్రంథద ప్రకాశనకే ఖదార ధనసమాయ మాడి ఈ కృతి ట్రస్ట్‌ను ప్రోటెక్షన్ బలగద ఎల్ల మహావీయరిగూ ఖచితమాగి ప్రార్థించేంచ ఆశయ వ్యక్తపడి సిరుత్తారె. ఈ స్తుత్త హగూ అనుకోణీయ కాయిక్కుగి శ్రీమతి టి.ఎ. అండనాదేవి హగూ ఆవర మక్కల ధామీక కుటుంబపు సుఖి, శాంతి, సంయతమ్మద్వియింద అభివ్యదియాగలేందు పండితరత్న ఎ. శాంతిరాజ శాస్త్ర ప్రశ్న హారేసుత్తదే.

పరివర్త

మున్నడి	१)	కవ్వల్ ల్రెపి.	६७
ప్రకాశకర సుడి	२)	సోములదేవి	६८
నివేదనే	३)	ప్రైలాలదేవి	६९
దానిగళ పరిశుయ	४)	కంచలదేవి	७०
పరివిజి	५)	హోయి శదేవి.	७१
	६)	రాణ జూకలదేవి	७२
	७)	ప్రైలాలదేవి	७३
१. జనధము	८)	దాస వద్దలదేవి	७४
१) కనొషికద జ్యేష సంశ్లీ	९)	దాస పలయవతి	७५
२) జాలంధర శిల్ప	१०)	దాస లక్ష్మీ దేవి	७६
३) జాలంధర శిల్ప - కథాచాల	११)	సోములదేవి	७७
	१२)	రాణ బూచలదేవి	७८
२. ఏషిధ పంతగళ రాశీయరు	१३)	ప్రైలమదేవి	७९
१) రాణ నగార్థి	१४)	వీరాణ ఖాగలదేవి	८०
२) వాక్షికాదేవి	१५)	రాణ సోములదేవి	८१
३) పున్మాహ్లే - బాణారాణ	१६)	మాశలదేవి	८२
४) గోయువస్త్రీ-గోవిందట్టి	१७)	కీతలదేవి	८३
५) బింబతి ఆచ్ఛే	१८)	నాలకశ్చీ	८४
६) నావియుచ్ఛే	१९)	చందలదేవి	८५
७) మాశలదేవి-నోళంబరాణ	२०)		
८) మహదేవ మత్తు మాదవ	२१)		
९) జక్కియుచ్ఛే - జక్కిమాంచా	२२)		
१०) దివ్యలభ్యలదేవి - దివిలభ్య	२३)		
అచ్ఛే	२४)		
११) కణ్ణియుచ్ఛే	२५)		
१२) గోపస్త్రి విభువన	२६)		
పక్కియారు మత్తు పుత్రి	२७)		
१३) మాశలదేవి	२८)		
३. శాలుక్ రాశీయరు	२९)		
१) కమిశ్కరవకీ రన్న కండ	३०)		
అత్తిమచ్ఛే	३१)		
२) అయ్యుకొవుకాదేవి	३२)		
३) జక్కలదేవి	३३)		
	३४)		
४. కచంట రాణియరు : శాలుక్	३५)		
రాజపృతియరు	३६)		
१) రణఘ్రంద అక్కాదేవి	३७)		
२) పండుదేవి	३८)		
३) జోగఘ్రి : జోగలదేవి	३९)		
४) ద్వాయివిధి బాచలదేవి	४०)		
५) ప్రైలమదేవి	४१)		
६. హోయి రాశీయరు :	४२)		
మండలీత్యురియరు	४३)		
१) విషలదేవి	४४)		
२) పద్మావతి : పద్మలదేవి	४५)		
३) చందలదేవి	४६)		
४) ప్రోచికచ్ఛే	४७)		

५) लक्ष्मी देवि दंडनायक	८०	७) जाकल मुहादेव	११४
६) गोरादेवि	८१	८) शैवेष्टुरस	११५
७) नाण्डिरात्रि तांत्रा	८२	९) चट्टुरुरस	११६
८) आचयक्तु : चंद्रमादि	८३	१०) आशुपदेवि	११७
९) मांगलायक्तु	८४	११) चित्तायु तायु	११८
१०) बनदंडबि	८५	१२) शिद्धलदेवि	११९
C. शास्त्रर वैर राण्डयरु		१३) गीरुमोष्ट्रेय	१२०
१) चट्टुलदेवि	८६	राण्डयरु	१२१
२) अशयादेवि	८७	(१) माशकदेवि	१२२
३) कैकियीच्छे	८८	(२) नागलदेवि	१२३
४) चाचलदेवि	८९	(३) शोष्ट्रायकदेवि	१२४
५) वद्युलदेवि	१०१	(४) शंखदेवि	१२५
६) कंते गालुंदि	१०२	(५) राण्ड पद्युलदेवि	१२६
७) राण्ड मोमुलदेवि	१०३	१४) बांगरशर राण्डयरु	१२७
८) मुग्गियुभूरस	१०४	(१) विरुदेवि	१२८
९) लौकुलदेवि	१०५	(२) शंकरदेवि उद्देयरु	१२९
१०) गंगालयक्ति - गालुंदि	१०६	(३) शंकरदेवि - २	१३०
११) कालक्ष्ये - गालुंदि	१०७	(४) मुमुलपर	१३१
१२) रामक्तु	१०८	मोमुलदेवि	१३२
E. मुकुनादिन च्छेन राण्डयरु		(५) राण्ड अभृक्तु	१३३
१) मुमुवयु तायुयु	११०	B. च्छेन मुहिळे साधिद	
मुकुलु	१११	मोमुलेष्टु	१३४
२) कुलकुलदेवि	११२	F. मूलसेने	
३) आशुप मुहादेवि	११३		१३५

ಕन್ನಡನाडिन ಎರ ಜ್ಯೇಂ ಮಹಿಳೆಯರು

१. ಜಿನ ಧರ್ಮ

ನವ ಸರ್ವೋನ್ಮೇಷ ಕಾಲಿನ - ದಿವ್ಯ ಪ್ರತಿಭಾ ಸ್ವರೂಪಿ

ದುರ್ಗಸಿಂಹನ ಪಂಚತಂತ್ರದ ಒಂದು ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಜೀವಕನೆಂಬ ಒಂದು ಎತ್ತಿ ಹಿಂಗಳಕನೆಂಬ ಸಿಂಹಕ್ಕೆ ಅಹಿಂಸಾಧರುವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ. ಕೃಷಣಾಚೆಗೊಳಿದ ನಂದಿನೇನ ಪ್ರವರ ಮುನಿಯ ಶಾಸನ ಪದ್ಯವನ್ನು ಒದಿದ್ದ ದುರ್ಗಸಿಂಹ ಆ ಶಾಸನ ಪದ್ಯದ ಅಧಾರದ ಮೇಲೆ ಜನಧರ್ಮವನ್ನು ಬೋಧಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಚಂ.ಮಾ.ವೃ.:

ಅನಿಮಾಷಾಜದಂತೆ ಸಿರಿ, ಶಾರದ ನೀರದ ಕಾಂತಿಯಂತೆಯೋ ವನದೆಸಕಂ, ತ್ರಣಾಗ್ರಗತವಾಃ ಕಣ್ಣಾಗಣದಂತೆ ಸಂದಚೀ ವನ ಮದರಿಂ - ಭವಪ್ರಭವ ಜೀವಿಗೆ ನಿಮ್ರಲ ಧರ್ಮಮಾಗ್ರದೋಳಾ ಮನ ಮೋಹನಾಗಳುಂ ನಡೆಯವೇಳುದು ಏತ್ತಮೃಗೀಂದ್ರವಲ್ಲಭಾ ||

ದಿಗಂಬರ ಸನ್ಯಾಸಿಯೊಬ್ಬ ಸಾಮಾಜಿನೊಬ್ಬನಿಗೆ ಹಿಂಸಾರಭಸಮುತ್ತಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಿರುವ ಧರ್ಮದ ಸಾರದಂತಿದೆ, ಎತ್ತು ಮತ್ತು ಸಿಂಹಗಳ ನಡುವಿನ ಕಾ ಸಂಭಾಷಣೆ.

ಆಹಿಂಸಾತತ್ತ್ವ ಪರಿಪಾಲನೆ ನಾಗರಿಕ ಮಾನವನಿಗೆ ಒಂದು ಆಂತರಿಕ ಶಕ್ತಿ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಆಹಿಂಸನೆಯೇ ಜೀವನದ ಗುರಿಯಾಗಿದ್ದಾಗ ಹಿಂಸೆಯೊಳಿಸೆಯೆಯೇ ಸುಳಿಯಲು ಅವಕಾಶವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಹಿಂಸೆಯ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿದಿದ್ದಾಗ ಚಿತ್ತವು ಶಾಂತವಾಗಿ ತುರಿಯಾವ್ಯೋಯಲ್ಲಿರುವ ಮಹಾ ಶಕ್ತಿ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಪ್ರಸರಿಸುತ್ತ ಸತ್ಯಾರ್ಥ ಮಗ್ನವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಇಂತಹ ಶಾಂತನದ ಅರಿವನ್ನು ತರುವ ನಿತ್ಯಲ ಭೂನವನ್ನೇ ಜ್ಯೇಂ ಪಾರಿಭಾಷಿಕ ಭಾಷಯಲ್ಲಿ ಸಮೃಜ್ಞಾನವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಜೀವನವನ್ನು ಪರಿಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸುವ ಅನುಭವವೇ ಸಮೃಜ್ಞಾನ, ಸಮೃಗ್ರಾಂತ, ಸಮೃಗ್ರಾಂತಿ ಇವು ಮೂರು ಅವಭಾಜ್ಯ ಅನುಭವಗಳು. ದಿನ ನಿತ್ಯ

ಅನುಭವಿಸುವ ಅನುಭವವೇ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಜೀವನದ ದಿನನಿತ್ಯದ ಅವಸ್ಥೆಗಳ ಅವಧಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ಅವರಿಸಿಕೊಂಡಾಗ ತುದ್ಯ ಚೆತನದ ಪೂರ್ಣ ಅನುಭವ ವಾಗುವುದು. ಪ್ರತಿ ಮಾನವನ ಅನುಭವದಲ್ಲಿ ಅವನು ನರಭಕ್ತಕ ಸಾಗಿರಲಿ, ಮಹಾಸನ್ಯಾಸಿಯಾಗಿರಲಿ, ಪ್ರತಾಪತಾಲಿ ಸೇನಾನಾಯಕನಾಗಿರಲಿ, ತಿರುವೆಯವನಾಗಿರಲಿ, ಮಹಾಕೂರಿಯಾಗಿರಲಿ, ದಯಾವಂತನಾಗಿರಲಿ, ಒಂದೊಂದು ಸಲ ಅನಿರಿಕ್ಷಿತ ಘಟನೆಯೊಂದು ಸಂಭವಿಸಿ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಮನಸಿನ ಜಾರುಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಸಮೃದ್ಧಿಸದ ಅಂತಾನುಭವ ಲಭಿಸುತ್ತದೆ. ಆ ಸಣ್ಣ ಕಿಡಿಯನ್ನು ಪುಟಗೊಳಿಸಿದಲ್ಲಿ ದಿವ್ಯಜ್ಯೋತಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಜನಶಾಸನಕ್ಕೆ ವಿಶ್ವವಂದನೆ

“ಭದ್ರಮಸ್ತಿ ಜನಶಾಸನಾಯ”

ಶ್ರೀಮತ್ತರಮ ಗಂಭೀರಸ್ತಾದ್ವಾದಾಮೋಽಃ ಲಾಂಭನಮ್ |
ಜೀಯಾತ್ ತ್ಯೈಲೋಕ್ಯನಾಭಸ್ಯ ಶಾಸನಮ್ ಜನಶಾಸನಮ್ ||
(ಜೈನ ಶಾಸನಗಳ ಪ್ರಾರಂಭ ಶೈಲಿ)

ಜೈನ ಧರ್ಮ ಶಾಸನ

ಜಯಂತಿ ಯಸ್ಯಾವದಪ್ತೋಽಃ ಭಾರತೀ -
ವಿಭೂತಯಾಹಿಫ್ರ ಕೃತೋಽಃ ಸೃಷ್ಟಿತೇ (?)
ಶಿವಾಯ ಧಾತ್ರೀ ಮಗತಾಯ ವಿಷ್ಣುವೇ
ಜನಾಯ ತಸ್ಯೈ ಸಕಳಾತ್ಮಕೇ ನಮಃ ||

(ಜೈನ ಶಾಸನಗಳ ಪ್ರಾರಂಭ ಶೈಲಿ - ಬೇಳಳಿಯ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬಂದಿರುವ ಶೈಲಿ)

ಅಷ್ಟ ವಿಧ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗಳನ್ನೇ

ಅಂತಿಮ ಪ್ರಧಮ ಪುಷ್ಟಂ ಪುಷ್ಟಮಿಂದಿಯ ನಿಗ್ರಹಂ
ಸರ್ವಭಾತದಯಾ ಪುಷ್ಟಂ ಕೂರಾಪುಷ್ಟಂ ವಿಶೇಷತಃ

ಜ್ಞಾನಂ ಪುಷ್ಟಂ, ತಪಃ ಪುಷ್ಟಂ, ಧ್ಯಾನಂ ಪುಷ್ಟಂ ತಪ್ಯತ ಚ
ಸತ್ಯ ಪುಷ್ಟಂ, ಅಷ್ಟ ವಿಧ ಪುಷ್ಟಂ (ಎಮ್ಮೋಃ)
ಪ್ರತಿಕಂ ಭದೇತ್ (ಜನೋಃ)

ಆದಿನಾಥ ದಂಡಕಂ

(ಬನದಂಬಿಕ ಬರೆದಿರಬಹುದು)

ಆದಿನಾಥನೇ ರವಿ
ಶ್ರೀಮನ್ಮತ್ತಿ ಮುಖಾಭ್ಯ ವರ್ಧನರವಿ
ದುಮ್ಮಾಗ್ರ ಕುಮಿದಾ ರವಿ
ದೋಷಾವ್ಯಾದಶ ಪಂಕಸೋಕಣ ರವಿ
ಜಾಪಾಂಧಕಾರೋ ರವಿಃ
ಸದ್ವರ್ಮಾಂ ಬೆಣೆವಿಕ್ತಿ ರವಿ
ಸರ್ವಸ್ಯ ನೇತಾ, ರವಿ
ಸತತಂ ಭವ್ಯತ ರಕ್ಷಣೆ ಕೃಪೆಯಿಂ
ಶ್ರೀಯಾದಿನಾಥೋ ರವಿ

... .

ನಾರಾಯಣಂ ನಮಸ್ಕರ್ತೆ ಜನರೂಪಿಕೋನಮಃ
ಶಿವಾಯ, ದಿಗಂಬರಾಯ, ಶತಿರೂಪಾಯ, ಜನಾಯ ಭವಾಯ ಮಂಗಳಂ
ಅಂತಿಮಾ ಪರಮೋಷ್ಠಿಷ್ಟ ಧರ್ಮಂ
(ಬೇಳಳಿಯ ಶಾಸನದ ಪದ್ಯ)

೧) ಕನಾಟಕದ - ಜೈನ ಸಂಸ್ಕೃತಿ

“ಕನಾಟಕ ಎಂಬುದೇನು ಹೆಸರೆ ಬರಿಯ ಮಣಿಗೆ ?
ಶತ್ರೀ ಕಣಾ, ಭತ್ರೀ ಕಣಾ, ಮುತ್ತಿ ಕಣಾ
ಕಾವಕೋಲುವ ದೇವ ಕಣಾ
ಜೈ ಅವಿಂಡ ಕನಾಟಕ ”

ಇದೇ ಕನಾಟಕ ಸಂಸ್ಕृತಿಯ ಬೀಜಮಂತ್ರ, ಕಣ ಕಣಗಳಲ್ಲಿ ಕವವರ ಹುದುಗಿರುವ ಈ ಮಣಿನ ಮೂಲಗುಣಗಳೇ ಭಕ್ತಿ, ತತ್ತ್ವ, ಮುಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಕಾವಕೊಲುವ ದೈವತ್ವವಾಗಿದೆ. ನಮ್ಮ ನಾಡಿನ ಸಂಸ್ಕृತಿಯ ಸಾರವನ್ನು ಅರ್ಥಗಳಿಂದ ಮಹಾಕವಿವಾಣಿ ಹೀಗೆ ನುಡಿಯಿತು.

ಅದರಂತೆಯೇ ಮಹಾಮೌನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಗೋಮೃಟ ಜಿನ ಬಾಹುಬಲಿ ಮೂರ್ತಿಯ ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಜೈನ ಸಂಸ್ಕृತಿಯ ಮೂಲ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಸ್ವಂದಿಸುತ್ತಿದೆ. ದಕ್ಷಿಣಾಮೂರ್ತಿಯ ಮಹಾಮೌನ ವಾಗ್ದಾರೀ ಗೋಮೃಟನ ಶಾಂತಿಸ್ತಿಗ್ನಿ ಚಲನರಹಿತ ತುಟಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಫಲಿತವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಭಾರತದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನೇ ಮಾರ್ಪಡಿಸಿದ ಯುಗ ಪ್ರವರ್ತಕ ಫಾಬನೆ ಅಣ್ಣ ತಮ್ಮಂದಿರನಡುವ ನಡೆದ ಆ ಧರ್ಮಯುದ್ಧ, ಷಟ್ಕಾವಿಂಡ ಮಂಡಲಾಧಿಪತ್ಯ, ಅಗಣತ ಸ್ನೇಹ, ಅವರಿಮಿತ ಸಂಪತ್ತು, ಎಣಿಸಲಾಗದ ಭಂಡಾರ, ಜಗದೊರಕ್ಕೆ ಶ್ರೀ ವಿಜಯಚಕ್ರ, ಕೃಸೇರುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಆ ಧೀರ್ಯೋನ್ನತ, ಮರಕತ ಪರ್ವತ ಸದ್ಯತ ಧೀರ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಣ್ಣ ತಗ್ಗಿಸಿ ನೋಡಿದಾಗ ಕನಕಾಚಲ ಸದ್ಯತ ಭರತ ಆವ ಮಾನದಿಂದ ಕುದಿದು ಹುಗಿದು ಹೋಗಿ ತನ್ನಲ್ಲೇ ತಾನು ಅಡಗುತ್ತಿರುವ ದಯ ನೀಯ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಆ ನಿಮಿಷದಲ್ಲಿ ಬಾಹುಬಲಿಯ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಕ್ಷಯ ಮಹಾ ಮದಾಲಸೆ ಮಿಣಿಗಿತು. ತಾನಾಗಿಯೇ ಭರತನಿಗೆ ಸಾಂತ್ವನೆ ನೀಡಿದನು – ಮಹಾಕವಿ ಪಂಪವಾಣಿಯಲ್ಲಿ ಆ ಸಾಂತ್ವನೆ ರೂಪ ತಾಳಿದೆ.

“ಭಕ್ತೇ ಸಿಗ್ನನುಳಿ ನೆಲಸುಗಿ ನಿನ್ನ ಪಕ್ಷದ್ದೊಳೆ ಭಟ ವಿದ್ಗು ಮಂಡ -
ಶೋಽತ್ಪಲ ವಿಭ್ರಮ ಭೂಮರಿಯಿನಿಷ್ಟ ಮನೋಹರಿ ರಾಜ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿ”

ಇದೇ ಜೈನ ಸಂಸ್ಕृತಿಯ ಸಾರ.

೨) ಜಾಲಂಧರ ಶಿಲ್ಪ - ಕಾಲ ನಿರಾಯ - ಹೊಸ ಆಧಾರ

ಭಾರತದಲ್ಲಿಲ್ಲ ಪ್ರತಿಮಾಘಲಕಗಳ ಮೂಲಕ ನಡೆದ ಘಟನೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸುವ ಪದ್ಧತಿ ಇದ್ದಿತು. ನಾಗಾಜುನ ಕೊಂಡ - ಸಂಸ್ಕृತಿ ಶ್ರೀ.ಪೂ. ಇದು, ನಾಲ್ಕು ಮತ್ತು ಮೂರನೇ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲೂ, ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಂಪು ಬಣ್ಣದ ಕಗ್ಗಲ್ಲಿಗಳ ಘಲಕಗಳ ಮೇಲೆ ಸುಂದರವಾದ ಶಿಲ್ಪಗಳನ್ನು ಕೆತ್ತಿ ನಡೆದ ಕಥೆಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿರುವ ನೂರಾರು ಘಲಕಗಳನ್ನು ನಾಗಾಜುನಕೊಂಡ ಮೂರ್ಕಿಯಂಂತಲ್ಲಿ ನೋಡಬಹುದು. ಹಲವಾರು ಘಲಕಗಳ ಅರ್ಥಗಳು ಸರಿಯಾಗಿ ಇನ್ನೂ ಆಗಿಲ್ಲ. ಹಲವಾರು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧನನ್ನು ಜೈನ

ಶ್ರಮಣ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ತಿಸಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ತಲೆಯಿಲ್ಲದ ಕರಿಯ ಗಟ್ಟಿಕಲ್ಲಿನ ತೀರ್ಥಂಕರ ವಿಗ್ರಹಪೂಂದಿದೆ. ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಸರ್ವ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ - ಕಾರ್ಕಾ ಮುಂತಾದ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕುವ ಕರಿಯಕಗಲಿನ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ನಾಗಾಜುನಕೊಂಡದಲ್ಲಿ ಕಂಡಾಗ - ಶ್ರೀ.ಪೂ. ಇದು, ನಾಲ್ಕನೇ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಕನಾಟಕ ಮತ್ತು ಆಂಧ್ರದ ನಡುವೆ ಸಂಪರ್ಕ ವಿದ್ದಿತು ಎಂದು ನಂಬಬಹುದಾಗಿದೆ. ಇತ್ತು ಹುವಂದ ದರಾಜರು ನಾಗಾಜುನ ಕೊಂಡದಲ್ಲಿ ಆಧಿದ ಪ್ರಮುಖ ರಾಜರು. ಕನಾಟಕಕ್ಕೆ ಬಂದ ದಡಿಗ ಮತ್ತು ಮಾಧವ ರಾಜಕುಮಾರರು ಗಂಗವಂತ ಸಾಫ್ ಪಕರು ಸಹ ಇಕ್ಕಾವು ಹುವಂತಸ್ಯರು.

ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕನಾಟಕ ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ಜನರಿಗೆ ಸಂಸ್ಕರೆ, ಪ್ರಾಕೃತಗಳ ಪರಿಚಯ ಇತ್ತು. ಅದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರಿಗೆ ಒಂದು ಬರಹ ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದರೆ ಜನರು ಧರ್ಮವರಾಯಣರು. ಅಹಿಂಸಾವೃತಿಗಳು. ಕಾಂತಾರಜ್ಯೇಶ್ವರ, ಆತಿಥಿಸತ್ವಾರ್ಥ ನೀಡುವ ಉದಾರಿಗಳು - ಪಾಪ ಪ್ರಣಿಕ್ಕೆ, ಶಾಪ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ, ದೇವರು ದೇವ್ಯಕ್ಕೆ ಅಂಬವವರು. ಆಧ್ಯರಿಂದಲೇ ಸ್ವಾರ್ಥಕಗಳನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಚತ್ರಲಿಂಬ, ಘಲಕಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಅರ್ಥಗ್ರಹಿಸುವ ಮಾರ್ಕ್ಷ ಸಂವೇದನ್ವೀಲರು.

ಶ್ರವಣಬೀಳಗೊಳಿದ ಚಂದ್ರಗಿರಿಯ ಜಾಲಂಧರ ಶಿಲ್ಪಗಳು:

ಭದ್ರಭಾರುಗಳ ಸಮಾಧಿ ಸ್ವಲ್ಪದ ಮಹಾತ್ಮೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸಲು - ಮೊದಲು ಇಲ್ಲಿ ಬಸದಿ ಕಟ್ಟಿದವರು ಈ ಪ್ರತಿಮಾ ಘಲಕಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಬಸದಿಯ ಹೊರಗೆ ಜೋಡಿಸಿದ್ದರು. ಭದ್ರಭಾರುಗಳ ಪದಿತ್ರ ಸ್ವರಕೆಯ ಸ್ವಾರ್ಥವಾದ ಗುಹೆ, ಅವರ ಅಂತ್ಯ ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಂತಾದುವನ್ನು ಸಂದರ್ಭಿಸುವ ಭಕ್ತರು, ಸಾಮಾನ್ಯಗಳು, ಗೃಹಸ್ಥರು, ಜೈನೇತರರು ಮತ್ತು ಯಾತ್ರಾರ್ಥಿಗಳ ಉಪಯೋಗಕ್ಕಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಸದಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದ್ದರು. ಅದರೆ ಸದಾಕಾಲ ಇಲ್ಲಿ ಜನರು ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಸದಿ ಕೇವಲ ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಮಂದಿರ ಮತ್ತು ಅನ್ವಯಸತಿಗಳನ್ನು ಉಚಿತವಾಗಿ ನೀಡುವ ವಸತಿ ಮಾತ್ರವಾಗಿದ್ದಿತು. ಪದಿತ್ರ ಸ್ವಾನದ ಮಹಾತ್ಮೆಯನ್ನು ಬಂದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನೂ ಅರಿಯಲಿ, ಸೈತಿಕಪ್ರಜ್ಞ ಜಾಗ್ರತ್ವವಾಗಿರಲಿ, ಧರ್ಮಾಸಕ್ತಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗಿರಲಿ ಎಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಬಸದಿಯ ಹೊರಗೆ ಈ ಘಲಕಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿ

ಟಿದ್ದರು. ಒಮ್ಮೆ ಬರಹ ಹಚ್ಚು ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಕಾಲ - ಕಾಲ್ವಿಗಳ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸಿ, ನಡೆದು ಜನ ಸಂಚಿರಸುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲ - ಗುಂಪು ಗುಂಪಾಗಿ ಯಾತ್ರಿಗಳು ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲ. ಜನ ಸಹೃದಯರಾಗಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಾವಿರಾರು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಪಾಪ ಪ್ರಣಾಗಳಿಗೆ ಅಂಜುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಶಿಲ್ಪಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಶ್ರವಣಬೆಳಗೋಳದ (ಬಿಳಿಯ ಕೊಳದ) ಬಿಳಿಯ ಕಗ್ಗಲ್ಲಿನಿಂದ ಮಾಡಿದ ಪ್ರತಿಮೆಗಳಲ್ಲಿ ಘ್ಯಾದುವಾದ ಬಳವದ ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಆಗಮ ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕನು ಗುಣವಾಗಿ ಕುಶಲ ತಿಲ್ಮಿ ಕೆತ್ತಿದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕೃತಿಗಳಿವು. ನಾಗಾಜುಫಿನಕೊಂಡದ ಫಲಕಗಳಗೂ ಇದಕ್ಕೂ ಒಹಳ್ಳ ಸಾಮ್ಯವಿದೆ. ಶ್ರೀಮಂತ ದಾನಿಯೋಭ್ಯು ಬಹು ದೂರದಿಂದ ಕರಿಯ ಮೆದುಕಲ್ಲು ಚಪ್ಪೆದಿಗಳನ್ನು ತರಿಸಿ, ಸಮರ್ಪಿತ ನಿರ್ದೇಶಕನ ರಿಗ್ರೆಂಡಿನ ಮಾಡಿಸಿದಂತಿದೆ.

ಸುಮಾರು ಏಳು ಎಂಟು ಪದರಗಳು ಕಲ್ಲು ಸರೆದಿವೆ ಎಂದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಮೆಗಳು ಸುಮಾರು ಎಂಟು ನೂರು, ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳಿಗೆ ಮೇಲ್ಪುಣ್ಣ ಗಾಳಿ ಮಳೆಯಲ್ಲಿ ನೆನೆದು ಹಾಳಾಗಿದೆ. ಈಗಿರುವ ಬಸದಿ - ಗಾರೆ ಕಲ್ಲಿನ ಬಸದಿ ಕಟ್ಟಿ ಸುಮಾರು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳಾಗಿವೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದಲ್ಲಿ ಆ ವಿಗ್ರಹಗಳು ಆ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ಸಾವಿರ ವರ್ಷ ಬಿಸಿಲು ಮಳೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ನೆನೆಯುತ್ತ ಆಲ್ಲಿದ್ದ ಮಣ್ಣ - ಕಲ್ಲಿನ ಬಸದಿಯಲ್ಲಿದ್ದುವು ಎಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದು.

ಹಿಂದೆ ಇಲ್ಲಿದ್ದ ಮಣ್ಣ ಕಲ್ಲಿನ ಬಸದಿ ಪ್ರಕೃತಿ ಪ್ರಕೋಪದಿಂದ ಹಾಳಾಗುವ ಮುಂಚೆಕ್ಕಿ. ತ. ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿದ್ದ ಬಸದಿ ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಪ್ರಣಾತ್ಮಕ ಯಾರು ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಉದ್ದೇಶಿಸುತ್ತದೆ. ಚಂದ್ರಗುಪ್ತಮನಿ (ನಂದಚಂದ್ರಗುಪ್ತ ದಾ) || ಎಂ.ಡಿ. ಪಂಸಂತರಾಜ್ * ಅವರ ಅಭಿವಾಯದಂತೆ) ಬಸದಿ ಕಟ್ಟಲಿಲ್ಲ. ಅವನ ನಂತರ ಬಂದ ಭಾಸ್ತರಚಂದ್ರಗುಪ್ತ ಅಥವಾ ಅವನ ನಂತರ ಬಂದ ಸಂಪ್ರತಿ ಚಂದ್ರಗುಪ್ತ ಕಟ್ಟಿಸಿರಬಹುದು.

ಭದ್ರಭಾಮಗಳ ಗುಹೆ - ಎದುರಿಗಿರುವ ಬೃಹದಾಕಾರದ ವಾದಗಳ ಗುರುತು - ಬಹುಶಃ ಚಂದ್ರಗುಪ್ತ ಮುನಿಯೇ ಕೆತ್ತಿರುಬಹುದು. ಈ ವಾದವನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ನುರಿತ ತಿಲ್ಮಿಯ ಕ್ಯಾಡವಲ್ಲ - ಪರಮ ಭಕ್ತನೊಬ್ಜನ ಸಮರ್ಪಣೆ ಭಾವದಿಂದ ಮೊಡ್ಡೆಂದು ಕಲ್ಲು ಚಕ್ಕಿಯಿಂದ ಮಾಡಿಸಿದ ಗುರುತು ಎಂಬ ಭಾವ ಸ್ವರ್ಪಿಸುತ್ತದೆ.

* ದಾ || ಎಂ.ಡಿ. ಪಂಸಂತರಾಜ್, ಸನ್ತುತ್ತಿತ್ತಿರುವಿಹಾರ, ದಾ || ಶ್ರೀರಾಮ ಶಾರೆ - ವೈಯಕ್ತಿಕ ಸಂದರ್ಭ, ೨೦-೧೨-೫೬ "Is Sandrakotas Chandragupta ?"

ಈ ಜಾಲಂಧರ ಪ್ರತಿಮೆಗಳ ಪರೀಕ್ಷೆಯಿಂದ ಕಡೆಯ ವಕ್ಕೆ ಎರಡು - ಎರಡೊಮೆ ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದಿನ ಇತಿಹಾಸ - ಕಲು ನಿರ್ಣಯದ ಆಧಾರ ಮೊರೆಯುತ್ತದೆ.

ಯಾಗ ಪ್ರವರ್ತಕ ಇತಿಹಾಸತಜ್ಞ ಡಾ || ಶ್ರೀ ರಾಮನಾರೇ, ಈ ಪ್ರತಿಮೆಗಳನ್ನೂ, ಭದ್ರಭಾಮಗಳ ಪಾದ, ಮತ್ತೊಂದು ತಿಲ್ಮಿ ಕೆತ್ತಿರುವ ಮೊಡ್ಡೆ ವಾದಗಳ ಗುರುತುಗಳನ್ನು ನೋಡಿದ್ದಾರೆ. ಸುಮಾರು ಎರಡು ಸಾವಿರದ ಪನಾರು ವರ್ಷಗಳಿಗೆ ಮೇಲ್ಪುಣ್ಣ ಕಾಲವನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕೊಂಡೊಯ್ದುತ್ತಾರೆ.

ಭದ್ರಭಾಮಗಳ ಪಾದದ ಗುರುತು ಮತ್ತು ಎರಡನೆಯ ಸಲ ಸಂಖ್ಯೆ, ಶಿಷ್ಟರುಗಳ ಸಮೇತ ಬಂದು ಇಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ ಪುತ್ರಧರ ಭದ್ರಭಾಮಗಳ ಪಾದದ ಗುರುತು ಎರಡಕ್ಕೂ ಇರುವ ವ್ಯಾಪ್ತಾಸ (ಎರಡನೆಯ ತಿಲ್ಮಿ ಕೆತ್ತಿದ್ದು - ಮೊದಲನೆಯ ತಿಲ್ಮಿ ಭಕ್ತನೊಬ್ಜ ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಪದರ ಬಿಡಿಸಿದ್ದು) ಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಚಂದ್ರಗುಪ್ತಮನಿ ತಿಲ್ಮಿಯಲ್ಲ, ತನ್ನ ಪ್ರಾರ್ಥಿತ್ವದಯದ ಮಿಡಿತಕ್ಕಾಗಿ - ಮುಂದೆ ಬಂದವರಿಗೆ ನಿರ್ದೇಶನ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕಲ್ಲಿನ ಪದರ ಬಿಡಿಸಿದ್ದಾರೆ.

೩) ಜಾಲಂಧರ ತಿಲ್ಪ - ಕಥಾ ಜಾಲ

ಜಾಲಂಧರ ತಿಲ್ಪಜಾಲದಲ್ಲಿ - ಬೌದ್ಧರ ಜಾತಕ ಕಥೆಗಳು ನಾಗಾಜುನ ಕೊಂಡದ ಶಿಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿತವಾದಂತೆ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿದೆ.

ಒಂದನೆಯ ಚತು: ಅಂತಃಪುರ, ಪರಿಜನ ಸಮೇತವಾಗಿ ರಾಜ ಚಂದ್ರಗುಪ್ತ ಸಂತೋಷವಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಭದ್ರಭಾಮಗಳ ಮುನಿಸಂಖ್ಯೆ ಬಂದಿರುವ ಸುದ್ದಿ ತಿಳಿದು ಅವರ ಬಳಗೆ ತರಳಲು ದೃಷ್ಟಿಕಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಅದೇ ಸಾಲಿನ ಮುಂದಿನ ಚತುಗಳು - ಮುನಿಗಳ ಧರ್ಮ ಪ್ರವಚನ - ಅಂದು ರಾತ್ರೆ, ಚಂದ್ರಗುಪ್ತ ಮಲಗಳ ನಿದಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಫೋರೆ ಸ್ವಪ್ನಗಳನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಾನೆ - ಭದ್ರಭಾಮಗಳ ಬಳಿ ಹೋಗಿ ಸ್ವಪ್ನವಳಗಳನ್ನು ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ.

ಎರಡನೆಯ ಚತು: ಚಂದ್ರಗುಪ್ತ ತನ್ನ ಪೆಟ್ಟಿ ಚಂದನಶ್ರೀಯೋಂದಿಗೆ ಚರ್ಚಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ವಿಷ್ಣುನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ದಾಸಿಯಿರಿದ್ದಾರೆ.

ಬಂದನೆಯ ಚತು: ಭದ್ರಭಾಮಗಳ ಆಗಮನ ವಾತೆಯಿಂದ ಹಷಟತ ನಾಗಿ ಸಂಪ್ರದಾಯ ರೀತ್ಯಾಗೀತ, ವಾದ್ಯ, ನೃತ್ಯ, ಪ್ರಭವದಿಂದ ಸ್ವಾಗತಿಸಿ ಸತ್ಯರಿಸಲು ಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದಾನೆ.

ಆರು, ಏಳು, ಎಂಟನೆಯ ಚತ್ರಗಳು : ಅತ್ಯಂತ ವಿನಯದಿಂದ ಚಂದನಶ್ರೀ ಮತ್ತು ಚಂದ್ರಗುಪ್ತ ರಿಸಿ ಸಮುದ್ರಾಯವನ್ನು ಸ್ವಾಗತಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಚತ್ರ : ಆಹಾರದಾನ - ಇಂದಿಗೂ ಮುನಿಗಳಿಗೆ ಇದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಆಹಾರದಾನ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಚಂದನಶ್ರೀ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ಚತ್ರ : ಮುಂದೆ ಚಂದ್ರಗುಪ್ತ ಮಗನಿಗೆ ಅಧಿಕಾರ ನೀಡಿ ಸನ್ಯಾಸ ದೀಕ್ಷೆ ವಹಿಸಿ ಗುರುಗಳ ಸಂಗಡ ಹೊರಡಲು ಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಇದರಿಂದ ಅಂತಹ ಪ್ರಾರ್ಥಿ ಸ್ತೋತ್ರಯ ಸಂಕಷಪದುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಚಂದನಶ್ರೀ ಪರಿಯ ಕಾಲು ಹಿಡಿದು ಕರುಣೆ ತೋರಿ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿರಲ್ಲ ಬೇಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಎಲ್ಲರೂ ಕಣ್ಣೀರು ಕರೆಯುತ್ತ ಬೇಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಹತ್ತೊಂಭತ್ತನೆಯ ಚತ್ರ : ಚಂದ್ರಗುಪ್ತ ಕೇಶಲೋಚು - ಲೋಚು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಸಂಸಾರ ತ್ವಾಗ ಮಾಡಿ ಸನ್ಯಾಸ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಕೆಲವು ಮಂದಿ ರಾಜ್ಯಸ್ತೀಯರು ತಮ್ಮ ಆತ್ಮಕಲ್ಯಾಣ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸ್ವಯಂ ಕೇಶಲೋಚು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಆಯಿಕೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಮುಂದಿನ ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಸ್ತೋತ್ರಯ, ಸನ್ಯಾಸಿಗಳಾಗುವ ದ್ವಾರ್ಘಚರ್ತವಿಂದ ಹೊರಟವರನ್ನು ಉಳಿದವರು ತಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಹೆಂಗಸರು ಗೋಳಿಯ್ಯಾ ಬೇಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಚಂದನಶ್ರೀ ಪರಿಯ ಸಂಗಡ ಸಂಸಾರತ್ವಾಗ ಮಾಡಿ ಸನ್ಯಾಸಿನಿಯಾಗಿ ಸ್ವಯಂ ಲೋಚು ಮಾಡಿಕೊಂಡಾಗ - ಸನ್ಯಾಸ ಸ್ವೀಕರಿಸುವ ದೃಷ್ಟಿ ವಿಲ್ಲದಿದ್ದವರು ಆಹತ ಇಲ್ಲದಿದ್ದವರು ಗೋಳಾದುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. (ಮುಂದೆ ಘಲಕಗಳು ಸ್ಥಾನವಲ್ಲಿಟವಾಗಿವೆ. ಇವು ಕಡೆಯಲ್ಲಿರಬೇಕಾದುವು. ವನದೇವತೆಯು ಚಂದ್ರಗುಪ್ತಮನಿಯನ್ನು ವಂಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಚತ್ರ, ೨೫.)

ಇಪ್ಪತ್ತಿಂಷ್ಟಿ : ಮುನಿ ಸಂಪದ ಕುದ್ದ ಹಾರಿತ್ಯಾದ ಪರಿಷಾಮವಾಗಿ ವನದೇವತೆಗಳು ಚಂದ್ರಗುಪ್ತ ಮನಿಯ ಬೆಂಗಾವಲಿಗಿದ್ದಾರೆ - ಈ ಘಲಕಗಳು ಕಡೆಯಲ್ಲಿರಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಎರಡನೆ ಸೆಲ ಬುಸದಿ ನಿಮಿಫಿ ಅಪ್ರಾಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿದಾಗ ಈ ವ್ಯಾತ್ಯಾಸವಾಗಿದ್ದರೂ ಸಹ ಉದಾರತನದಿಂದ ಹಾಗೆಯೇ ಒಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವ ಉದಾರತನ ಅಂದಿನ ದಾನಿಗಳಲ್ಲಿತ್ತು.

ಮೂರ್ತಿಮಾರು : ಭದ್ರಭಾಮುಗಳ ಮಹಾಸಂಘ ಪ್ರಯಾಣ ಸನ್ನದ್ದ ವಾಗಿದೆ. ಹೊಸನೆಯ ಬಾರಿಗೆ ಅಂತಹ ಪ್ರಾರ್ಥಿ ಸ್ತೋತ್ರಯ, ಪಟ್ಟಣದ ಸ್ತೋತ್ರಯರು

ಬೀಳ್ಳುಡಲು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಮುನಿಸಂಘದಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಮಂದಿ ನಾಗರೀಕರು - ಗೃಹಸ್ಥರು, ಗಣ್ಯ ಮಹಿಳೆಯರು, ಸನ್ಯಾಸಿನಿಯರು ಇದ್ದಾರೆ.

ನಲಪತ್ತೆರಹು, ಮೂರು, ನಾಲ್ಕು, ನಲಪತ್ತೆದಸೆಯ ಚತ್ರಗಳು : ಮುನಿ ಸಂಪದ ವಿಹಾರಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಶುಭವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ನೆರವೇರಿಸಲು - ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವ ತೊಂದರೆಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಲು, ರಾಜಪುತ್ರರುಗಳು, ಸೇನಾಧಿಪತಿಗಳು, ಸಾಮಂತರು, ಸೆಟಿಗಳು, ವ್ಯಾಪಾರಗಳು, ಪ್ರಮುಖ ನಾಗರೀಕರು ಗಳು. ಅನೇಕ ಕುದುರೆ, ಬಂಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ವಸೋಬ್ಧಸ್ವರಗಳನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಆಹಾರ ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಹೇರಿಕೊಂಡು ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಹೊರಟಿದ್ದಾರೆ.

ಎಡಬದಿಯ ಬಿದನೆ ಸಾಲಿನ ತಿಲಪ್ಪೊಂದರಲ್ಲಿ ಈ ಬಸದಿಯನ್ನು ಹೋಲುವ ಬಸದಿಯ ಮಂದಿ - ಎಡಬಲ ಪಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟರು ಮುನಿಗಳು ನಿಂತಿದ್ದಾರೆ. ನಿಂತಿರುವ ಮುನಿಗಳು ವಂಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಮುನಿಗಳ ಚತ್ರ, ಶ್ರುತಕೇವಲಿ ಭದ್ರಭಾಮುಗಳ ನಂತರ ಬಂದ ತುಂಡರ ಭದ್ರಭಾಮು ಮತ್ತು ಭಾಸ್ಯರ ಚಂದ್ರಗುಪ್ತರ ಚತ್ರಗಳಿರಬಹುದು. ಕತ್ತಲೆ ಬಸದಿಯ ಎದುರು ನಿಂತು ಕತ್ತತಿ ನೋಡಿದಾಗ ಭದ್ರಭಾಮುಗಳ ಗುಹೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಆ ಗುಹಯತ್ತ ಕೇಮುಗಿದು ವಂಡಿಸುತ್ತಿರಬಹುದು.

ಕುಗಿನ ಬಸದಿಯಕಟ್ಟಡ ಚಾಲುಕ್ಯ ಶ್ರೇಣಿಯೇ ತತ್ತವಾನದ್ದು. ಶ್ರೀ.ರ.ಎ.ಇನೇ ತತ್ತವಾನದ್ದು ಅದಕ್ಕೆ ಮುಂಬೆ ಭಾಸ್ಯರ ಚಂದ್ರಗುಪ್ತ ಅಥವಾ ಸಂಪ್ರತಿ ಚಂದ್ರಗುಪ್ತ ಮತ್ತು ಅವರ ಗುರುಗಳು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದರು. ಪ್ರಯಾತ ರಾಜರಾಗಿ ಮಹದ್ವರ್ಜಯ ಸಂಪನ್ಮಾನಿಸಿದವರಿಗೆ ಇಂತಹ ಜಾಲಂಧರ ಘಲಕಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸುವುದು - ಹಿರಿಯಿರಿಗೆ ಸಲ್ಲಿಸುವ ಪರೋಕ್ಷ ವಿನಯವಾಗಿದ್ದಿತು. ಆಗಿನ ಪದ್ಧತಿಯಂತೆ ಕಲ್ಲು, ಮಣಿ, ಮರಗಳಿಂದ ಬಸದಿ ಕಟ್ಟಿಸಿ ಹೊರಗೆ ಜಗುಲಿ, ಒವ್ವಾರು - ಮುಖಮಂಟಪ ಮಾಡಿಸಿ ತಿಲ್ಪಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿದ್ದರು.

ಸಂಪ್ರತಿ ಚಂದ್ರಗುಪ್ತನ ಹಂಡಿಯ ಹೆಸರೂ ಸಹ ಚಂದನಶ್ರೀ. ಬಹುತೇ ಆಕೆಯೂ ಕಳೆಬ್ಬೆ ಬೆಟ್ಟಕ್ಕೆ ಪತಿ, ಪರಿವಾರ ಸಮೇತ ಬಂದು ಬೀಡುಬಿಟ್ಟು ಇಲ್ಲಿನ ಬಸದಿ ಕಟ್ಟಿಸಿರಬಹುದು. ನಾಗಾಜರ್ವನಕೊಂಡದ ಘಲಕಗಳಿಗೆ ೨೫೦ ವರ್ಷದ ಹಿನ್ನಲೆ ಇದೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಕರಿಯ ಕಲ್ಲಿನ ತೀರ್ಥ ಕರವಿಗ್ರಹ (ತಲೆಯಿಲ್ಲ) ಅಲ್ಲಿದೆ. ರಾಣಿಯ ಸಂಗಡ ಆ ದೇಶದ ಶಿಲ್ಪಗಳು ಬಂದಿದ್ದು - ಕರಿಯ ಕಲ್ಲು ಸಂಪಾದಿಸಿ ಘಲಕಗಳನ್ನು ಕೆತ್ತಿರಬಹುದು ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿದಾಗ ಸುಮಾರು ಎರಡು ಸಾವಿರದ ಬನೂರು ವರ್ಷಗಳ ಹಿನ್ನಲೆ

ಲಭಿಸುತ್ತದೆ. ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಮೊದಲ ಬಸದಿ ಕಟ್ಟಿಸಿದವರು ಸ್ತೋ ಎಂಬ ಹೆಮ್ಮೆ ಮೊಳಗುತ್ತದೆ.

ಭರ್ತೆಬಾಹುಗಳ ಮಹಾಸಂಪದೋಂದಿಗೆ ಬಂದ ಜ್ಯೇನ ಸ್ತೋ-ಪುರುಷರು ಇಲ್ಲಿನ ಮೂಲ ನಿವಾಸಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಬೆರೆತು ಬಂದವರು. ಜನ ಶಾಸನಕ್ಕೆ ತಲೆಬಾಗಿ ಸಂಸಾರವಂದಿಗಠಾಗಿ ಕರ್ತವ್ಯಪರರಾಗಿ ಬಾಳತೋಡಿಗಿದರು. ಜನ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಬೆಳಸಿ ಜೀವನವನ್ನು ಬೆಳಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಚಂದನಶ್ರೀಯ ಆದರ್ಶವನ್ನು ಜ್ಯೇನ ಮಹಿಳೆಯರು ಅನುಸರಿಸಿದರು. ಇಂದಿಗೂ ಅನುಸರಿಸಿ ಬಾಳು ಬೆಳಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

೨. ವಿವಿಧ ವಂಶಗಳ ರಾಣಿಯರು

೧) ರಾಣಿ ನಾಗಶ್ರೀ (ಕ.ಶ. ಪ್ರಾರಂಭ : ಬನವಾಸಿಯ ರಾಣಿ - ಹುಟ್ಟಿ ವಂಶಕ್ಕೆ)

ಶಾತವಾಹನರಾಜರ ರಕ್ತಸಂಬಂಧಿಗಳು ಚುಟು ಕುಲದವರು ಬನವಾಸಿ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಸ್ತಪೂರ್ವದ ಮತ್ತು ಕ್ರಿಸ್ತಶಕದ ಪ್ರಾರಂಭದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಳತ್ತಿದ್ದರು. ಬೌದ್ಧ ಮತ್ತು ಜ್ಯೇನ ಧರ್ಮಗಳು ಆ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರ ದಲ್ಲಿತ್ತಿದ್ದ್ಯಾಗಿ.

ಬನವಾಸಿಯಲ್ಲಿ ಆಳದ ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ರಾಣಿ ನಾಗಶ್ರೀ ಪರಮ ಪುಣ್ಯವತ್ತಿ. ಇಬ್ಬರು ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳ ತಾಯಿ. ಸಮರ್ಥ ರಾಜಕಾರಿಣಿ, ಬನವಾಸಿಯ ಮಧುಕೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ನಾಗಪ್ರತಿಮೆಯ ಮೇಲೆ ಕಾರ್ಕಿಯ ಶಾಸನ ಪ್ರಾರ್ಥಿತ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಕೆತ್ತಿದೆ. ಬನವಾಸಿಯಲ್ಲಿ ಕೆರೆ, ವಿಹಾರ, ನಾಗ ಪ್ರತಿಮೆ ಮುಂತಾದುವುಗಳನ್ನು ಧರ್ಮಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಪ್ರಜಾ ಕ್ಷೇಮಾಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಮೂಲಕ ಉಂಟಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದ್ಯಾಗಿ.

೨) ಆಧಾರ ಶಾಸನ - ಹಲವಾರು ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ರಾಣಿಯ ಶಾಸನವಿದೆ. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ರಾಣಿ ಶ್ರೀ ಹೆಚ್. ಆರ್. ರಘುನಾಥ ಭಟ್ಟ - ಕನಾರಾಟಕ ಶಾಸನ ಕಲೆ, ಪುಟ ೨೭, ೨. ಮರುಭರತಕೆಸರಿಗ್ರಂಥಮಾಲೆ, ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಸೆಕ್ರೆನ್ಸ್ ಬನವಾಸಿ ಅಂಡಾ ಜ್ಯೇನಿಯ್, ಪುಟ ೭೧, ಡಾ. ರಾ. ಗೋಪಾಲರವರಿಂದ ಉಳಿದ್ದರಿಸಿದೆ.

ವಿವಿಧ ವಂಶಗಳ ರಾಣಿಯರು - ರಾಣಿ ನಾಗಶ್ರೀ / ವಾಕ್ಯಣಾದೇವಿ ೧೧

ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮಾಡಿಸಿದಳು. ಎಲ್ಲ ಶಾಸನ ವಿಮರ್ಶಾ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಗುವ ಈ ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ಶಾಸನವನ್ನು ಡಾ. ಹೆಚ್. ಆರ್. ರಘುನಾಥ ಭಟ್ಟರವರ ಕನಾರಾಟಕ ಶಾಸನಕಲೆ ಗ್ರಂಥದ ಪುಟ - ೧೧ರಿಂದ ಆರಿಸಿದೆ.

“ವಿಣ್ಣಿಕದ ಚುಟು ಕುಲಾನಂದ ಸಾತಕರ್ಣಿ ರಾಜನ ಮಗಳು ಪ್ರತ್ಯವತಿ ಪೂಜ್ಯೆಯಾದ ರಾಜಮಾತೆ ಸಿವಬಿಂಡಿ ನಾಗಸಿರಿ ಎಂಬುವರು ನಾಗಪ್ರತಿಮೆ, ಕೆರೆ ಹಾಗೂ ವಿಹಾರದಾನ ಮಾಡಿದಳು”.

ಕನಾರಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸ್ತೋದ ಮೊದಲ ಮಹಿಳೆಯ ದಾನ ಶಾಸನವಿದು. ಬೌದ್ಧಭಾಂದು ವಿದ್ಬಾಂಸರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ. ಕಾರ್ಕಿಯ ದಾನ ಮತ್ತು ಧರ್ಮ ಬುದ್ಧಿ ಮುಂದಿನ ಸ್ತೋ ಜನಾಂಗವನ್ನೇ ತಮ್ಮ ಸ್ತೋಧನವನ್ನು ಧರ್ಮಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿನಿಯೋಗಿಸಲು ಪ್ರಯೋಗದಿನ ನೀಡಿದೆ. ಎರಡು ಸಾಮಿರ ವರ್ಷಗಳು ಕಳೆದರೂ ಆಕೆ ನೀಡಿದ ಸೂತ್ರ ಸ್ವಲ್ಪಪೂರ್ವ ಮಾಸಿಲ್ಲ. ಕನಾರಾಟಕದಲ್ಲಿ ದಾನ ನೀಡಿದ ಸಮಸ್ತ ಮತವಂಧಗಳ ವಿವಿಧ ಆಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದ ವಿಭಿನ್ನ ಮನೋಭಾವಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ಸ್ತೋಯರಲ್ಲಿರನ್ನೂ ಧರ್ಮಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿ ದಾನಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವಂತೆ ಪ್ರಚೋದಿಸಿದ ಧೀರದಾನಿ ನಾಗಶ್ರೀ ಎಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದು.

ಆಕೆ ಪ್ರತಿಮೆ ವಿಹಾರಗಳನ್ನು ಜಗತ್ತಿನ ಧರ್ಮ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾ ವಿಧಿಗಳಿಗನು ಶಾರವಾಗಿ ಮಾಡಿಸಿದಳು. ಸಮಸ್ತ ಜನರ ಅನುಕೂಲಕ್ಕಾಗಿ, ಪಶು ಪಕ್ಷಿಗಳಿಗೂ, ವೃಷಭಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಅನುಕೂಲವಾಗಲಿಂದು ದೃಢನಂಬಿಕೆಯಿಂದ ಕೆರೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದಳು.

ನಾಗಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಘೇಡಿಕರು, ಜ್ಯೇನರು, ಬೌದ್ಧರು, ಪ್ರಾಚೀನ ಕನಾರಾಟಕದ ಮೂಲ ಕುಲಗಳವರು - ಎಲ್ಲರೂ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಜನಗಳ ಪೂಜಾದಿಗಳ ವಿಗ್ರಹ ನಾಗಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದಳು.

೩) ವಾಕ್ಯಣಾದೇವಿ - ವಾಕ್ಯಾಟಕಣಾದೇವಿ ರಾಣಿ

ಬಾಲುಕ್ಕೆ ವಂಶ (೧ - ೨ ನೇ ಶತಮಾನ)

ವಾಕ್ಯಾಟಕಾ ಮನತನದ ರಾಜಪುತ್ರಿ, ಬಾಲುಕ್ಕೆ ರಾಜಪುತ್ರನನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಿ ಬಾಲುಕ್ಕೆ ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರಾಂತ್ಯ - ಸೀರಿಸುವ್ಯಾಯಲ್ಲಿ ನಗರ ರಕ್ಷಿತ್ಯಾಗಿ

ಅಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಪರಿಯ ಮರಣಾನಂತರ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವಹಿಸಿಕೊಂಡ ಉರಿನ ಮೇಲೆ ನಡೆದ ಶತ್ರುಗಳ ಧಾರ್ಮಿಕನ್ನು ಹಿಮ್ಮೆಟಿಸಿದರು.

ವಾಕ್ಯಾಟಕ ಮನೆತನದ ರಾಜಪುತ್ರಿಯೋಬ್ಜುಳು ಚಾಲುಕ್ಯ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಇಮ್ಮಡಿ ಪುಲಿಕೇಶಿಯ ತಾಯಿ. ಅವಳ ಸೋದರರು ಭಾನುಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಅರಿತ್ತ ಶಕ್ತಿ. ಅವಳ ಮಗಳು ವಾಕ್ಯಾಟಕಾದೇವಿ. ಆ ವಾಕ್ಯಾಟಕಾದೇವಿಗೂ ಈ ವಾಕ್ಯಾಟಕಾದೇವಿಗೂ ರಕ್ತಸಂಬಂಧವಿರಬಹುದು. ಅದರೆ ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಚೇರೆ ಆಗಿರಬಹುದು.

ವಾಣಾತ್ಮಿ ಅರಸ ಮೂಳಲಜಗನ್ನಾಳಿ ಅನ್ನವನ ಮಕ್ಕಳಾ ಸಿರಿಗುಪ್ಪೆ ಆಳ ಕುನ್ನಸತ್ತಿ, ಅರಸ ಸಿರಿ ವಾಕ್ಯ(ಒ) ಕೊಡೇವಿ.....

ಆರು, ಎಳನೆಯ ಶತಮಾನಗಳು ಚಾಲುಕ್ಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಸ್ಥಿರತ್ವ ಯುಗ. ಕುಂತಲ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಖಂತಿದ್ದ ಏರಸಾಮಾಜಿಕರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರ ಸಾಮಂತ - ಸಾವಂತ ವಾನಸೆಟಿ ಮೂಳಗ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಅಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನ ಮಗ ಸಿರಿಗುಪ್ಪೆಯಲ್ಲಿ ಅಳುತ್ತಿದ್ದ ಕುನ್ನಸೆಟಿ ಸೇಂದ್ರಕರಾಜ ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಎದುರಿಸಿದರು. ಆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಎದುರಿಸಿ ಹೋರಾಡಿದ ಏರನಾರಿ ನಗರ ರಕ್ಕಿ ವಾಕ್ಯಾಟಕಾದೇವಿ.^{೧)}

ಶಾಸನ ತುಂಬ ಹಾಳಾಗಿದೆ. ಏರಗಲ್ಲಿನ ಹೇಳಿಕೆ ಸ್ವಷ್ಟವಾಗಿಲ್ಲ. ಅದರೆ ನಗರರಕ್ಕೆ ಪತಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದಾಗ ಪತ್ತಿಯೇ ರಣರಂಗಕ್ಕೆ ಇಳಿದು ಹೋರಾಡಿ ನಗರವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿದ ಘಟನೆಯನ್ನು ಅಸ್ವಷ್ಟವಾಗಿ ವರಿಸಿದೆ.

೩) ಕುನ್ನಾಚ್ಚಿ - ಬಾಣರಾಜೀ (ಕ.ಶ. ೧೧೬ - ೧೨೫)

ಶಾತವಾಹನರ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ನಂತರ ಕೀ.ಶ. ಹೃರಂಭದಿಂದ ಮೂರು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಶತಮಾನಗಳವರೆಗಿನ ಇತಿಹಾಸ ಸ್ವಷ್ಟವಾಗಿಲ್ಲ. ಪ್ರಖ್ಯಾತ ರಾಜ ಮನೆತನಗಳಾದ ಕದಂಬ ಮತ್ತು ಗಂಗ ರಾಜರುಗಳು ಈ ಕಾಲಾನಂತರ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬಂದು ವಾಳೆಯ ಪಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ವಿಶ್ರಿಸಿ - ನಾಡು, ರಾಜ್ಯಗಳು

೧) ಆಧಾರ - B.C.I. No. 7 ಹನುಮಾನ್ ಗುಡಿ ಮುಂದ ಬಿಡ್ಡಿರುವ ಕಲ್ಲು - ನೇಂದ್ರಗಾರು, ಸಿರಿಗುಪ್ಪೆ, ಹುಬ್ಬಳಿ ತಾಲ್ಲೂಕು (Bombay Carnatka Inscriptions)

ನ್ನಾಗಿಸಿ ರಾಜ್ಯವಾಳಿದರು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣದ ಪಲ್ಲವ, ಹಂಡ್ರೆ, ಚೋಳ, ರಾಜ ಮನೆತನಗಳ ಅರಸರೂ ರಾಜ್ಯವಾಳಿತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಾ ಬರಿ ಅಥವಾ ಬಾಣ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾಗಿದ್ದ ಯಾವುದೋ ಆಂತರಿಕ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಆ ರಾಜ್ಯ ಅಳಿದು ಹೋಗಿರಬೇಕೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಡಾ || ಐ.ಬಿ.ದೇಸಾಯಿಯವರು ವೃಕ್ಷಪದಿಸಿದ್ದಾರೆ.^{೨)} ಬಾಣರ ಹಲವಾರು ಶಾಸನಗಳು ಕನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿತವೆ, ಅಂತಹ ಅವರೂ ಪದ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಜೈನ ರಾಣಿಯರು ರಾಜ್ಯವಾಳಿದ, ಮಂಡಲೀಶ್ವರಿಯರಾಗಿದ್ದ, ಜನಾಲಯ ಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದ್ದ, ಸರ್ವಧರ್ಮ ಸಮನ್ವಯ ಸಾಧಿಸಿದ್ದ ವಿಷಯಗಳ ವಣಿನೆ ಇದೆ. ಅಂತಹ ಒಬ್ಬ ಏರರಾಣಿ ಸುನ್ನಾಚ್ಚಿ.

ಗಂಗ ರಾಜ ಮನೆತನದ ಅರಸರು ರಾಜ್ಯವಾಳಿತ್ತಿದ್ದರು. ಗಂಗರಿಗೂ ಬಾಣರಿಗೂ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ದೇವರಿತಿತ್ವ, ಅದರೆ ಈ ಶಾಸನದ ಸಂಭರ್ಥ ದಲ್ಲಿ ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಸ್ವೇಧಿತರು, ಸಂಬಂಧಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಕಾರಣ ಇವರಿಬ್ಬರ ಪತ್ತಿಯರು ಜನಧರ್ಮವಾಲನೆಯಿಂದಾಗಿ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ರಕ್ತಪಾತೆವಿಲ್ಲದೆ ಶಾಂತಿ ಸುಭಿಕ್ಷಗಳು ನೆಲೆಸಿದಿತ್ತು.

ಗಂಗ ರಾಜ ರಾಜ್ಯವಾಳಿತ್ತಿದ್ದಾಗ - ಮಾನ್ಯಪುರದಲ್ಲಿ ಮನ್ನಾ ಅಥವಾ ನೀರಗುಂಡ ಎಂಬ ಬಾಣ ರಾಜಮನೆತನದ ರಾಜಪುತ್ರ ರಾಜ್ಯವಾಳಿತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನ ಮಗ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ನಿರ್ಗಣ ರಾಜ ಅಧಿವ ಪರಮಗೂಳಿ. ಅವನ ಪತ್ತಿ ಸುನ್ನಾಚ್ಚಿ

ಸುನ್ನಾಚ್ಚಿ ನಾಗರ ಮನೆತನದಿಂದ ಬಂದ ಕನ್ನೆ-ಮರುವರ್ಮನ ಮಗಳು. ಅವಳ ಪತಿ ಪರಮಗೂಳಿ ಬಾಣ ವಂತ ಸಂಭರ್ಥ. ಪರಮಗೂಳನ ತಾಯಿ ಪಲ್ಲವರಾಜಪುತ್ರಿ. ಅಹಿಂಸೆಯ ದ್ವಾರಾ ವಿಶ್ವಿತಿ ಹಿತಿದ ಪಾಂಡ್ಯ ರಾಜಪುತ್ರಿಯ ಮಗ ಪರಮಗೂಳಿ - ಅಹಿಂಸಾವೃತಿಯಾದ ಮರುವರ್ಮನ ಮಗಳು ಕುನ್ನಾಚ್ಚಿಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾದುದರಿಂದ ಜನಧರ್ಮ ಜನರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಖಾರ ವಾಯಿತು.

ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಖಂತಿದ್ದ ಗಂಗರಸನ ಮೆಚ್ಚಿನ ಧರ್ಮ ಸಹ ಜನಧರ್ಮ - ಹೀಗೆ ಅಳುತ್ತಿದ್ದ ರಾಜನ ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿದ್ದ ಗಂಡ ಮತ್ತು ಹಂಡತಿಯರ

೨) ಐ.ಬಿ.ದೇಸಾಯಿ - ಜೈನಿಸಮ್ ಇನ್ ಸೌತ್ ಇಂಡಿಯ ಮತ್ತು E.C.VII, No. 149 (ನಾಗಮಂಗಲ ತಾಲ್ಲೂಕು, ಮಂಡ್ರ, ಮಣಿಗ್ರಾಮದವರದಕ್ಕಾಗ್ರಮಸ್ತ ರೊಬ್ಬರ ಪದದಲ್ಲಿದ್ದ ಶಾಸನ)

ಮತ ಧರ್ಮ ನಂಬಿಕೆಗಳು ಒಂದೇ ಆಗಿದ್ದು ದರಿಂದ ತಾಂತಿ ಸಂಧಿವಿಗ್ರಹಿಯಾದ ಕುನ್ನಾಚ್ಚಿ ಭರ್ತ್ಯಾ ಭವನ ಸೆಂಬದಿಪಿಕೆಯಾಗಿ ಲೋಕೇಶ್ವರ ಜನಾಲಯವನ್ನು ಮಾನ್ಯಪುರದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಸಿದಳು.^೧

“ಕುನ್ನಾಚ್ಚಿ ನಾಮಧೀಯಾ ಭರ್ತ್ಯಾ ಭವನ ಅಭಿಷಬ ಭಾಯಾತಯಾ । ಸತತ ಪ್ರವರ್ತಿತ ಧರ್ಮಕಾರ್ಯಯಾ । ನಿಮಿಂತಾಯ ಶ್ರೀ ಪುರೀತ್ವರದಿಗ ಮಲಂ ಕುವ್ವತ ಲೋಕಪಿಲಕನಾಮ್ಮೇ ಚಿನ ಭವನಾಯ ವಿಂಡಸ್ಟುಟ ತನದ ಸಂಸ್ಥಾರ- ದೇವಪೂಜಾ ದಾನ ಧರ್ಮ ಪ್ರವರ್ತನಾರ್ಥೇ”

ಕುನ್ನಾಚ್ಚಿ ಕಟ್ಟಿಸಿದ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಪರಮಗೂಳ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಗಂಗರಸನೂ ಸಹ ದಾನನೀಡಿ ದತ್ತಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರು. ಕುನ್ನಾಚ್ಚಿಯ ಮಗ ಅರಕೇಸಿ.

೪) ಗೋಯಿನ್ನಬ್ಬಿ - ಗೋವಿಂದಬ್ಬಿ (ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ ರಾಜ - ಇನೇ ಶತಮಾನ)

ಅಮೋಘವರ್ಣ ಇ ಅಳುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಅವನ ಸ್ತುಯತನಯಾತ್ರಜಂ ಇಸ್ತಮ್ಯ (ಇಂದಿ, ಇಂದ್ರ) ಬನವಾಸಿ ಪನ್ನೆರಡು ಸಾವಿರ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಅಳುತ್ತಿದ್ದಾಗ - ಅವನ ಮನೋನಯನ ವಲ್ಲಬ್ಬಿ ಗೋಯಿನ್ನಬ್ಬಿ ಬನವಾಸಿ ಪನ್ನೆರಡು ಸಾವಿರ ಸೀಮೆಯ ಮಂಡಲೀಶ್ವರಿಯಾಗಿ ದೇವಗರೆಯಲ್ಲಿ ಅಳುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಆಗ ಕಲಿಯಮ್ಮೆ (ಗೌಡವೀರ) ನಾಲ್ಕುವುಂಡುಗೆಯ್ಯತ್ತಿರಲು (ನಾಡ ಗೌಡನಾಗಿ ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರಲು) ತಿಪ್ಪಳರ ಮಾರಮಗೋಣಾಯಿ ಮೇಣ್ಣನಿರಿಸಿದನು.

ಗೋವಿಂದಬ್ಬಿ ನಗರರಕ್ಷಕಿಯಾಗಿ ಅಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅಳು ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಇನೇ ಅಮೋಘವರ್ಣನ ಮಗ ಇಂದಗಿಯ ಹೆಂಡಕಿ. ರಾಜ್ಯಾಭವ್ಯಧಿಗಾಗಿ ತಾನು ಸಮಸ್ತ ದಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ತನ್ನ ಪ್ರಜೆಗಳೂ ದಾನ ಧರ್ಮನಿರತದಾಗಿರಲು ನಡೆಯಲು ಪ್ರೇರಣೆ ಹಿನ್ನತ್ತಿದ್ದಳು. ಪ್ರಜೆಗಳು ದಾನಕಾರ್ಯಮಾಡಿದಾಗ ಅವರನ್ನು ಹುರಿದುಂಬಿಸಲು ತಾನೂ ಆ ಸಮಾರಂಭಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಇ. E.C.VII. No. 149, ಮಹಿಳ್ಳಾಮದ ದೇವರಹಳ್ಳಿಗ್ರಾಮಸ್ಥರೊಬ್ಬರ ವಶದಲ್ಲಿದ್ದ ಶಾಸನ.

ತಮಿಳುನಾಡಿನಿಂದ ಬಂದು ದೇವಗರೆಯಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿದ್ದ ತಮಿಳರ ‘ಮಾರಮ’ ಹಳ್ಳಿಯ ವ್ಯವಸಾಯ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಮಲ್ಲವಿದ್ದೇಗೆ ಸಹಾಯ ವಾಗಲೆಂದು ಮೇಟಕಂಬ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಭೂದಾನಗಳನ್ನು ನೀಡಿದನು: ಗೋವಿಂದಬ್ಬಿ ಒಟ್ಟಿಗೆ ನೀಡಿದಳು.^೨

೫) ಬಿನವತ್ತಿ ಅಬ್ಬಿ (ಇನೇ ಶತಮಾನ) ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ ಅಧಿಕಾರ (ವಿನಯವತ್ತಿ?)

ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀಮಂತ ಪತ್ತಿ ಬಿನವತ್ತಿ ಅಬ್ಬಿ ಆರೆಯ ಪತಿ ಮಂಡಲಾಧಿಕಾರಿಯಾಗಿ ಬನವಾಸಿ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಳುತ್ತಿದ್ದನು.

ನಡೆದ ಯಾದ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಪತಿಯೋಂದಿಗೆ ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಹೋರಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಏರ ರಣಕಲೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಶಾಂತಿ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿಚಕ್ಷಣತೆಯಿಂದ ರಾಷ್ಟ್ರವಾಳುತ್ತಿದ್ದ ದುರಂಥರೆ. ನಗರ ರಕ್ಷಕಿಯಾಗಿದ್ದ ಏರನಾರಿಯ ಶಾಸನ ಮತ್ತು ಸಲ್ಲೀಖಿನದಿಂದ ನಶ್ವರದೇವವನ್ನು ನೀಗಲಾಡಿದ ಸಾಮ್ಯಸಿಯ ಶಾಸನ- ಎರಡೂ ಶಾಸನಗಳು ಏರ ನಾರಿಯ ಸಾರ್ಥಕ ಬದುಕನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿವೆ. ಹಿರೇಕರೂರ್ ಶಾಲ್ಯಾಕು ಸಿರೆನೂರಿನ ಬಳಿ ಅವಳು ಅಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ದೂರದ ಧಾರವಾಡ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಿಂದ ದಕ್ಷಿಣದ ಶ್ರವಣಬೆಳಗಾಳ ಬೆಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬಂದು ಸಲ್ಲೀಖಿನದಿಂದ ಮುದುಬಿದಳು. ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ದೃವನ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಬೆಳಿಗಿದ ಬಿನವತ್ತಿ ಅಬ್ಬಿ ಕಡೆಗೆ ಸಮಸ್ತವನ್ನೂ ತ್ಯಾಗಮಾಡಿ ಸಾಮ್ಯಸಿನಿಯಾಗಿ ಮುದುಬಿದಳು.

ಆರೆಯ ಮೊದಲ ಶಾಸನ ಹೀಗಿದೆ. ಆದು ಏರಗಲ್ಲು:

“ಮೋರಪ್ಪರಸರ್ ಪ್ರಥಿಮಿ ರಾಜ್ಯಂ ಗೆಯ್ಯ ಮಾರಕ್ಕಿರಸರ್ ಬನವಾಸಿ ನಾಡಾಳ ಬಿನವತ್ತಿ ಅಬ್ಬಿಲೂರಾಳ”

೧) S.I.I.-XVIII, No.14, ಬನತಂಕರಿ ದೇವಾಲಯದ ಮುರಿದ ಕಂಬ, ದೇವಗೇರಿ, ಕೊರೆತ ಶಾಲ್ಯಾಕು.

೨) B.C.I. ಮತ್ತು S.I.I. ಎರಡರಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಶಾಸನವಿದೆ. S.I.I. XX, No. 10, ಏರಗಲ್ಲಿನ ಮೇಲಿನ ಶಾಸನ - ಸಿರೆನೂರು - ಹಿರೇಕರೂರು ಶಾಲ್ಯಾಕು, ಧಾರವಾಡ

ಏರಗಲ್ಲಿನ ಚತ್ರ ಸೋಡಿದಾಗ - ಮೊದಲ ಅಂತಸ್ತಿನ ಚತ್ರದಲ್ಲಿ - ಏರನೊಬ್ಬ ಏಕಾಂಗಯುದ್ಧ ಮಾಡಿ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ವರದನೆಯ ಅಂತಸ್ತಿನ ಚತ್ರದಲ್ಲಿ ಏರನೊಂದಿಗೆ ಸ್ಟೀ ಹೋರಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಅವಳ ಜಡ ಕಾಣಿತ್ತಿದೆ. ಮೂರನೆಯ ಅಂತಸ್ತಿನ ಚತ್ರ ಒಡೆದು ಹಾಳಾಗಿದೆ.

ಉಂಟಿನ ಮೇಲೆ ನಡೆದ ಹತಾತ ಧಾಳಿಯನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತ ಅವಳ ಪತಿ ಮಾರ ಅಥವಾ ಮನಸಿಜರಾ....ಗ ಪ್ರಭು ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದನು. ತಕ್ಕಣ ಏರನಾರಿ ಪತಿಯ ವಿಧಿ, ಕವಚ ಧರಿಸಿ ತಾನೇ ಮುಂದಾಳಾಗಿ ಯುದ್ಧ ನಡೆಸಿ ಶತ್ರು ಏರನನ್ನು ಕೊಂಡಳು. ಪತಿಯ ಮರಣಶಾಸನ ತಿಲೆಯನ್ನು - ಏರಗಲ್ಲನ್ನು ನೆಡಿಸಿ ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಿ ಏರಧರ್ಮ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆ ಮಾಡಿದಳು.

ಪತಿಯ ರಾಜ್ಯ - ಬನವಾಸಿ ನಾಡಿನ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಮುಂದಿನ ಅಧಿಕಾರಿಗೆ ಪಹಿಸಿ ತನ್ನ ಉಂಟಿನ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರಿಗೆ ಪಹಿಸಿ ತಾನು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಎಲ್ಲ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಿ ತನ್ನ ಸಮಸ್ತ ಪಶ್ಚಯ ದೊಂದಿಗೆ ಕಳ್ಳಿಸುವುದು ನಾಡಿಗೆ ಪರಿವಾರ ಸಹಿತ ಬಂದಳು.

“ಶ್ರೀ ವಲ್ಲಭ ಮಹಾರಾಜನ ಮಗ ರಣವಲೋಕನ ಕಂಬಯ್ಯ ಚೈನ್ ಮುನಿಗಳಿಗೆ ನೀಡಿದ ದಾಸ-ಸಾಲು-ಉ

“....ದಪ್ಪಗ್ರೀಭಿಷಿಣಾಪ್ರೋಲದಿಸ್ತುದು....ಕೊಟ್ಟಿದು...ಸೇನ ಅಡಿಗೆ ಮನಸಿಜರಾ....ಗನಾ - ಅರಸಿ ಬಿನವತ್ತಿ ಮೋನ ಮುಜ್ಜಿಸುವಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿದು”

ರಾಜ್ಯ ಬಿನವತ್ತಿ ತನ್ನ ಪತಿಯ ಮರಣಶಾಸನತರ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ರಣವಲೋಕನ ಕಂಬಯ್ಯನಿಗೆ ನೀಡಿದಳು. ಗುರುಗಳ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿ ಅಶೀರ್ವಾದ ಪಡೆಯಲು ಬಿನವತ್ತಿಯ ಸಂಗಡ ಅವನೂ ಸಹ ಕಳ್ಳಿಸುತ್ತಿದ್ದಿಕ್ಕೆ ಬಂದು ಗುರು ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಮುಹಕ್ಕು ಪಶ್ಚಯವನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದನು. ಬಿನವತ್ತಿ ತನ್ನ ಸಮಸ್ತ ಪಶ್ಚಯವನ್ನು ಗುರು ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ದಾನಮಾಡಿ ಸನ್ಯಾಸ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಮೌನವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡು ಸಲ್ಲಿಖಿನವ್ತರ ಮಗ್ಗಾಡಳು.

ಅಸ್ವಷ್ಟವಾಗಿರುವ ಶಾಸನ ಹೀಗೆ ಅರ್ಥಸಿದಾಗ ಸುಸ್ವಷ್ಟಾಗುತ್ತದೆ.

೨) E.C.II ಹಳೆಯ ಪ್ರತಿ, No. 38, ವಾರ್ಷಿಕನಾಥ ಬಸದಿ ಬಿಂಗಡೆ ಬಂಡೆಯ ಮೇಲೆ - ಚಿಕ್ಕಬೆಟ್ಟ, ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳ, ಉನ್ನೇ ಶತಮಾನ.

ಬಿನವತ್ತಿ ಸನ್ಯಾಸ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ್ದರಿಂದ “ಅಬ್ಜೆ” ಎಂಬ ಗೃಹಸ್ಥ ಜೀವನ ಸೂಚಕ ಪದ ಇಲ್ಲವಾಗಿದೆ. ಮನಸ್ಸಿದ್ದಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಗಾಯಾಸ, ದೂರ ಪ್ರಯಾಣ, ದೇಶ, ದೇಶಗಳ ಎಲ್ಲ ಕಟ್ಟುಗಳು ಬಾಧಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಕಷ್ಟಜೀತ ಹಣವನ್ನು ಗುರು ಸಮರ್ಪಣೆಗಾಗಿ ಹೊತ್ತು ತರುವಾಗ ಕಳ್ಳಿಕಾಕರ ಬಾಧೆ ಕಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಮೇಲಾಗಿ ಹುಟ್ಟು ಸೈನಿಕಳು ಬಿನವತ್ತಿ ಅಬ್ಜೆ ರಣವಲೋಕನ ಕಂಬಯ್ಯನಂತಹ ಏರನ ರಕ್ತದ ಇರುವಾಗ ಭಿತ್ತಿ ಇಲ್ಲ.

ಬದುಕನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ-ಪರಮ ವೈಭವದಿಂದ ಬಾಳಿದವಳು ಬಿನವತ್ತಿ. ಸಾವನ್ನೂ ಸಹ ಅಷ್ಟೇ ವೈಭವದಿಂದ ಸ್ವಾಗತಿಸಿ ಸನ್ಯಾಸಿನಿಯಾಗಿ ಮೋನಮುಜ್ಜಿಸಿ ದೇಹ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದ ಏರಳಾದಳು.

೬) ಸಾವಿಯಚ್ಚೆ - ಲೋಕವಿದ್ಯಾಧರನ ಪತ್ರಿ (ಕ್ರ.ಶ. ೧೧೨)

ಬಿಂಗರಂಗದ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದು ತಲೆಗೆ ಮಾರ್ಗತಲೆ ಪಡೆದು ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದು ಒಡೆಯನ ಜೋಳವಾಳಿಯನ್ನು ತೀರಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಹೊಕ್ಕು ಮನೆಯ ಮಯಾದೆಯನ್ನು ಇಸಲು ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಹೋರಾಡುವುದು ಏರನಾರಿಯ ಪ್ರಫರ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿದೆ. ಇದರಿಂದ ದೇಹಕ್ಕೆ, ಮನಸಿಗೆ ಸಮಾಧಾನ. ಅದರೆ ತಾನು ನಂಬಿದ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ತನ್ನ ನಂಬಿಕೆಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ನಡೆದಾಗ ಮಾತ್ರ ಆತ್ಮತ್ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಲಭಿಸುತ್ತದೆ. ಅಹಿಂಸಾಚರಣ ಹೇಡಿಗಳ ಉಪಾಯ ವೇದಾಂತವಲ್ಲ. ಏರನಾರಿಯ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಫಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಇಬಾಯ ವಿಡವಾಗಿದೆ. ತಾನಾಗಿ ಮೊದಲು ಕೆ ಬಿಸಿದುರುವುದು, ಕೇಡು ಬಯಸದಿರುವುದು, ತನ್ನಂತೆ ಇತರರನ್ನು ಬಗೆಯಿಲ್ಲವು ಜನಧರ್ಮದ ಸೂತ್ರಗಳು. ಅದರೆ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಬಂದು ಕೆಗೆ ಹೋಡೆದಾಗ, ತಲೆ ಬೀಳುವ ಮುನ್ನ ಅಟ್ಟಿಯೇ ಎದ್ದು ಹೋಡೆದಂತೆ ಹೋಡೆದು ಬೀಳುವುದು ಕಾತ್ತಧರ್ಮ (ಸಾವಿಯಚ್ಚೆ ಇಂತಹ ಕಾತ್ತಧರ್ಮ ಪರಿಪಾಲಕ ಏರ ಜಿನಧರ್ಮ). ಆಕೆಯ ಏರಗಲ್ಲು ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳ - ಚಿಕ್ಕಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲೆ ತೇರಿನ ಬಸದಿಯಲ್ಲಿ ಮೇಲ್ಪಟ್ಟ ಯಲ್ಲಿದೆ.)

ಮೂರು ಅಂತಸ್ತಿನ ಏರಗಲ್ಲಿನ ಚತ್ರ ಹೀಗಿದೆ: ಮೊದಲ ಅಂತಸ್ತಿನಲ್ಲಿ ಆನೆಯ ಮೇಲೆ ಶುಳ್ಳತ ಏರನಾರಿ ಶತ್ರುವೀರನ ಸಂಗಡ ಹೋರಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಗಂಡುಗಳೆಯುಬ್ಬ ಜಡೆಯನ್ನು ಗಂಟು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ವಿಡ್ಗಿಡಿದು ಏರಾಗ

ಸಾಹಿತ್ಯಾಗಿ ಶತ್ರುವೀರನ ಸಂಗಡ ಕಾದಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಬಹುತೇ ತನ್ನ ಪತಿಯನ್ನು ಕೊಂಡ ಶತ್ರುವೀರನ ಸಂಗಡ ಎಕ್ಕುತ್ತಳ ಕಾಳಿಗ ಕೈಗಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ಕಾದುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ.

ಎರಡನೆಯ ಅಂತಹಿನ ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ (ಬಹುತೇ ಶತ್ರುವೀರನನ್ನು ಕೊಂಡು) ಪಲ್ಲಕ್ಕಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಕಣ್ಣಾಪ್ಪ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದಾಳೆ. ಮೈಯೆಲ್ಲ ನಾಯಗಳಿಂದ ಜರುಭೂರಿತವಾಗಿ ರಕ್ತ ಹರಿಯುತ್ತಿರಲು ಮೃಷಿಂದು ತೆಗೆಯುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ.

ಮೂರನೆಯ ಅಂತಹಿನ ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಆಕ ಸಲ್ಲೀಖಿನದಿಂದ ಮುಡುಬಿದ್ದಾಳೆ.

ಕ್ಷೇತ್ರಾಯಚ್ಚೆಯಂತೆ ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಪತಿಗಾಗಿ ಹೋರಾಡಿದ ಏರನಾರಿ ಸಾವಿಯಚ್ಚೆಯ ತಾಸನ ಒಡೆದು ಹಾಳಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಆ ಮುರಿದ ಕಲ್ಲು ಉದುರಿದ ಹೂವನ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ಸಾರುತ್ತಿದೆ.

ಬಾಯಕ ಮತ್ತೆ ಜಾಬವ್ವೆ ಏರೆ ದಂಪತ್ತಿಗಳು. ಅವರ ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳು ಮಾದುವರ ಮತ್ತೆ ದೋಷಿಲಮ್ಮೆ. ಇವರನಂತರ ಮಟ್ಟದ ಮುದ್ದಿನ ಗೊಂಬೆ ಚಿಲುವೆ ಸಾವಿಯಚ್ಚೆ.

ಮಹಾಏರ ಲೋಕವಿದ್ಯಾಧರನ ಮೆಚ್ಚಿನ ಶ್ರಯೆಯಾಗಿ, ಸುಖಿದಿಂದ ಪತಿಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಳು. “ಅರಿವಿನ ತೌರು, ಧರ್ಮದ ಆಗುಂತಿ, ಅವನಿಜೆಗಂ ದೊರೆಯಿನಿಸಿದ ಏರನಾರಿ ಸಾವಿಯಚ್ಚೆ”

ಹತಾತನೆ ಬರಸಿಕಿಲೆಗಿದಂತೆ ಲೋಕವಿದ್ಯಾಧರನ ಉರಿನ ಮೇಲೆ ಶತ್ರುಗಳು ದಂಡೆತೆ ಬಂದರು. ಮೋಸದ ಸೆಣಿಸಿನಾಟದಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ಕೊಂಡರು. ಸುದ್ದಿ ಕೇಳಿದ ಸಾವಿಯಚ್ಚೆ ಆನೆ ಪರಿ, ಕುದುರೆ ಏರಿ ಶತ್ರುವೀರನ ಸಂಗಡ ಎಕ್ಕುತ್ತಳಕ್ಕೆ ನಿಂತಳು. ಶತ್ರುವೀರನನ್ನು ಕೊಂಡು ಸಮರ ಜಯವನ್ನು ಪಡೆದು ಉರಿನ ವಿಪತ್ತನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿದ್ದು.

ಪತಿಯಿಲ್ಲದ ಏಕಾಂಗ ಬಾಳನ್ನು ಬಯಸದೆ ಧಾರ್ಮಿಕ ತ್ಯಾಗಕ್ಕೆ ಮನ ಒಲಿದು ಕಳ್ಳಾಪ್ಪ ಬೆಟ್ಟದ ತಪ್ಪಲಿಗೆ ಬಂದು ಗುರುಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಪವಿತ್ರ ಸಮಾಧಿಮಣಣ ಪಡೆದ್ದು.

ಅವಳ ಸೋದರರು ನೆರವಿಗೆ ಬರುವವರಲ್ಲಿ ವಿಧಿಯ ಆಟ ನಡೆದು ಹೋಗಿತ್ತು. ಬಹುತೇ ಅಣ್ಣಂದಿರು ಏರಗಲ್ಲು ನೆಡೆಸಿರಬಹುದು.

೨) ಮಾಳಲದೇವಿ - ಸೋಳಂಬರಾಣಿ (೧೦೬೬)

ಕದಂಬರನ್ನು ಗೆದ್ದು ಕದಂಬ ರಾಜು ಮತ್ತೆ ಪಟ್ಟಿಮು ಕೂಲುಕ್ಕೆ ರಾಜುದ ಸ್ವರ್ಪ ಭಾಗವನ್ನೂ ಖಗೋಂಡ ರಾಜುವನ್ನು ಆಳಿದ ಏರರು ಸೋಳಂಬರು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನೋಳಂಬರು - ಶೈವರು-ಮುಂದೆ ಏರಶೈವದರ್ಮ ಪ್ರವರ್ತಕ ರಾದರು. ಸೋಳಂಬರ ರಾಜ್ಯಾಡಳಿತದ ಅವಧಿ ಕಿರಿಯದು. ಆದರೆ ಮಾಡಿದ ಕಾರ್ಯಗಳು ಹಿರಿಯವು - ಧರ್ಮಾರ್ಥಿಮಾನ, ರಾಷ್ಟ್ರೋಽನ್ಮತಿ ಆವರ ಗುರಿ. ಅವರಲ್ಲಿಯೂ ಸರ್ವಧರ್ಮ ಸಮನ್ವಯವಾಲನೆ, ಚತುರಾಷ್ಟ್ರಾಂಶದ ಸಮುದ್ರರಕ್ಷ, ಜನಧರ್ಮ, ಅಹಿಂಸಾಪ್ರತಿಪಾಲನವೂ ದಿರ್ವತೀಗಿಳಿದ್ದಾರೆ. ಮಾಳಲದೇವಿ ಅಂತಹ ಜಿನಧರ್ಮ ಸರ್ವಧರ್ಮ-ತಿವಧರ್ಮ ರಕ್ಷಕಿ.

ಸೋಳಂಬರಲ್ಲಿ ಹೆಸರಾತ ರಾಜ ಏರನೋಳಂಬದೇವ-ಪಾನುಗಲ್ಲು ಬನವಾಸಿ ಸೋಳಂಬವಾಡಿಗಳನ್ನು ಒಂದುಗೊಡಿಸಿ ಸೋಳಂಬವಾಡಿಯನ್ನು ರಾಜಧಾನಿಯಾಗಿಸಿ ರಾಜ್ಯವಾಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಏರನೋಳಂಬನ ರಾಣಿ ಮಾಳಲದೇವಿ. ಕುಲದ್ವೇಪ ನೋಳಂಬೀಶೈವ.

“ಮಾಳಲದೇವ ಯಶೋಬ್ರಿಯೆ, ಸೇಗ್ಳಳಳ ಪಸುಧಾ ತಳದೊಳ ವಿಳಸತ್ತೀರು ರಾಪ್ತಗೋಣ್ಣದ್ದು ಖಿಳಿಪುಂಧಯಂ ತಾಳ್ಳತ್ತೆಂಬೆನೆ ವಾಣತ್ತೀರು, ಶ್ರೀಲಲಿತಾಂಗದ್ಯುತಿಯಿಂ ಶ್ರೀತಳಮಂತನಾಜ್ಞೆಯಿಂ ಪಚೆಸಲೆಸೆವ ಜಯತ್ತೀರುನೆಲ್...”

ಪೆಗಡಿ ದಿವಾಕರನ ಆಸೆಯಂತೆ ಸೋಳಂಬವಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಶಿವಾಲಯ ಕಟ್ಟಿಸಿ ಮಹಾದಾನಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ್ದು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವಳು ಮಾಡಿದ ಮಹಾದಾನಗಳು - ಶಿವಾಲಯಪ್ರತಿ, ಆದಿತ್ಯಾಲಯಂ, ಸಾಲೆ, ವಿಷ್ಣುಗ್ರಹಂ, ಬುದ್ಧವಿಹಾರಂ, ಮಹಾಭವನಂ (ಜ್ಯೇಂಬಸದಿ) ನಾಗಾಲಯಂಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಾಣಮಾಡಿಸಿದ್ದಳು. ಬಾಬಿ, ದಿಗ್ಗಿಗೆ, ಭತ್ತ, ಕರೆ, ದೀಪಮಾಲೆ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ

೧) S.I.I. XX, No. 49 ಮುರಿದ ದೇವಾಲಯದ ಮುಂದಿನ ಕಲ್ಲು - ಕಲ್ಲುಕರೆ - ಕಾನಗಲ್ಲು ತಾಲುಕು, ಧಾರವಾಡ.

ಗೃಹ, ತಂಗುದಾಣ ಮುಂತಾದುವುಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಮಂಡಲೀಶ್ವರಿಯ ಭತ್ತೆ, ಸ್ವೀಧನ, ಅಲಂಕಾರದ ಬಿನ್ನಣಿದ ಜೀತಗಳಿಂದ ಕಟ್ಟಿಸಿದಳು. ಒಟ್ಟೆಗೆ ತಿವ, ಜಿನ ಬುದ್ದ, ವಿಷ್ಣು, ಆರಿತ್ಯ, ನಾಗ ದೇವರುಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದ ಪಂಚಸಮಯ ಸಮುದ್ರರಣೆ.

೫) ಮಹಡೆವಿ ಮತ್ತು ಮಾಡವೆ - ಮಾಧವಿ (ಕ್ರ.ತ. ೪೦೫)

(ರಕ್ಷಣಾಧಿಕಾರಿ - ಸಾಮಾಜಿಕ ರಕ್ಷಣಾ ಶಿಕ್ಷಣಾಧಿಕಾರಿ)

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಒಂದು ಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಬಬ್ಯಾ ಅಧಿಕಾರಿ - ಮಂಡಲಾಧಿಕಾರಿ ಇರುತ್ತಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಕೆಲವು ಸಲ ರಾಜಪುತ್ರರಿಗೆ ಕರ್ತೃತಕ್ತಿಯನ್ನು ಉದ್ದಿಷ್ಟವನೆನ್ನೊಳಿಸಿ ಸಮರ್ಥರಾಜರನ್ನಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಲು ಅತ್ಯಂತ ಸಮರ್ಥ ಅಧಿಕಾರಿಯೋಬ್ಬರಿಗೆ ಮನ್ಯ ಅಥವಾ ಮಾನ್ಯ ಎಂಬ ವಿಶೇಷ ಅಧಿಕಾರ ನೀಡಿ ರಾಜಪುತ್ರನಿಗೆ ಮೇಲ್ಪಟ್ಟಿಂದಾಗಿ ನೀಡಿ ಮಂಡಲಕ್ಕೆ ನಿಯೋಜಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಈ ಅಧಿಕಾರಿ ರಾಜನ ರಕ್ತಸಂಬಂಧಿಯಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದನು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಚಿಕ್ಕ ವಯಸ್ಸಿನ ಕನ್ನೆ ರಾಜ್ಯಾಡಳಿತ ಪಹಿಸಿಕೊಂಡು ಮಂಡಲೀಶ್ವರಿಯಾದಾಗ ಅವಳ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಇಂತಹ ಮಾನ್ಯ ಇರುತ್ತಿದ್ದನು. ಉದಾ : ಹಾಲುಕ್ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಇರಿವಚೆಡಂಗನ ಮಗಳು ಪಂಪಾದೇವಿ ಚಿಕ್ಕ ವಯಸ್ಸಿನ ಕನ್ನೆ - ಮಂಡಲೀಶ್ವರಿ. ಅವಳ ರಕ್ಷಕ ಅಧಿಕಾರಿ ಕುಂದಮರನ್. ರಣಭ್ರಾಂತಿ ಅಕ್ಷಾದೇವಿ ಚಿಕ್ಕ ಹುಡುಗಿಯಾಗಿ ಕಿಸುಕಾಡು ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ಮಂಡಲೀಶ್ವರಿಯಾಗಿದ್ದಾಗ ರಾಜಸುರು - ಗುರುದೇವ ಅವಳ ಶಿಕ್ಷಕ ಗುರು ಮತ್ತು ಅವಳ ಅಧಿಕಾರಿ ಆಗಿದ್ದನು.

ಮನ್ಯ ಅಧಿಕಾರ ಗಂಡಸರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸಿದ್ಧಿತವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ರಾಜಕಾರಣ ತಂತ್ರಜ್ಞಾದ ವಯಸ್ಸಾದ ಹಿರಿಯ ರಾಜ ಬಂಧು ಸ್ತ್ರೀಯರೂ ಇಂತಹ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಂಡಲಾಧಿಕಾರಿ ಮೇಲ್ಪಟ್ಟಿ ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಿ - ಮನ್ಯ-ಮಾನ್ಯ ನೀರಪಾಗಿ ರಾಜನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಉತ್ತರದಾಯಿಯಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಂತಹ ರಾಜ ಬಾಂಧವರ್ವದಲ್ಲಿ ಮನ್ಯ ಸ್ತ್ರೀ ಇಬ್ಬಾಯ ಬಿಡ್ಡಿಹಿಡು ಹಗ್ಗದ ಮೇಲೆ ನಡೆದಂತೆ ಇರುತ್ತೇತ್ತು. ಆದರೆ ಹಾಕಚಕ್ಕೆ, ಸಮಯ ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಸಲಹೆಯಿಂದ ರಾಜಪುತ್ರಿಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿ ಪ್ರಧಾನ ಮಂಡಲಾಧಿಕಾರಿ

ವಿವಿಧ ವಂಶಗಳ ರಾಜೀಯರು - ಮಹಡೆವಿ ಮತ್ತು ಮಾಡವೆ ೨೧

ಯಾಗಬಹುದು. ಮನ್ಯ ಯಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡೇ ಬೇರೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ಸಂಗಡ ಶಾಂತಿ ಸಂಧಾನ, ಯಾದ್ಯದಲ್ಲಿ ನಾಯಕತ್ವ, ಏಕಾಂಗ ಯಾದ್ಯದ ಅಹಾನ - ಮಂತಾದುವುಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಬಹುದು. ಉದಾ : ಕುಂದಮರನ್, ವೀರ ತರುಣನಾಗಿದ್ದದ್ದು ಮಂದ ರಾಜಪುತ್ರಿಯ ಕೈಗೆಂದನು. ಉದಾ : ಕುಂದ ಮರನ್, ಚಟ್ಟಿಯರನ್ ಇತ್ಯಾದಿ.

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ರಾಜನ ವಿಧವೆ ಆಕ್ಕೆ ಅಥವ ತಾಯಿ, ಬಲತಾಯಿ ಮಂತಾದ ಹಿರಿಯರು ರಾಜಪುತ್ರಿಯ ಮನ್ಯ ಆಗಿರುತ್ತಿದ್ದರು.^{೧)}

ಉದಾ : ಪಲ್ಲವಾನ್ಯಯ ಸಿಂಘಮತ್ತೆರಸರ ಮಗಳು ರಾಜಪುತ್ರಿ ಮಹಡೆವಿ. ಮಂಡಲಾಧಿಕಾರಿಯಾಗಿ ರಾಜ್ಯವಾಳುತ್ತಿದ್ದ ಕನ್ನೆ ಮಹಡೆವಿಯ ಮೇಲ್ಪಟ್ಟಿ ಅಧಿಕಾರಿ ಮನ್ಯ ಯಾಗಿದ್ದವಳು ಪ್ರಮಾಣದಿಗಳ ರಾಣಿಯ ತಾಯಿ ಮಾದವೆ ಅಥವಾ ಮಾಧವಿ ಎಂದಲ್ಲಿ ಸೋದರತೆ ತನ್ನ ಸೋದರ ಸೋಸೆಯಾಂದಿಗೆ ಮಂಡಲದಲ್ಲಿದ್ದಳು ಎಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದು. ಮಾದವಿ ಬಹುಶಃ ವಿಧವೆ. ಆದರೆ ಮಂಡಲೀಶ್ವರಿಯ ಮೇಲೆ ನಿಗವಿದುವ ಅಧಿಕಾರ - ಶಿಕ್ಷಣದ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲ. ರಕ್ಷಣೆ ಸಲು ಅಧಿಕಾರವಿದೆ - ಧರ್ಮಾಧಿಕಾರವುಳ್ಳವಳು ಮನ್ಯ.

ಸ್ವಾಸ್ಥ ಸಮಧಿಗೆತ ಪಂಚ ಮಹಾತಬ್ಲಪಲ್ಲವಾನ್ಯಯ ಶ್ರೀ ಪೃಥ್ವೀವಲ್ಲಭ ಸಿಂಘ ಮತ್ತು ರಸರ ಮಗಳು (?) ಶ್ರೀ ಮಹಾದೇವಿ

ಪ್ರಮಾಣದಿಗಳರಸಿಯರ ತಯನ್ನೂ ವಿಮ್ಮ ಮಾಧವೆಯರು ನಾದ ಪರಮೇಶ್ವರ ಪಲ್ಲವಾಧಿರಾಜನಾ.....ಶ್ರೀ ಮಾದವೆಯರಾಳಿ.....

ಬಿಸಮನೆಂಬೊ ಮನೆಮಗ...ರೆ ಅತಸಟ್ಟಿ ಕಲಕಿ...ದಿಮ್ಮಾತ್ವತ್ತ ಕೆಯ್ಯಕೊಟ್ಟೂ.

ಹಾಸನದ ಅಥವಾನ್ಯ ಹೀಗೆ ವಿಶೇಷಸಬಹುದು - ೧. ಜಗತುಂಗ ಪ್ರಭಾತವರ್ಷ ಪ್ರತಾವಾವದಲ್ಲೋಕತ್ತಿ ವಲ್ಲಹ ರಾಜ್ಯವಾಳುತ್ತಿದ್ದ ಚಕ್ರವರ್ತಿ.

೨. ಆ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಕೈಕೆಳಿಗೆ ಮಹಾಮಂಡಲೀಶ್ವರನಾಗಿ ಅಳುತ್ತಿದ್ದವನು ಪಲ್ಲವಾನ್ಯಯದ ಸಿಂಘಪ್ರೋತ್ ರಾಜನ ಮಗ ಪರಮೇಶ್ವರ. ಅವನು ಪಲ್ಲವಾದಿ, ಸೋಳಂಬಳಿಗೆ ಒಂದು ಸಾವಿರ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಆಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನೇ ಮತ್ತು ರಸ.

೧) ಹಳೆಯಪ್ರತಿ, E.C.XI. ಈಶ್ವರದೇವಾಲಯದ ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕನ ಕಂಬ, ಚಿಕ್ಕ ಮಧುರ್ಮಾಹಿ - ಮೋಳಕಾಲ್ಯಾರು - ಚಿತ್ರದುಗ್ರಾ.

೩. ಮುತ್ತರಸನ ಹಂಡತಿ ಗವಗಣಬ್ರೆ ಅವಶ್ಯ ಸಹ ಪತಿಯೊಂದಿಗೆ ಸಮಾನ ಅಧಿಕಾರ ಪಡೆದು ಪಲ್ಲವಾಡಿನೊಳಂಬಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯವಾಳು ತಿದ್ದಳು. ಇವರ ರಾಜ್ಯದ ಅಧಿನಾಡಲ್ಲಿ ಮಾದರಕಲ್ ಪ್ರಾಂತ್ಯವಿತ್ತ. ಆ ಮಾದರಕಲ್ ಮಂಡಲದ ಮನ್ಯ ಹಿರಿಯ ವಯಸ್ಸಿನ ಮಾದವ ಅಥವಾ ಮಾಧವ. ಮಾಧವ ಗವಗಣಬ್ರೆಯ ತಾಯಿ.

೪. ಮಾದರಕಲ್ ನ ಮಂಡಲೀಶ್ವರ ಸಿಂಘಮುತ್ತರಸರ (ಮಗಳು) ಮೊಮ್ಮೆಗಳು. ಮಹಡೇವಿ, ಚಿಕ್ಕ ವಯಸ್ಸಿನ ಕನ್ನೆ.

ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ - ಅವನ ಕೈಕೆಳಗೆ ಮಹಾಮಂಡಲೀಶ್ವರ - ಅವನ ಕೈಕೆಳಗೆ ಹಲವಾರು ಮಂಡಲಗಳು - ಇಂತಹ ಒಂದು ಮಂಡಲದಲ್ಲಿ - ಮಾದರಕಲ್ ಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ವಿಧವ ಮಾಧವ ಮನ್ಯ ಯಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಮನ್ಯ ಯಾಗಿದ್ದಾರೆ ತಿಕ್ಕಣ ಪಡೆಯುತ್ತ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಿನ ಮೊಮ್ಮೆಗಳು - ಮಗಳ ಮಗಳು ಮಹಡೇವಿ ಚಿಕ್ಕವಯಸ್ಸಿನ ಕನ್ನೆ ಮಂಡಲೀಶ್ವರಿಯಾಗಿ ರಾಜ್ಯವಾಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಹಿಂಗೆ ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಸುಖಿವಾಗಿ ಶಾಂತಿಯಿಂದ ರಾಜ್ಯವಾಳುತ್ತಿರುವಾಗ - ಮಾದವಯರ ಆಕು ಬೆಸಮನೆಂಬುವನು ಮಹತ್ವಾಯ್ದ ಪೊಂದನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಆ ಮಹತ್ವಾಯ್ದ ವನ್ನು ಮನ್ಯ ಮಾಧವ (ಮಾದವ) ಶಾಖಾಸಿ, ಮೆಚ್ಚಿ ಎರಡು ಮತ್ತರು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಗೌರವ ವಿಶ್ವಾಸ ತ್ರೀತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನೀಡಿದಳು.

ಆ ದಾನ ಶಾಸನವನ್ನು - ನತ್ತರು ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ಮಂಡಲೀಶ್ವರ ಮಹಡೇವಿ ಸಮೃತಿಸಿದಳು. ಒಟ್ಟು ಅಂತಿತಿತೆಳು.

ಗವಗಣಬ್ರೆಯ ತಾಯಿ ಮಾದವ ವಯಸ್ಸಾದ ಸಮಭ್ರ ಧೀರನಾರಿ. ಬಾಳಿನಲ್ಲಿ ವಿಧವೆ. ಸರ್ವ ಸುಖಿಗಳನ್ನು ತ್ಯಾಗಮಾಡಿದ್ದ ಏರಪ್ರತಿ. ಆದರೂ ಕರ್ತವ್ಯ ಪರಾಯಣಳು. ಸೋಮಾರಿತನ, ನಿಷ್ಪತ್ಯೋಜಕ ಬದುಕನ್ನು ಜನಧರ್ಮ ಸಹಿಸುವುದಿಲ್ಲ, ಕಡೆಯ ಗಳಿಗೆಯವರಗೂ ಉಚಿತ ಕರ್ತವ್ಯದಲ್ಲಿ ನಾವಾಗಿರಲು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ. ತಕ್ಕಿ, ಸಾಮಧ್ಯವಿದ್ದ ಹಿರಿಯ ರಾಣಿ ಜಪಮಗ ಹಿಡಿದು ಮುಸುಕಿದುವುದಲ್ಲ. ಸಮಭ್ರ ಏರಕನ್ನೆಯರಿಗೆ ರಣವಿದ್ದ ಬೋಧಿ ಧರ್ಮ ಮಾಗಾದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವಂತೆ ಸೋಧಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಕರ್ತವ್ಯವಾಲನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿ ಕರ್ಮಯೋಗಿಯಾಗಿ, ರಾಜ್ಯದ ಹಿತಚೆಂತಕಾಗಿ ಬಾಳಿದಳು.

೫) ಜಕ್ಕಿಯಬ್ಬೆ-ಜಕ್ಕಿಮಾಂಬಾ - ಜಕ್ಕಾಂಬಿಕಾ (೧೦ನೇ ಶತಮಾನ)

ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹತ್ತನೇಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಬಾಳಿ ಬದುಕಿದ ಏರನಾರಿ ಜಕ್ಕಾಂಬಿಕಿ! ಉದ್ದೇಗಿ, ಆವೇತ, ಆಕರ್ಷನೆ ಆದೂರಧ್ವಷಿಯಿಂದ ಪತಿವಿರಹವನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದ ತಕ್ಕಣ ಅಗ್ನಿಕುಂಡಕ್ಕೆ ಧುಮುಕಿ ದಹಿಸಿ ಹೋಗುವ ಸಹಗಮನ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಜನಮತ ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. ರಣಂಗದ ಹೋಗಾಟದಲ್ಲಿ ಯಜಮಾನ ಆಕ್ಸಿಕವಾಗಿ ಮುತ್ತನಾದಾಗ ಆ ಕೋರತೆಯನ್ನು ತುಂಬಲು ತಕ್ಕಣ ಏರನ ಹಂಡತಿ - ಧೀರಕ್ಕಾಶ್ರಿಯೆ ಸಿದ್ಧಾಗಿ ನಿಂತು ಪತಿಯ ಅಧಿಕಾರ ವಿದ್ದ, ಅಧಿಕಾರ ದಂಡ, ವಜ್ರಮುದ್ರಿಕಿ ಪಡೆದು ಪತಿಯ ಅಧಿಕಾರ ವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡು ಪಡೆಗೆ, ರಾಜನಿಗೆ, ಮನೆ ಮಂದಿಗೆ ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡುತ್ತಾ ಹೋಗಾಟವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುವುದನ್ನು ಜನಧರ್ಮ ಒಟ್ಟಿ ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ. “ಅಹಿಂಸೆ” ಏರನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಒರೆಯಿಲ್ಲದ ರುಳಾಳಿಸು ತಿರುವ ಇಬ್ಬಾಯ ವಿದ್ದ. ಕುರುವಿನ ಮೇಲಿನ ಬೋಕ್ಕೆಯಂತೆ ಸಾವಿನ ಮೇಲೆ ಮತ್ತೊಂದು ಸಾವಾಗಿ ಏರನ ಸಂಗಡ ಪತ್ರಿಯೂ ದಹಿಸಿ ಹೋದಲ್ಲಿ ಅನಾಧಿ ಮತ್ತಳೆ, ಬಡೆಯನಿಲ್ಲದ ಪಡೆಯ, ಗಳಿಯನಿಲ್ಲದ ರಾಜನ ಸ್ಥಿತಿ ಶೋಚನೀಯ ವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಪತಿವಿರಹ ವ್ಯಧವ್ಯಧ ಭಯಂಕರ ನೋವು ನೀಡುವ ಬದುಕಿರುವವರೆಗೂ ರಕಹಿಸುವ ಜೀವಂತ ಗಾಯದಂತೆ! ಆ ಗಾಯದ ಮೇಲಿ ಕರ್ತವ್ಯದ ಜಿಷ್ಠ ಹಚ್ಚಿ ಮನೆಯವರ ಪ್ರಾಣಕೆರು ಬಟ್ಟಿ ಕಟ್ಟಿ ಕರ್ತವ್ಯದಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸು ತೊಡಗಿಸಿ ನೋವು ಮರೆಯಬೇಕು. ಹಿಂಗೆ ಆಚರಿಸಿ ತೋರಿಸಿದ ಏರನಾರಿ - ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ಸಾಮಂತನಾಗದೇವನ ಮಜದಿ ಜಕ್ಕಾಂಬಿಕಿ.

ಇಂದಿನ ಶಿವಮೋಗ್ಗ ಪ್ರಾಂತ್ಯ - ಕ್ರ. ಹತ್ತನೇಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಭಯಂಕರ ಕಾಡಿನಿಂದ ಆವೃತವಾಗಿದ್ದಿತು. ಆ ಪ್ರಾಂತವನ್ನು ಏರ ನಾಗದೇವ ಆಳುತ್ತಿದ್ದ. ಅವನ ಹಂಡತಿ ಜಕ್ಕಾಂಬಿಕ.

ತರುಣಾರಾಜ ನಾಗದೇವ ಒಂದು ಸಲ ಬೇಡ ಪ್ರಂಡರನ್ನು, ತುರುಗಳು ರನ್ನು ಸದೆಬಡಿಯಲು ಬೆಟ್ಟಿಗಳ ತಪ್ಪಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಭಯಂಕರ ಕೂರಿರಾದ ಬೇಡರನ್ನು ಸರೆಹಿಡಿದು ಅವರ ಅಡಗು ಮೆಟ್ಟಿದನು. ಆದರೆ ಧರ್ಮ ಯಾದೃದಲ್ಲಿ ದೂರ್ಜ ಮಾಡಿ ಕೂರಿಯೋಬ್ಬ ಮರೆಯಿಂದ ವಿಷ ಪೂಸಿದ ಬಾಣವನ್ನು ನಾಗದೇವನ ಬೆನ್ನಿಗೆ ಹೊಡೆದನು. ಆ ಬೆಟ್ಟಿನಿಂದ ನಾಗದೇವ ವ್ರಜ್ಞ ಕಳಿದುಕೊಂಡನು. ಸೈನಿಕರು ಬಡೆಯನನ್ನು ಬೀಡಿಗೆ ಹೊತ್ತು ತಂದರು.

ವಿಷದ ಗಾಯ ಮಾಗಲಿಲ್ಲ ರಾಣಯ ಉಪಚಾರಕ್ಕೆ, ರಾಜ ವೈದ್ಯರಿಗೆ ಗಾಯ ಮಣಿಯಲಿಲ್ಲ. ದಿನೇ ದಿನೇ ಪಟುಮಿಸಿ ಬಹು ದೊಡ್ಡಢಾಗಿ ಬೇರೆದು ಕೀತುಕೊಂಡಿತು. ಆ ನೋವನ್ನು ತಾಳಲಾರದೆ ರಾಜ ಸಲ್ಲೀಖಿನವ್ರತ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಕೊನೆಯ ಉಸಿರೆಂದನು. ರಾಣ ಜಕ್ಕಾಂಬಿಕ ಸಹಗಮನ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಕರ್ತವ್ಯ ದೀಕ್ಷೆ ಕೃಗೊಂಡಳು.

ಜಕ್ಕಾಂಬಿ ಬೆನ್ನಿಗೆ ವಜ್ರಕವಚ, ತೋಳಿಗೆ ಪಕ್ಕರಕ್ಕೆ, ಕಿವಿಗೆ ಕೀರ್ತಿಮುಖಿ ಬಿಗಿದುಕೊಂಡು ಮಲ್ಲಗಂಟಿಕ್ಕೆ ಘಳಿಯನ್ನು ಉಟ್ಟಿ ರಣದೊಡಿಗೆ ತೋಟ್ಟು ಪತಿಯ ಕುದುರೆ ಎರಿದಳು. ಪಡೆಯ ಏರರೊಂದಿಗೆ ಬೆಟ್ಟದ ತಪ್ಪಲಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಹೂರಿ ತುರುಗಳೂ ಮೇಲೆ ಸಿಡಿಲಾಗಿ ಎರಗಿದಳು. ಚಂಡಿಯಾಗಿ ಹೋರಾಡಿದಳು. ವಜ್ರಕವಚವನ್ನು ವಿಷದ ಬಾಣಗಳು ಭೇದಿಸಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಬೇದ ಪಡೆಯನ್ನು ನಿರ್ವಾಮಗೊಳಿಸಿ ಪತಿಯ ಆತ್ಮವನ್ನು ಸಂತೃಪ್ತಿಗೊಳಿಸಿದಳು. ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಗೌರವಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರಾದಳು. ಚಕ್ರವರ್ತಿ ನೀಡಿದ ಧನವನ್ನು ಪತಿಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಧಾನಕ್ಕೆ ನೀಡಿದಳು.

ಮುಗನಿಗೆ ಪಟ್ಟಗಟ್ಟಿ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಶಾಂತಿ ಸಂತೃಪ್ತಿಯಿಂದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಗೊಳಿಸಿ ಪತಿಯ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಾಣಗೊಳಿಸಿದಳು.

“ಜನನಾಧಾಭಿಷಾಂ, ಜನಗುಣಮೈತ್ರಿತ್ಯಂಗಳಂ ಜನಾಚರ್ಚನೆಯಿಂದಂ,
ಜನ ಭಕ್ತಿಯಿಂ ಜನಮುನೀಂದಾಶಾಕಾರದಾನಂಗಳಂ, ಜನವಾಕ್ಯಾಫ
ವಿಭಾರದಿಂ ಅಲೆದು ....”

ಬಾಕೆಲ್ಲ ಭಗವದ್ ಶ್ರೀತಿಗಾಗಿ ಮೀಸಲು ಪಡೆವಳತಿ, ಅರಸಿತಿಯಾದ್ದ ರಿಂದ ಪ್ರತಿ ತಿಂಗಳು ಜೀತದ ಭಕ್ತ - ಸುವರ್ಚಾರಾತಿ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಬಂದು ಕಾಸೂ ತನಗಾಗಿ ತನ್ವವರಿಗಾಗಿ ಮೀಸಲಿದದ ಜನ ಪ್ರತಿಮೆಗಳ ಅಭಿಷೇಕಕ್ಕಾಗಿ, ಜನಗಣಗಳ, ಜನಭಕ್ತರ ಉಪ ಪರಿಸಿಗಾಗಿ ಮೀಸಲಿಟ್ಟಳು. ಜನಾಚರ್ಚನೆಯಲ್ಲಿ ನಲಿಯತ್ತಿದ್ದಳು. ಪಡೆವಳತಿ ರಾಣ ಎಂಬ ಅವಂತಾರ ವಿಲ್ಲದೆ ದಾರಿಕಾದು ಜನಮುನಿಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಕರೆದೊಯ್ದು ಆಹಾರದಾನ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಜನ ಮುನಿಗಳೇ ಅವಳಿ ಗುರುಗಳು. ಅವರ ಸಂಗಡ ನಡೆಸುವ

೧) E.C. VIII, No. 196, ಪಾಠು ಬಸದಿಯ ಮುಂದಿನ ಕಲ್ಲು, ಚಿಕ್ಕ ಮಾಗಡಿ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆ.

ವಾಕ್ಯಾಫ್ ವಿಭಾರವೇ ಅಮೃತ ಪಾನವಾಗಿ ಉಪವಾಸವ್ರತಗಳಿಗೆ ನವಚೀತನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿತ್ತು. ಅವಳ ಬದುಕು ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ ಸಾಮಾಜಿಕವನ್ನು ಕೂರ ತುರುಗಳೂ ಕಾಟದಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಲು ಮುಡುಪಾಗಿದ್ದಿತು.

ನಾಡು ನಲಿಯುತ್ತಿದ್ದಾಗಿ, ಮುಗ ಸೋನೆ ಉರಿನ ಅರಸುಗಳಾಗಿ ಆಳುತ್ತಿದ್ದಾಗಿ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಸಾವನ್ನು ಸ್ವಾಗತಿಸಿದಳು. ಒಂದು ಕ್ಷಣಿತನಗಾಗಿ ಬಾಳಲಿಲ್ಲ ಪತಿಯ ಕರ್ತವ್ಯ ಪಾಲನೆ, ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಅಹಿಂಸಾವ್ರತ ಪಾಲನೆ - ಧರ್ಮ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಬಾಳದಳು. ಮುಗ ಕರ್ತವ್ಯ ನಿರ್ವಾಹಕೆಯಲ್ಲಿ ಸಮಧರ್ಮ ನೀಡು ಅರಿವಾದ ತಕ್ಣಿಗಳ ಅಧಿಕಾರ ತ್ಯಾಗಮಾಡಿ ಉಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ಬದುಕು ಸುಂದರ ಸುಮಧುರ ಕುಸುಮವಾಗಿ ಜನಪಾದಾಭಿಗಳಿಗೆ ಅರ್ಪಿತವಾಯಿತು.

ತನ್ನ ಉರು ಚಕ್ಕ ಮಾಗಡಿಯಲ್ಲಿ ತಾನು ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಶ್ರೀ ಜನನಾಧನ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಅರೋಗ್ಯದಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸುಂದರಿ ಸಲ್ಲೀಖಿನ ದೀಕ್ಷೆ ವಹಿಸಿ ಕಂತೆಯನ್ನು ಕಾಡಾಡಿದಳು.

“ಷತ್ವದ ವರ್ತಿನಿಯಾಗಿ ಶುಭಸಂದಿತ್ವದಿಂ ಎಯ್ಯಿದಳ್ ಸುರಲ್ಲೋಕಮಂ ”

ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ಕಾಲ ಕೆಳೆದು ಬಾಲುಕ್ಕರು ರಾಜರಾದ ನಂತರ ಕಾಲಬುದ್ಧಿ ರಾಜ ಮನತನದ ಬ್ರಹ್ಮ ಭೂಭೂಜ ಆ ವ್ಯಾಂತ್ಯದ ಒಡೆಯಿರಾಜವಾದನು. ಜಕ್ಕಾಂಬಿಯ ಮೇಲಿನ ಗೌರವದಿಂದ ಅವನು ಚಕ್ಕಮಾಗಡಿಗೆ ಬಂದು ಜನಾಲಯಕ್ಕೆ ಕಾಣಕೆ ನೀಡಿ ಗೌರವ ಸಲ್ಲಿಸಿದನು. ಬಸದಿಯನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಗೊಳಿಸಿದನು. ಮುಂದೆ ಬ್ರಹ್ಮಭೂಪನ ಹೆಂಡತಿ ಬಟ್ಟಲದೇವಿ ಮತ್ತು ಆವರಿಬ್ರಹ್ಮ ಮಗ ಬೊಪ್ಪದ ಮತ್ತು ಅವನ ಹೆಂಡತಿ ಶ್ರೀದೇವಿಯರು ಬಂದು ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿ ಕಾಣಕೆ ನೀಡಿದರು. ಅನಂತರ ಅವರ ಮಗ ಸೋಮ ಮತ್ತು ಅವನ ಹೆಂಡತಿ ತೀವರಕ್ಕೆ ಅವರ ಅನಂತರ ಅವರ ಮಗ ಅಜ್ಞ ಮತ್ತು ಅವನ ಹೆಂಡತಿ ಉಚ್ಚಲದೇವಿ ಈ ಪವಿತ್ರ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದರು.

ಕಲ್ಲಾಣ ಕೃಂತಿಯ ಕಿಡಿ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಸಿಡಿದು ಬಸದಿ ಹಾಳಾಯಿತು. ಕಾಲ ಕ್ರಮೇಣ ಮಾಗಡಿ ಸಣ್ಣ ಹಳ್ಳಿಯಾಗಿ ಕುಗ್ರಾಮ ಕೊಂಪೆಯಾಯಿತು.

ರಾಜ್ಯರಕ್ಷಣೆ - ತನ್ನ ಪ್ರಜಾಗಳ ನೋವು ತನ್ನ ಸ್ವಂತ ನೋವಿಗಿಂತ ನೂರುಮಾಡಿ ಮಿಗಿಲೆಂದು ನಂಬಿದ, ಸಹಗಮನಕ್ಕಿಂತ ಸಲ್ಲೀಖಿನ ಮಿಗಿಲೆಂದು ಸಾಧಿಸಿದ ಆದರ್ಥ ವಿಧವೆಯನ್ನು ಇಂದಿಗೂ ಆ ವ್ಯಾಂತ್ಯದ ಜನ ಮದವ

ಮುಂತಾದ ಶಭ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಜಕ್ಕಿನ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿ ಗೌರವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಜೈನೇತರರೂ ಈ ಜಕ್ಕಿನ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿ ಜಕ್ಕೆಮಾಂಬೆಯನ್ನು ನೆನೆಯುತ್ತಾರೆ.

೧೦) ದಿವ್ಯ ಲಭ್ಯದೇವಿ - ದಿವಿಲಭ್ಯ ಅಭ್ಯೇ - ಪಲ್ಲವರಾಣಿ (ನೇತರಮಾನ)

ಸಾಮಂತರಾಜರಾಗಿ, ಮಹಾಬಲಿ ಬಾಣರಾಜರ ಅಧಿನರಾಗಿ ಪಲ್ಲವರು ಕನಾರಾಜಕದ ಎಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಗಳ ಬಳಿ ಆಳಿದ್ದಾರೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಪಲ್ಲವರು ಕದಂಬರು ತತ್ತುಗಳು. ಅದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಬಾಣರ ಮಧ್ಯಾಂಶಕೆಯಿಂದ - ಸನ್ವಿಷ್ಠೇಶದ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ತಾಂತ ವರಿಸ್ತಿಯಿಂದ ಬಂಂಥವ್ಯಾ ಬೆಳೆಸಿದ್ದಾರೆ. ವಂತಪಾರಂ ಪರ್ಯಾವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿದ್ದ ತತ್ತುತ್ವವನ್ನು ಮೆಟ್ಟ ಸ್ವೇಹ ಸೌರಭವನ್ನು ಹರಿಸಿದ ಧಿರಜಾಗಿ ದಿವಿಲಭ್ಯ ಅಭ್ಯೇ, ನಿಜವಾಗಿ ಬಾಳನಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿದಿವ್ಯವನ್ನೇ ಅನುಭವಿಸಿದವಳು. ಕದಂಬ ರಾಜಧಾನಿಯಿಂದ - ಗೋವ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಿಂದ ಮಹಾಬಲಿ ಸಾಮಾಜ್ಯದ ಹೆಸರಿದ್ದ ಸಾಮಂತ ಪಲ್ಲವರಾಜನ ಅರಮನಯಿದ್ದ ಕೋಲಾರ ಪ್ರಾಂತ್ಯಕ್ಕೆ ಬಂದು ಅಲ್ಲಿನ ಕನ್ನಡ - ತೆಲುಗು - ತಮಿಳು ಭಾಷೆಗಳನ್ನು ಕಲಿತು ಆ ರಾಜನ ಮನಸ್ಸು ಒಲಿಸಿ ತುಂಬಿದ ಸವಿತ್ಯರ ಮಧ್ಯ ಸಂಸಾರ ಮಾಡಿ ಪತಿಯ ಒಲವನ್ನೂ ವ್ರಜಿಗಳ ಗೌರವವನ್ನೂ ಪಡೆದದ್ದೇ ಅವಳು ಸಾಧಿಸಿದ ಅಗ್ನಿದಿವ್ಯ ಪವಾದ ಕೃತಿ.

“ಶ್ರೀವಧು, ಹೇಳಲಾ ಚೇರೇಂ ? ಅವನಿಂಗೆ ಅಗ್ರ ಮಹಿಳೆ, ಖುವನಾಂಬಿಕೆ, ವಾಗ್ನೇವಿಯರ ದೊರೆಯರ್ ಎನಿಸಿದ ದೀಪಭ್ಯ ರಸಿಯರ್ ದೊರೆಗಳ್ರೂ ಪೇರ್ ಬಳರೇ ?”

ಅವನಿ ಉರಿನ ರಾಜ ಮಹೇಂದ್ರವರ್ಮ, ಶ್ರೀವಧು, ಪಾರ್ವತಿ, ಸರಸ್ವತಿಯಿರಿಗೆ ಸಮಾನಳಾದ ಸ್ವಭಾವ ಸದ್ಗುಣತೀಲೆ ದೀಪಭ್ಯ, ಬೇರೆಯಾರೂ ಇವಕ್ಕಾಂದಿಗೆ ಸರಿದೊರೆಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಇಡೀ ಕೋಲಾರ ಪ್ರಾಂತ್ಯವೇ ಬೆಂಗಾಡು, ಅವನಿ ಪ್ರಾಂತ್ಯವಂತೂ ಅಂದು ನಿಜವಾದ ಸುಡುಗಾಡಾಗಿದ್ದಿತು. ಜನರ, ಪಶು, ಪಕ್ಷಿಗಳ ಪ್ರಾಣ

(1) E.C.X, No. 38, ಅವನಿ ಗ್ರಾಮದ ರಾಮೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಮಹಾದ್ವಾರದ ಬಳಿ ಮಹಿಳೆಗಳಿಗೆ ತಪ್ಪೆಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿರುವ ಕಲ್ಲು, ಮುಳಬಾಗಿಲು, ಕೋಲಾರ.

ಸಂರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ ತನ್ನ ಪತಿಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಬಹು ದೊಡ್ಡ ಕರೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದಳು. ನೀರಿಲ್ಲದ, ಮಳೆಯಲ್ಲದ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಕರೆಯ ಮಧ್ಯೆ ನೀರು - ಜಲ ಕಂಡಿಯಿಂದ ಉಕ್ಕಿ ಹರಿಯಿತು. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ದಿವಿಲಭ್ಯರಸಿಯ ಮಹಾತೇಯನ್ನು ಜನ ಹಾಡಿ ಹೊಗಳಿದರು. ಬೆಂಗಾಡಿನ ಜನ - ಬರದಲ್ಲಿ ನರಳಿ ಬಾಯಾರಿದ ಜನ - ತುಂಬಿದ ಹೊಳೆಯನ್ನು ಕೂಡ ಕಾಣದವರ ಪಾಲಿಗೆ ಆಕೆ ಸಮುದ್ರವಾಯಿತು. ಏಸಾರದಲ್ಲಿ ತಟಾಕವಾಗಿದ್ದರೂ ಜನರ ಮನಸಿನ ಸಂತೋಷವಲ್ಲಿ, ಉತ್ತಾಹ, ಆನಂದದಲ್ಲಿ ಅದು ಸಮುದ್ರ “ಸಮುದ್ರ ಹೇಗೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ನೆಲೆಸಲು ಸಾಧ್ಯ” ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಶಾಸನಕಾರ ಉತ್ತರಿಸಿದ್ದಾನೆ.

“ಅಗಸ್ತ್ಯ ಕುಡಿದ ನೀರನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಉಗುಳಿದನು” ಎಂತಹ ಚರ್ಮತ್ವಾರ ! ಬೆಂದು ಬಸವಳಿದ, ಬಾಯ್ಯಿರೆದ ಭೂಮಿ ಒಳಗಿನ ಆಳದಿಂದ ನೀರಿನ ಚಿಲುಮೆ ಉಕ್ಕಿದ್ದು ನೋಡಿಕೆ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅಗಸ್ತ್ಯ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಕುಡಿದು ಉಗುಳಿದಂತೆ ಕಂಡಿದೆ.

ತನ್ನ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಒಂದು ಕೆರೆ - ತಟಾಕ, ತನ್ನ ಪತಿಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕೊಳ - ಜಲಾಶಯ ಕಟ್ಟಿಸಿದಳು. ತೋರು ಸಿರಿ, ಪತಿ ಕೊಟ್ಟ ಅಲಂಕಾರದ ಹಣ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸುರಿದು ಕಗ್ಗಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಒಡೆಸಿ ಬಂಡೆಗಳನ್ನು ಸೆಚಿಸಿ (ಆಗ ಇದ್ದುದು ಕೆವಲ ಸಿಡಿಮದ್ದು ಅಥವಾ ಬಂಡೆ ಸುಡುವುದು) ನೂರಾರು ಮಂದಿ ಕೆಲಸಗಾರರ ಮೇಲ್ಲಿಭಾರತೆ ನಡೆಸಿ ಮನೆಯವರ ಮಾನುಂಡಿಗಳನ್ನು ನುಂಗಿ ಕೆರೆ ಕಟ್ಟಿಸುವುದು ನಿಜವಾಗಿ “ದಿವ್ಯ” ಪವಾದವಾಗಿದ್ದಿತು. ದಿವ್ಯ ಹಿಡಿದು ಗೆದ್ದಂತೆ ತಟಾಕ, ಕೆರೆ, ಕೊಳ, ಜಲಾಶಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದಳು.

ನೀರು ಉಕ್ಕಿ ಹರಿದು ಕೆರೆ ತುಂಬಿದಾಗ ಅವಳ ಪತಿ ಮಹೇಂದ್ರವರ್ಮ ಏನಾದರೂ ವರ ಬೇಡಿಂದು ಕೇಳಿದಾಗ ಇಡೀ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನೇ - ಉರಿನ ತೆರಿಗೆ, ಗಡ್ಡೆಗಳ ಬಳಿ, ಉರಿನ ಬಂಶಯ (ರಿಸರ್ವ್‌ಡ್ ಥಂಡ್) ವನ್ನೆಲ್ಲ ಸೇರಿಸಿ ಉರಿನ ಸಮಸ್ತ ದೇವಾಲಯಗಳಿಗೂ ದಾನ ನೀಡಿಂದು ಬೇಡಿ ಒಟ್ಟಿಸಿರ ಬಹುದು.

ಇಡೀ ಉರಿನ್ನು ಈ ಭವನ, ಮುಕುಂದ ಭವನ, ಶಿವ, ನಾರಾಯಣ, ಜನ - ಸಮಸ್ತ ದೇವರುಗಳ ದೇವಾದಾಯವಾಗಿ ನೀಡಿದಳು. ಸಮಸ್ತ ದೇವರುಗಳಿಗೆ ದತ್ತಿ ನೀಡಿದ್ದು ಸಾಲದೆ ಇಡೀ ಉರಿನ್ನೇ ದೇವಾಲಯಗಳಿಗೆ ನೀಡಿದಳು. “ಚರ್ಮಸಮಯ ಸಮುದ್ರರಕ್ಷಯ” ಜಿದಾಯುಕ್ತೇ ಎಣಿಯಲ್ಲ, ತೋರುಮನ ಕದಂಬವಂತ, ಕೃಷಿಹಿಡಿದ ಕಾಂತ ಪಲ್ಲವೇಂದ್ರ, ಮಹೇಂದ್ರವರ್ಮ,

ಹುಟ್ಟಿದ ಮಹಾವೀರ ಕುಮಾರ ಎಕೆಯಲ್ಲಿದ ಏರ - ಪಲ್ಲವೇಂದ್ರ ಇರಿದ ನೋಳಂಬ - ಅವಳ ಮಾವನೋಳಂಬ ನಾರಾಯಣೇಶ್ವರಾಯ ಸುದತ್ತ, "ಅಹವದುಗ್ರಂಥಾಳಂಬ" ಬಿರುದುಪಡಿಯಿದು. ಹೆಸರಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ "ದಿವ್ಯ" ಮಾಡಿ ಕಾಧಿಸ ತೋರಿಸಿದ ಏರರಾಜ ದಿವಿಲಭ್ಯರಷಿ.

೧೦) ಕೇರ್ತಿಯಚ್ಚಿ- ಪದವಳಿ (೧ನೇ ಶತಮಾನ)

ಮಂಡಳೀಕ್ಷರಿಯರಿದ್ದಂತೆ, ನಾಡಗಾಲುಂಡಿಯರಿದ್ದಂತೆ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಸೈನ್ಯದ ಅಧಿವಕಿ (Feudal Lords) ಇದ್ದಂತೆ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ನಾರಿಯರು ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಗಂಡ ದಂಡಾಧಿಪತಿಯಾದಾಗ ಹಂಡತಿ ಅವನ ಕ್ಷಿಳಗಿನ ಅಥವಾ ಸಮಾನ ಗೌರವದ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದಳು. ಪ್ರತಿಹ ರಚನೆ, ರಣರಂಗದ ವಕ್ಷತುಳದ (single combat) ಹೋರಾಟಗಳಲ್ಲಿ, ಸಾಮೂಹಿಕ, ಹೋರಾಟಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದಳು. ಇಂತಹ ರಣರಂಗ ಭಯಂಕರಿ ರಣದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳಾಗ ಏರಗಲ್ಲ - (ಮಾಸೀಕಲ್ಲಲ್) ಹೊಯ್ಯಿತಿದ್ದರು. ಬೇಲೂರು ದೇವಾಲಯದ ವರಣವಟ್ಟಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಕುದುರೆ ಸ್ವಾರಳ-ಸಾಹಸ್ರಿಯ ತಿಳ್ಳಬಿಡೆ. ಮಾಸೀಯಂತೆ ಬಲಗ್ರೆ ಮೇಲೆತ್ತಿದ್ದರೂ ಸಹ ಇದು ರಣಬಲಿಯಾದ ಏರನಾರಿಯ ತಿಳ್ಳ.

ಈಸನ ಮತ್ತು ಅದರ ಮೇಲಿರುವ ಏರನಾರಿಯ ತಿಳ್ಳ ಹಾಳಾಗಿದೆ.^{೧)}

"ಸ್ವಸ್ತಿ ಶ್ರೀ ಮನ್ ಮಹಾಮಣ್ಣಲೇಶ್ವರ ಕೇರ್ತಿದೇವರ್ ಬಸವಾಃ
ಬಸ್ಸಿಬ್ಬಾಸಿರಮಂ (ಅಳುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ) ಅತನ ಕಿರಿಯ ಪದವಳಿ ಕೇರ್ತಿ-
ಯಚ್ಚಿ ಹೈಪ್ಯೇಯ ಕೇತಯ.....ನಂ.

ಪದವಳಿ ಕೇರ್ತಿಯಚ್ಚಿ ಹೈಪ್ಯೇಯ, ಕೇತನಾಯಕನ ಸಂಗಡ ಹೋರಾಡಿ ಗೆದ್ದು ವಿಜಯ ಕಾಣಕೆಯೋಂದಿಗೆ ಮರಳುವಾಗ ಗಾಯಗಳಿಂದ ರಕ್ತ ಸೋರಿ ಮೃತಳಾಗಿರಬಹುದು. ಇಂತಹ ಧಿರೆ ಹಂಡತಿಗೆ ಗಂಡ ಕೇರ್ತಿದೇವ ಕಲ್ಲು ಹುಯ್ಯಿರಬಹುದು. ಶ್ರವಣಬೆಳಗಳಿಂದ ಸಾವಿಯಚ್ಚಿ ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ

೧) E.C. VIII, No. 470, ನರಸಿಂಹ ದೇವಾಲಯದ ವಕ್ಷತುಳೆ ದಕ್ಷಿಣ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ, ಕುಂಟಗಳಲ್ಲಿ, ಸೋರಬ ತಾಲ್ಲೂಕು.

ಹೋರಾಡಿ ಗೆದ್ದು ಕಡೆಗಾಲಕ್ಕೆ ಶ್ರವಣಬೆಳಗಳಕ್ಕೆ-ಚಿಕ್ಕಬೆಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬಂದು ಮುದುಂಬಿದಂತೆ ಪವಿತ್ರಸ್ವಾಳಕ್ಕೆ ತರಳುತ್ತಿದ್ದ ಏರಭಕ್ತಿ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಮರಣಿಸಿರ ಬಹುದು. ಕುಪಟ್ಟಿಲಿಗೆ ಹೋಗಲಾಗದೆ ಇರಬಹುದು.

ಅವರ ಧಾರ್ಮಿಕ ತೇಜಸ್ಸಿನ ಪ್ರಭಾವ ವಿವರಿಸಲು ಅಸದಳ.

"ಸ್ವಿರದಿಂ, ನಿಮ್ರಾಳ ಚಿತ್ತದಿಂ, ಸೋಬಗಿನಿಂ, ಶಾಂತತ್ವದಿಂ, ರೂಪಿನಿಂ, ಗುರುವಾದಾಂಬುಜ ಭಕ್ತಿಯಿಂ ಜನಮಾರ್ಗಾಚಾರದಿಂ, ಸನ್ಮೋಹನಪರಮಪ್ರರೂಪ ವ್ರತ ಸ್ವಾರಣೆಯಿಂ"

೧೧) ಗೋಪಣ್ಣ ವಿಭುವಿನ ಪಶ್ಚಿಯರು ಮತ್ತು ಪ್ರತಿ

ಕುಪಟ್ಟಿಲಿನಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯವಾಳುತ್ತಿದ್ದ ನಾಡ ಪ್ರಭು ಗೋಪಣ್ಣ, ಅವನ ಪಶ್ಚಿಯರು ಗೋವಾಯಿ ಪದ್ಧತಿಯಿಯರು. ಚಿಕ್ಕ ವಯಸ್ಸಿನ ಮಗಳು ಭಾಗೀರಥಿ. ತಮ್ಮ ಸಮಸ್ಯೆ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ವಿಚುಮಾಡಿಸಿ ಕುಪಟ್ಟಿಲಿನಲ್ಲಿ ಜನ ಮಂದಿರ ಕಟ್ಟಿಸಿದರು. ಪತಿ ಸಲ್ಲೇವಿನ ಕ್ರಿಗಾಂಡಾಗ ಪಶ್ಚಿಯರು ಅತನ ಸೇವ ಮಾಡಿದರು. ಪತಿ ದೇಹತ್ವಾಗ ಮಾಡಿದಾಗ ವೈಧವ್ಯ ವೈಧಯನ್ನುನುಂಗಿ ಸಮಸ್ತ ದಾನಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಿ ಪರೋಕ್ಷ ವಿನಯ ಸಲ್ಲಿಸಿದರು. ನಂತರ ಸಮಾಧಿಮರಣ ಪಡೆದರು. ಚಿಕ್ಕ ವಯಸ್ಸಿನ ಕನ್ನಿಕೆ ಭಾಗೀರಥಿ ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡಿ ಸಮಾಧಿ ವಿಧಿಯಿಂದ ದೇಹತ್ವಾಗ ಮಾಡಿದಳು.^{೨)}

೧೨) ಮಾಳಲದೇವ (೧ನೇ ಶತಮಾನ)

ಬಹುದೊಡ್ಡ ಈಸನ, ಶಾಸನಕಾರ ಮುಕ್ತ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಮಾಳಲ ದೇವಿಯನ್ನು ಹೊಗಳಿದ್ದಾನೆ. ಕೂಲುಕ್ಕ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಅಳುತ್ತಿದ್ದಾಗ - ಕೇರ್ತಿದೇವ ಸಾಮಂತ ರಾಜ, ಅವನ ಹಂಡತಿ ಮಾಳಲದೇವ. (ಕೇರ್ತಿದೇವ ಗೋಪಣ್ಣನ ಮೇಲ್ಪಟ್ಟ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿರಬಹುದು. ಈಸನ ಹಾಳಾಗಿದೆ).^{೩)}

೧) E.C. VIII, No. 262, Page 109, ವಾಳು ಬಸದಿಯ ಮೂರನೇಕಲ್ಲು, ಕುಬಟ್ಟಿಲಿ, ಸೋರಬ ತಾಲ್ಲೂಕು.

೨) E.C. VIII, No. 262, Page. 109, ವಾಳುಬಸದಿ, ಕುಬಟ್ಟಿಲಿ, ಬಹುದೊಡ್ಡ ಈಸನ.

ಪ್ರರುಚಿಸಬಹಳಿಗೆ ಕುಲದೆಯ್ಯಂ, ಗುಣ ಚೆಟ್ಟಿದ ಮುನಿ, ಕೇರ್ತಿನೃಪೇಶ್ವರನಾತ್ಮಕಾಂತ ....ಸಿರಿ ಗಿರಿಜಾತೆ ಸೀತೆ ರತ್ನ ಭಾ(ರತಿ) ರುಕ್ಷಣ ದೇವರೂಪ ಸುಂದರತೆಗೆ ಪರ್ಮೋಗೆ (ಎಣೆಯೀಂ) ಅಧಿಕಂ ಸೂಬಿಗಂಗೆ ಸತುಕಳಾಕರ ತೆಗೆಣಂ ಜಿನೇಂದ್ರ, ಪದಭಕ್ತಿಗೆ ವಾಸಣಿ..... (ಯಾರಿಲ್ಲಂ)

ಮಹಾಭಕ್ತಿಖಾದ ಮಾಳಲದೇವಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಜಿನಾಲಯವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದಳು. ಅದರ ಧನ ಸಹಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಪತಿಯಿಂದ ಸಿದ್ಧಣ ಗ್ರಾಮವನ್ನು ದತ್ತಿ ಬಿಡಿಸಿದಳು.

ಮಾಳಲದೇವಿ - ಕೇರ್ತಿದೇವನ ಹೆಂಡತಿ / ಕೇರ್ತಿದೇವನ ಮಹಿಳೆ ಮಾಳಲದೇವಿ.

“ಪ್ರರುಚಿಸಬಹಳಿಗೆ ಕುಲದೆಯ್ಯಂ, ಗುಣಚೆಟ್ಟಿದ.....ಮುನಿ ಕೇರ್ತಿನೃಪೇಶ್ವರನಾತ್ಮಕಾಂತ ಸಿರಿ, ಗಿರಿಜಾತೆ, ಸೀತೆ, ರತ್ನ, ಭಾ(ರತಿ) ರುಗ್ರಿಣಿ, ದೇವರೂಪ ಸುಂದರತೆಗೆ ಪರ್ಮೋಗೆ (ಎಣೆಯೀದೆಯೆ?) ಅಧಿಕಂ ಸೂಬಿಗಂಗೆ, ಸತುಕಳಾಕರತೆಗೆ, ಗಣಂ ಜಿನೇಂದ್ರ, ಪದಭಕ್ತಿಗೆ ವಾಸಣಿ ?”

ರೂಪರತಿ ಗುಣವತಿ ಮಾಳಲದೇವಿ. ಕುಪ್ಪಟೂರಿನಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಜಿನಾಲಯವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದಳು. ಬನವಾಸಿ ಹೂವಿನ ತೋಟ, ಕರೆ ಕಟ್ಟಿಗೆಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ ಮಹಾದಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದಳು. ಬನವಾಸಿ ಮತ್ತು ಸುತ್ತ ಮುತ್ತಲಿನ ಅಗ್ರಹಾರದ ಬ್ರಹ್ಮಣರು (ಸ್ವಾತರು) ಒಂದು ಜಿನಾಲಯವನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಜಿನಾಲಯವಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟು ತಾವೇ ಪೂಜಾಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದರು. ಬ್ರಹ್ಮಣರು ಮೆಚ್ಚಿ ಹೊಗಳಿ ಜಿನಾಲಯದ ಪೂಜೆಗೆ ನಿಯಂತ್ರು ಆಕೆಯ ಪರಧಮ, ಶ್ರೀತಿ, ಗುಣಗ್ರಹಿತವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ತನ್ನ ಪತಿಯಿಂದ ಸಿದ್ಧಣ ಗ್ರಾಮವನ್ನು ದತ್ತಿ ಬಿಡಿಸಿದಳು.

ಒಂದು ಕಾಲೆಂದ್ರ ಎಂಬ ಪವಿತ್ರಕರೆ ಕಟ್ಟಿಸಿದಳು. ಈ ಎಲ್ಲ ದಾನಗಳನ್ನೂ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಗುರು ಪದ್ಧನಂದಿಸಿದ್ದಾಂತದೇವರು. ಕೊಂಡಕುಂದಾನ್ಯಯ, ಮೂಲ ಸಂಘ, ಕಾಣಾರುಗಣ-ಅವಳು ಕಟ್ಟಿಸಿದಾಗ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮಾಡಿದ ಮೂರ್ತಿ ಪಾಶ್ವನಾಥ. ಆದರೆ ಈಗ ದೇವಾಲಯ ಹಾಳಾಗಿದೆ.

ಇದರ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಗೆ ಯಾಮ ನಿಯಮ ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯ ಧ್ಯಾನ, ಧಾರಣ, ಮೌನ ನುಷ್ಠಾನ ಜಪ, ತಪ, ಸಮಾಧಿ ತೀಲರವ್ವ ಶ್ರಮದನಾದಿ ಅಗ್ರಹಾರ ಕುಪ್ಪಟೂರ ಮಹಾಜನಗಳು ಬಂದಿದ್ದರು. ಅವರನ್ನು ಯಥೋಕ್ತಿಧಿಯಿಂದ ರಾಣಿ ಪೂಜಿಸಿದಳು. ಬನವಾಸಿಯ ಮಧುಕೇಶ್ವರ ದೇವರಾಚಾರ್ಯರು (ದೇವಾಲಯದ ಮುಖ್ಯ ಆಗಮಿಕ) ಒಂದು ಪೂಜೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಜಿನಾಲಯ

ವಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟರು. ರಾಣಿ ಅವರ ಕೊರಿಕೆಯಂತೆ ಜೋಗಪಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನಿತ್ತಿಸಿದಳು. ವೇದ ಅಧ್ಯಯನ ಯಾಗ, ಯಜ್ಞ ವಿಧಿಗಳ ಪಾಠ ನಿತ್ಯ ಯೋಗಾಗ್ರಿ ನಚಿಕೆತಾಗ್ರಿಯಪೂಜೆ - ಪಷ್ಟಗಟ್ಟಲೇ ಆರದ ಹೋಮಕುಂಡ ಮಾಡಿಸಿದಳು. ಧರ್ಮ ಮಹೋನ್ನತಿ ಕಂಡಿದೆ.

ಬಂದಣೆಕಾತೀಧಿವೆಂಬ ಕರೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದಳು. ಎಲ್ಲ ಜಿನಾಲಯಗಳ ಒಡೆಯ 'ಪದ್ಧನಂದಿ ಸಿದ್ಧಾಂತದೇವರು' - ಕೊಂಡ ಕುಂದಾನ್ಯಯ, ಮೂಲ ಸಂಘ ಕಾಣಾರುಗಣ, ತಿಂತ್ರಿಣೀಗಢ್ಟ-ಇವರಿಗೆ ತಾನು ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಪಾಶ್ವನಾಥ ಜಿನಾಲಯವನ್ನು ಒಟ್ಟಿಸಿಕೊಟ್ಟಳು.

“ಸ್ವಾತಿಯಮು, ನಿಯಮ ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯ, ಧ್ಯಾನ, ಧಾರಣ ಮೌನ, ಅಸುಖಾನಂದಪತ್ರ ಸಮಾಧಿಶಿಲರವ್ವ ಶ್ರಮದನಾದಿ ಅಗ್ರಹಾರದ ಕುಪ್ಪಟೂರ ಶ್ರೀಪೂಜೆಯಾಗಿ ಜೋಕ್ತ್ವಾದಿಧಿಯಂ ಪೂಜೆ ಬ್ರಹ್ಮ ಜಿನಾಲಯವಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟು ಪದಿನೆಂಬು ನಾಥದಾಬಾಯರಂ, ಬೆರಸು ಬನವಾಸಿಯ ಮಧುಕೇಶ್ವರಾಬಾಯರಂ ಬರಸಿ ಪೂಜೆಯಂ ಕೊಟ್ಟು ಜೋಗಪಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನಿತ್ತಿಸಿ....”

ಮಹಾದಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದಳು. ಹದಿನೆಂಬು ಆಷ್ಟಾನದ ಆಚಾರ್ಯರುಗಳನ್ನು ಕರೆಸಿದ್ದರಿಂದ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಹದಿನೆಂಬು ಉರುಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತ ಪ್ರಚಾರ ಕಾರ್ಯವಾಯಿತು. ಜನರ ಮನಸಿಗೆ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಜನಭಕ್ತಿ ರಕ್ತದ ಕೆಂಪುಕಣ ಜನಧರ್ಮ ಮಿದಿದಲ್ಲಿ ಬಿಳಿಯ ಕಣ ಅನ್ಯಧರ್ಮ ಸಹಿತುತ್ತೆ ಮತ್ತು ಧರ್ಮ ಸಮನ್ವಯತೆಯನ್ನು ಮಿಡಿಯತ್ತದೆ. ಅದರಂತೆ ಮಾಳಲದೇವಿ ಮಧುಕೇಶ್ವರದೇವಾಲಯದ ಆಚಾರ್ಯರನ್ನು ಕರೆಸಿ ಹೃದಯಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪೂಜೆ ನೀಡಿದಳು. ಇದರಿಂದ ಶಿವಭಕರಿಗೂ ಜನಭಕರಿಗೂ ಸ್ವೀಕ್ರಿಯಾಗಿ ಪೂಜೆ ನೀಡಿದಳು. ಗೌರವಗಳು ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಬಂದು ಸ್ವೀಕ್ರಿಯಾಗಿ ಬಿಗಿಯಾಯಿತು.

“ಜೋಗಪಟ್ಟಿಗೆಯ ನಿತ್ಯಿಸಿ” ಮಧುಕೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಆಚಾರ್ಯರು ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಬೇದಿಕೆ ಈ ಜೋಗಪಟ್ಟಿಗೆ ಅಥವಾ ಯಾಗಶಾಲೆ ಆಥವಾ ಏದಂತಾಲೆ-ನಕ್ಕತ್ವ ಏಂಕ್ಷಣಿಶಾಲೆ. ಉದಾತ್ಮ ಹೃದಯದ ರಾಣಿ ಯಾಗಶಾಲೆಯನ್ನೇ ಕಟ್ಟಿಸಿ ಸ್ವಾತರ್ಭಾಷಣರ ಹೋಮ-ಚರ್ಯೆ, ತುಪ್ಪ, ಅರಳಕಡ್ಡಿ, ಹೂವು ಹಣ್ಣು ಸಾತ್ವಿಕ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಹೋಮಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶ ಕೊಟ್ಟಿರಬಹುದು. ಬಲಿ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಂತೆ ಕೇಳಿದ ವರ ನೀಡುವ ಸಮಯ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ನಂತರದ

ದೀಕ್ಷಾ ವಿಷಣುನಿಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಎನ್ನ ಕೇಳಿದರೂ ಕೊಡಬೇಕೆಂಬ ನಿಯಮದಂತೆ ಜೋಗವಟ್ಟಿಗೆ ಕಟ್ಟಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಉದ್ದಾತ್ದಾನ ನೀಡಿ ಮಾನೋನ್ನತಿಗೇರಿದಳು. ಅನ್ಯಮತಸಹನಿಯ ಸಂಕೇತಪ್ರತಿಮೆಯಾದಷ್ಟು.

೩. ಭಾಲುಕ್ಯ ರಾಣಿಯರು

ಭಾಲುಕ್ಯ ರಾಜವಂಶ ಪ್ರಾರಂಭ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅರಮನೆಯ ಗಭರ್ಗ್ಯಹದ ಮುಖ್ಯ ಏರದಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸಿದ್ದ ಪ್ರತಿಮೆ. ವಿಷ್ಣು-ಮತ್ತು ಶಿವ - ದಶಾಹವಾರ ಮೂರ್ತಿಗಳು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ವರಾಹಮೂರ್ತಿ, ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ವರಾಹಮೂರ್ತಿ ಭಾಲುಕ್ಯರ ಧ್ವಜ ಸಂಕೇತವಾಗಿ, ನಾಣ್ಯ ಸಂಕೇತ ಮುದ್ರೆಯಾಗಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆಯಲು. ಪೂಜಾಗ್ರಹದ ಮಂಗಳಮೂರ್ತಿ ವರಾಹಮೂರ್ತಿಯಾದರೂ ಸಹ ಕಾಲ ಕ್ರಮೇಣ ಇಷ್ಟ ದೇವತಾಮೂರ್ತಿಗಳು ವಿರಾಜಸತ್ಯಾದಿಗಳು. ಅನಂತರ ಶಿವಲಿಂಗ - ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸೋಮೇಶ್ವರ. ಆದರೆ ಆ ಪ್ರತಿಮೆಯ ಸುತ್ತಲೂ ಹತ್ತಾರು ಮತ ಧರ್ಮ ಸಂಕೇತಗಳನ್ನೊಂದ ಪೂಜಾಮೂರ್ತಿಗಳು ವಿರಾಜಮಾನವಾಗಿದ್ದವು. ರಾಜಪ್ರತಿರು ಮದುವೆಯಾಗಿ ಮದದಿಯರನ್ನು ಶರೀರಂದು ಮನೆತುಂಬಿಸಿಕೊಂಡಾಗ ತನಗಿಷ್ಟ ಬಂದ ಧರ್ಮ, ಮತ, ದೇವ, ಪೂಜ, ಶಾಂತಿ, ಉದ್ದುರ್ಗ, ಉದುರ್ಗಾಗಿ ಧರಿಸುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಇವೆಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಮುಗಿಲಾದ ಮಾನವ ಧರ್ಮ, ವಿಶ್ವ ನೃಯಾಯಿಕ ಪ್ರಚಂಡ ಅಗೋಚರ ಮಹಾತಕ್ತಿಗೆ ಶರಣಾಗಲು ಬೋಧಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ವಿವಿಧ ಕುಲ, ದೇಶ, ಭಾಷೆ, ಸಂಸ್ಕೃತ, ಆಹಾರ, ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದು ಬಂದವರು ಆ ಕನ್ನೆಯರು ವಿವಿಧ ಉದ್ದೇಶ, ಗುರಿ, ಪಣ ಸ್ವಿನೀಶ, ಅಧಿಕಾರ ಪ್ರಭಾವಗಳಿಂದ ಮದುವೆಯಾಗಿ ಬಂದವರು. ಸಾಮಾನ್ಯ ಅಧಿಕಾರಿಯ ಮಗಳಿಂದ ಹಿಡಿದು ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಮಗಳವರೆಗಿನ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಮಕ್ಕಳಗಳು, ಸಾಮಾನ್ಯ ಬಡವನ ಮಗಳಿಂದ ಹಿಡಿದು ಮಹಾ ಶ್ರೀಮಂತ, ನಿಲುವಾಭರಣ, ವಾರತೋಡಿಗೆ, ನವರತ್ನಾಭರಣ, ಪಂಚಮಹಾರತ್ನಾಭರಣಗಳನ್ನು ಧರಿಸುವ ಮಹಾಮಂಡಲೀ

ಕರ ಮಕ್ಕಳವರೆಗೆ ಭಾಲುಕ್ಯ ರಾಜಮನೆತನಕ್ಕೆ ಕನ್ನೆಯರು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ರಾಜ ಹಾರಣತ್ವಾಗಿ, ಯುದ್ಧ ನಿಲಗಡಿಗಾಗಿ, ಏರಪತ್ರ, ಸಂತಾನ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ, ಪ್ರಥಮ ನೋಟದ ಪ್ರಣಿಯ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ, ಸವತಿಯರ ಸೈಹವನ್ನು ಒಪ್ಪಿ ಬಯಸ ಬಂದ ಏರಕನ್ನೆಯಿರಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಕನ್ನೆಯೂ ಭಾಲುಕ್ಯ ರಾಜ ಬೋಧನೆಯ-ಪ್ರಥಮ ದಿನದ ಪ್ರಥಮ ಬೋಧನಗೆ ತಲೆಬಾಗಿ, ರಾಜ ಭಕ್ತಿ ಪ್ರಮಾಣಮಾಡಿ ಅದರಂತೆ ನಡೆದು ಆತ್ಮದರ್ಶನ ವಿಶ್ವ ಮಾನವ ಧರ್ಮ ಸಿದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದಾಗ - ತಮ್ಮತನವನ್ನು ಮಹಾ ಸಾಮಾಜಿಕ ರೀತಿಹಾಸ ಪ್ರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆಸಿದರು. ಬೆಳಕಾಗಿ ಭೂಪಿನುತ್ತಾದರು. ಹಾಗಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ಅಂತಕ್ಕೆದ ಆಹಂಕಾರದಿಂದ ಕೊಬ್ಬಿ ಕೊನೆದವರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮಲ್ಲಿಯೇ ತಮ್ಮ ಸೋತ್ತಿನ ಉಪ್ಪಿಗೆ ನೀರೆರೆದುಕೊಂಡು ಕರಗಿ ಕೊರಗಿ ಹಾಳಿಗೆ ಹೋದರು.

ಭಾಸನಕಾರ ನಿಷ್ಪತ್ತಪೂರ್ವ ಅಲ್ಲಿರನ್ನು ಮುಖಿಸುತ್ತಿ ಮಾಡಲು ಭಾಸನಕಾರ ಸಿದ್ಧಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅಂತೆ ಸತ್ಯವಿಲ್ಲದ ರಾಣಿಯರು ಕೇವಲ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹೆತ್ತಿ ತಾಯಿಯರಾದರೇ ಏನೇ ಪ್ರಖ್ಯಾತ ಏರರಮಣಿಯಿರುಗಳಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಎಲ್ಲ ರಾಜರುಗಳ ಎಲ್ಲ ಹಂಡಂದಿರುಗಳ ಹೆಸರನ್ನು ಹೊಗಳುವ ಭಾಸನಗಳು ಇಲ್ಲ.

ರಾಜಮನೆತನದಲ್ಲಿ ಅಣ್ಣ ತಮ್ಮಂದಿರ ಮದ್ದೆ ಮಾಂಡಲಿಕ, ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಮಧ್ಯ, ಸವತಿಯರ ಮದ್ದೆ ಬೆಂಕಿ ಹಕ್ಕಿ ಉರಿದು ಬೇಯುತ್ತಿತು. ಅಧಿಕಾರ, ಹಣ ಅಂತಸ್ತು, ಸಹಾಯ ಸಂಪತ್ತು ಇವ್ವೆ ಇರುವಲ್ಲಿ ಕಲಹ, ಕಚ್ಚು ಇರುತ್ತಿದ್ದು ಸಹಜ. ಮಹಾಪರಾಕ್ರಮಿ ಒಂದನೆಯ ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಮೂವರು ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳಗಳ ನಡುವೆ ಭಯಂಕರ ಪ್ರಾಣಫಾತಕ ಸಂಚುಗಳು ನಡೆದು ಲೋಕ ಪ್ರಖ್ಯಾತ ಯುದ್ಧಗಳು ನಡೆದವು. ಆದರಲ್ಲಿಯೂ ಎರಡನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರ ಮತ್ತು ಆರನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯರ ನಡುವೆ ಕೀ.ಶ. ೧೦೬೮-೧೧ ರವರೆಗೆ ಸಣ್ಣ ಪುಟ್ಟ ಕದನಗಳೂ-ಕಡೆಯ ಮೂರು ವರ್ಷ ಮಾರಣ ಹೋಮವೂ ನಡೆದು ಕೀ.ಶ. ೧೦೬೯ ರಲ್ಲಿ ಸೋಮೇಶ್ವರ ರಣದಲ್ಲಿ ಮೃತನಾದನು. ವಿಕ್ರಮ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾದನು. ದೀರ್ಘಕಾಲ ಬಾಳಿ ರಾಜ್ಯವಾಳಿ ಸುಖ ಶಾಂತಿ ತೃಪ್ತಿ ಸಂತೋಷ ಸಮೃದ್ಧಿಯ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಜನತೆಗೆ ನೀಡಿದನು. ಆ ಮಹಾಕಾಯ್ದರಲ್ಲಿ ಅವನ ಹಂಡತಿಯರು, ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು, ಸೋನೆಯಂದಿರು, ಅಳಿಯಂದಿರು ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳು ಸಂಪೂರ್ಣ ಸಹಭಾಗಿಗಳಾಗಿದ್ದರು.

೧) Dr. B.R. Gopal, The Chalukyas of Kalyan and Kalachuryas.

ಹಾಲುಕ್ಕು ವಂದರ ಲಿಚಿತ ಬಿತ್ತಿಹಾಸಿಕ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಡಾ॥ ಬಾ.ರಾ.ಗೋಪಾಲರು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವಿಶ್ವೇಷಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಒಂದನೆ ಹಾಲುಕ್ಕರ ಶಾಸನಗಳನು ಡಾ॥ ಗೋಪಾಲರವರು ನೀಡಿರುವ ಲಿಚಿತ ಹೇಳಿಕೆಗಳ ಅಥಾರದಿಂದ ಅಧ್ಯೇತಸಬಹುದು. ಅದರೆ ಎಲ್ಲ ರಾಣಿಯರೂ ಜ್ಯೇಷ್ಠರಲ್ಲ. ಉದಾ : ರಾಣಿ ಸುಗ್ರೀಲದೇವಿ-ಜಯಿಸಿಕನ ಪತ್ನಿ ವೃಖ್ಯಾತ ತಿವಭಕ್ತಿ. ಅದರೆ ಜನಧರ್ಮ ರಕ್ಷಕರೆಂದು ಲಿಚಿತವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಲು ಸಾರ್ಥವಾಗಿರುವವರನ್ನು, ಸರ್ವ ಧರ್ಮ ಸಂರಕ್ಷಕರನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಪರಿಚಯಿಸಲಾಗಿದೆ. ಉದಾ : ಇಮ್ಮೆಡಿ ಪ್ರೆಲಿಕೆಟಿಯ ಸೋಸೆ ವಿಜ್ಞಾಕಾ ಅಥವ ವಿಜಯ ಭಣ್ಣಾರ್ಥಿಕಾ. ಭಣ್ಣಾರ್ಥಿಕಾ ವಂಬಿದು ವಿದ್ಯೆ, ಇತ್ಯಾರ್ಥ, ಪ್ರತಿಭೆ, ಧರ್ಮ ಪರಿಪಾಲನೆ ಮುಂತಾದ ಅಂತರಿಕ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಲಭಿಸುವ ಬಿರುದು. ಅದರೆ ಆಕೆಯ ಧರ್ಮ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ.

ಹಾಲುಕ್ಕರಾಜ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನೇರಿದ ಏರತ್ತೀ ಸಂತಾನವನ್ನು ಡಾ॥ ಗೋಪಾಲ ಹಿಂಗೆ ವಿಶ್ವೇಷಿಸಿದ್ದಾರೆ : ಬಾಧಾಮಿ ಹಾಲುಕ್ಕರ ವೃಖ್ಯಾತ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳ ಕಾಲನಂತರ ಇತಿಹಾಸದ ಪುಟಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಬಿದ್ದು-ಕುಗಿ-ಹಿಗಿ-ಪಂಪನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕಾಗಿ, ರಾಜು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳಾಗಿ ಮತ್ತೆ ಮೇಲಿದ್ದ ವಕ್ಷಿಮು ಹಾಲುಕ್ಕರಲ್ಲಿ ಕ್ಷಾತ್ರತ್ತೀ ಮತ್ತೆ ವಿಜ್ಞಂಭಿಸಿತು.

ಮಹಾರ್ವೀರ ತೈಲಪ - ಸತ್ಯಾತ್ಮಯ ಬಿರುದಾಂತಕ ನೂರ್ಮಡಿ ತೈಲಪ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ರಾಜು ಆಶ್ರಯದಾತ. ನೂರ್ಮಡಿ ತೈಲಪನ ಸರ್ವಸೇನಾನಿ ನಾಗಿ ದೇವ - ಹೆಂಡತಿ ಅತಿಮಬ್ಧಿ, ಅತಿಮಬ್ಧೀಯ ಮಗ ಪಡೆವಳ ತೈಲಪ ಮತ್ತು ಅವನ ಒಡೆಯ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಇರಿವಬೆಂದಂಗ ಸತ್ಯಾತ್ಮಮ. ಕಾಲ ಶ್ರೀ.ಕ. ೯೯-೧೦೦೦. ಸತ್ಯಾತ್ಮಯನ ತಾಯಿ ಜಾಕಬ್ಬೆ.

ಸತ್ಯಾತ್ಮಯನ ಹೆಂಡತಿ ಅಂಬಿಕೆ. ಹೆಣ್ಣು ಮಗಳು ವಂಪಾದೇವಿ, ಕಿರಿಯ ಮಗಳು ಮಹದೇವಿ - ಪಂಪಾದೇವಿಯ ಪತಿ ಕದಂಬ ಮಹಾಮಂಡಲೀಶ್ವರ ಕುಂದಮರಸ. ಬಹುಶಃ ಅಂಬಿಕ ಪಟ್ಟದರಾಣ, ಪಿರಿಯರಸಿ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಹಾಕ್ಕರ್ ಪ್ಲಿಟ್ ಮತ್ತು ಡಾಕ್ಟರ್ ರ್ಯೂಸ್ ಆಭಿವೃತ್ಯಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಅಥವ ಕುಂದಮರಸನನ್ನು ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನೇರಿದಂತೆ ತಡೆಯುವ ಯಾವುದೋ ಧರ್ಮ ಸೂಕ್ತ ಸಮಸ್ಯೆ ಇರಬೇಕು. ಅಥವ ಕುಂದಮರಸ ಮಹಾತ್ಮಾಗ ಮಾಡಿ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಸತ್ಯಾತ್ಮಯನ ತಮ್ಮನ ಮಗ ಬಂದನೆಯ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ ಏರು ವಂತೆ ಮಾಡಿರಬಹುದು. ಅಥವ ಆಳಿಯ ಹಾಲುಕ್ಕ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಏರುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದಿರಬಹುದು. ಸತ್ಯಾತ್ಮಯನ ತಮ್ಮನ ಮಗನೇ ತ್ರಿಭುವನ

ಮಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಒದನೆಯ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ. ಕುಂದಮರಸ ಇವನ ಸಾಮಂತನಾಗಿ ಗೌರವ ಪ್ರತಿ ವಿಶ್ವಾಸಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಜೋಳದ ವಾಳಿಯನ್ನು ಮೆರೆದನು. ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಕಾಲ ಶ್ರೀ.ಕ. ೧೦೦೯-೧೦. ಅವನ ನಂತರ ಅವನ ಮಗ ಜಯಸಿಂಹ ಶ್ರೀ.ಕ. ೧೧೦೮-೧೧೩ ಇರವರೆಗೆ ಆಳಿದನು. ಆಗಲೂ ಸುಂದಮರಸ ಅವನ ವಿಧೀಯನಾಗಿ ಸಾಮಂತನಾಗಿ ಪ್ರಯಚಟ್ಟಂ ಆಗಿ ನಂಬಿಕೆಯ ಪ್ರಯಚಂಧುವಾಗಿ ಬಾಳಿ ಜೋಳದ ವಾಳಿಯನ್ನು ಮೆರೆದನು. ಸತ್ಯಾತ್ಮಯನ ತಮ್ಮ ದರವರ್ಮ ಅಥವ ಯಶೋವರ್ಮ. ಹೆಂಡತಿ ಭಾಗಲ ದೇವಿ ಮಹಾ ಪರಾಕ್ರಮಿ, ರಾಜಕಾರಿನೆ.

ಜಯಸಿಂಹನ ಸೋದರಿ ರಣಭೇದವಿ ಅಕ್ಕಾದೇವಿ. ಜಯಸಿಂಹನ ಹೆಂಡತಿ ಸುಗ್ರೀಲದೇವಿ ಮಗಳು ಹಮ್ಮೆ ಅಥವ ಹಡ್ಡಲದೇವಿ. ಆಳಿಯ ಯಾದವ ಸೆವ್ಯಾಳಾಜ ಮೂರನೆಯ ಭಿಲ್ಲಮು. ಹಾಲುಕ್ಕ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಜಯಸಿಂಹ ಸರ್ವ ಧರ್ಮ ಪರಿಪಾಲಕ. ಇವನ ಮಗನೇ ಒಂದನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರ.

ಸೋಮೇಶ್ವರ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾಗಿ ಬಾಳಲು ಅವನ ಹೆಂಡತಿಯರ ಉದಾರ ಅಂತೆ ಕರಣವಿನಿತಿ ಕಾರಣವಾಗಿದ್ದಿತು. ಪಿರಿಯರಸಿ ಚಂದಲದೇವಿಗೆ ಗಂಡುವ ಕ್ಷಾಳರಲ್ಲಿ, ಮುಂದೆ ಪಟ್ಟಪುಹಿಯರಾದ ಕೇತಲದೇವಿ, ಹೊಯ್ಯಿ ದೇವಿ ಎರಡನೆಯ ಮೃಧಲದೇವಿಯರಿಗೂ ಮೃಧಿರಲ್ಲಿ, ಅದ್ದರಿಂದ ಬಡವ ಸೇನುಬೋವನ ಮಗಳು ಬಾಳಲದೇವಿಯನ್ನು ದ್ರೇವಜ್ಞರ ಜ್ಯೋತಿಷ್ಠರ ಸಲಹೆ ಯಂತೆ ಮದುವಯಾದನು. ಬಾಳಲದೇವಿಗೆ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿ ಶಕ್ತಿಸಂಪನ್ಮೂರ ಮೂರು ಏರಪ್ತತ್ರರು. ಎರಡನೆ ಸೋಮೇಶ್ವರ, ಆರನೆಯ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಜಯಸಿಂಹ ಜನಿಸಿದರು. ಚಂದಲದೇವಿ ಮತ್ತು ಹೊಯ್ಯಿ ದೇವಿಯರು ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ ಪ್ರಮಾಣದಿಯನ್ನು ದತ್ತ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಸ್ವಂತ ಮಗನನ್ನು ಸಿಸಿ ಸಾಕಿ ರಣತಿಕ್ಷಣವನ್ನು ನೀಡಿದರು. ಬಹುಶಃ ಹೊಯ್ಯಿ ದೇವಿ ವಿಕ್ರಮನಿಗೆ ಹಾಲು ಕೊಟ್ಟು ಸಾಕಿದ ತಾಯಿ. ಅದ್ದರಿಂದಲೇ ವಿಕ್ರಮ ಮುಂದ ಜೇವನದಲ್ಲಿ ಹೊಯ್ಯಿ ವಿಶ್ವಾಪರ್ವತನನ ಸಂಗಡ ರಣಕೇಳಿಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ.

ಸೋಮೇಶ್ವರನ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಮಗ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ ವಿಜಯಾದಿತ್ಯ. ಬಹುಶಃ ತಾಯಿ ಪಟ್ಟದರಸಿ ಆಗದೇ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಯುದ್ಧಗಳಿಗೆ ನಾಯಕ ನಾಗದ ವಿಕ್ರಮನಿಗೆ ಶರಣಾಗತನಾದನು.

ವಾಸಿಯಾಗದ ಜ್ಞಾರದಿಂದ ನರಳಿ ಕಡೆಗೆ ಹುಂಗಭದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಜಲಸಮಾಧಿ ಪಡೆದನು. ಅನಂತರ ಪಿರಿಯ ಮಗ ಸೋಮೇಶ್ವರ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾದನು.

ಸೋಮೇಶ್ವರಗಂಧಿ-ಒ ರವರೆಗೆ ಆಳಿದನು. ಹೆಂಡತಿಯರು ಮೈಳಿಲದೇವಿ, ಕಂಚಲದೇವಿಯರ ಪ್ರಭಾವ ಇವನನ್ನು ಮಾರ್ಪಡಿಸಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ದುರಾಸೆಯಿಂದ ಕುದಿಕುದಿದು ತನ್ನ ಸಮಾರ್ಥಿಯನ್ನು ತಾನೇ ತೋಡಿಕೊಂಡನು.

ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಜೋಳದ ಪಾಳಿಯನ್ನು ತಪ್ಪಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ ಅವನ ಮಂದಲೇಶ್ವರ ಪದವಿಯನ್ನು ಕಿತ್ತುಹಾಕಿ ಬಲತಾಯಿಯರನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸಿ ದುರಹಂಕಾರದಿಂದ ಮೆರೆದನು.

ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ ದ್ವಿಂಣದಲ್ಲಿ ಜೋಳರ ಚೋತೆ ಭಯಂಕರ ಯುದ್ಧಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತೇ ಇರುವಾಗ ಒಂದೇ ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆಯಿಂದ ಸೋಮೇಶ್ವರನನ್ನು ಎದುರಿಸುವ, ಇತಿಹಾಸ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ದುಸ್ಸಾಹಸದ ಯುದ್ಧ ಕೇಗಟ್ಟಿತು. ಆ ಭಯಂಕರ ಯುದ್ಧ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಿಕ-ಚಂದಲದೇವಿ ಪತಿಯ ಸಂಗಡ ನಿಂತು ಭುಜಕ್ಕೆ ಭುಜವಿತ್ತು ಹೋರಾಡಿದಳು. ಹಾಗೆಯೇ ವಿಕ್ರಮನ ಸೇನಾನಿ ಪಡೆವಳತಿ ಭಾಗಲದೇವಿ ಹೋರಾಡಿದಳು. ಈ ಭಯಂಕರ ಮರ್ಮಫಾತಕ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಕದಂಬ ಜಯಕೇತಿ ವಿಕ್ರಮನ ಬೆನ್ನುಬಿಡರೆ ಕಾಡಾಡಿದನು.

ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಸೋತೆ ಸೋಮೇಶ್ವರ ಹತನಾದನು. ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾಗಿ ಶಕಪುರುಷನಾಗಿ ಜಗದ್ವಿಖ್ಯಾತನಾಗಿ ದೀರ್ಘಕಾಲ-ಸುಮಾರು ಒಪತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ರಾಜ್ಯವಾಳಿದನು. ರಾಜಕೀಯ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ವಿಕ್ರಮಾಂಕ ಹಲವಾರು ಸಲ ಕಂಕಣ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡನು. ಡಾ॥ ಬಾ. ರ. ಗೋಪಾಲರವರು ಹದಿನ್ಯೆದು ಮಂದಿ ರಾಜೀಯರನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ವಿಕ್ರಮಾಂಕ ತಿವ ಮತ್ತು ಜನ ಇಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಅಪಾರ ಭಕ್ತಿ ಇಟ್ಟಿದ್ದ ಸರ್ವಧರ್ಮ ಸಂರಕ್ಷಕ. ಅವನ ರಾಜೀಯರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಮತದವರೂ ಇಧರು.

ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಮಗ ಮೂರನೆಯ ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪ್ರಖ್ಯಾತ ಯುದ್ಧಗಳೂ ನಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ಪರಮ ತಾಂತಿ ಸುಭಿಕ್ಕೆಗಳಿಂದ ರಾಜ್ಯವಾಳಿದನು. ಶ್ರೀಷ್ಠಿ ಕಲಾವಿದ. ತಾತ್ಕತ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ನೀಡಿದ ಗ್ರಂಥ “ಮಾನಸೋಲಾಸ್ಸೆ”.

ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಬಲತಾಯಿ ಚಂದ್ರಿಕ. ಆವಳ ಮಗಳು ನಾಗಲದೇವಿ - ಕಳಚುಯಿವಂತದ ರಾಜನನ್ನು ಮದುವೆಯಾದಳು. ನಾಗಲದೇವಿಯ ಮಗಳ ಮಗನೇ ಕಾಲಚುಯಿ ಬಿಜ್ಞಳ.

ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಮಗ ಜಯಸಂಹ. ಅವನ ಮಗ ಮಲ್ಲಿಕಾಬುನ

ಅಥವ ಮಲ್ಲಿದೇವ. ಮಲ್ಲಿದೇವನ ಬುದ್ಧಿಹೀನತೆಯಿಂದಾಗಿ ಕಾಲುಕ್ಕೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬಿಜ್ಞಳನ ಪಶ್ವವಾಯಿತು. ಬಿಜ್ಞಳನ ಅಧಿಕಾರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವರ್ಣ ಸಂಕರವಾಯಿತು. ಮೇಲುನೋಟಕ್ಕೆ ಅದು ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವಾಗಿ ಕಂಡರೂ ಅಂತರ್ಯಾದಲ್ಲಿ ಜ್ಯೇಶ್ವರ ಮಹಡೆ ಭಯಂಕರ ಕಂಡರ ಪ್ರವರ್ಚಿತ್ತ. ಕಾಲುಕ್ಕೆ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಬಿಜ್ಞಳ ಆಕ್ರಮಿಸಿದ್ದು ಸಹ ಪ್ರಬಲ ಕಾರಣವಾಯಿತು. ರಾಜಕೀಯ ದೇಷಕ್ಕೆ, ಸಾಮಾಜಿಕ ದಖ್ಲಾರಿಗೆ ಮತ್ತಾಂಧರ ಖಿಡ್ಡ ಮಸೆದು ಬಿಜ್ಞಳನ ಕೊಲೆಯಾಗಿ ಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿ ಮಹಾಕಾರಿ ನಡೆದು ಸರ್ವನಾಶವಾಯಿತು. ಪ್ರಾಚೀನ ತಿವಾಲಯಗಳು ಉಳಿದುವು. ಆದರೆ ಶ್ರೀಮೂರ್ತಿ ಪೂಜಾ ಪದ್ಧತಿಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು, ಜಿನ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು, ಸರ್ವಧರ್ಮ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹಾಳಾಯಿತು. ಕಲ್ಯಾಣ ಕ್ಷಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಳಾದ ಜಿನಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮುಂದೆ ಮಹಮ್ಮದೀಯರಿಂದ ಹುಡಿ ಬಡಿಯ ಹಾಳಾಯಿತು. ಕಾಲುಕ್ಕೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ನಾಶದೊಂದಿಗೆ ಜಿನಸಂಸ್ಕೃತಿಶ್ರೀಯ ನಾಶವಾಯಿತು.

೧) ಕವಿಚಕ್ರವರ್ತಿ ರನ್ನ ಕಂಡ ಅತಿಮಬ್ಜೆ

ಕವಿಚಕ್ರವರ್ತಿ ರನ್ನ ಬಾಳು ಚಕ್ರವರ್ತಿ ತೇಲಪನ ಆಸ್ಕಾನ ಕೆವಿಯಾಗಿ “ಸಾಹಸ ಭಿಮು ವಿಜಯಂ” ಚಂಪ್ರಾ ಕೃತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿದನು. ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲ ಕಳಿದ ನಂತರ ಅತಿಮಬ್ಜೆಯ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ನೆಲ್ಲಿ “ಅಜತ ತೀರ್ಥಂಕರ ಪುರಾಣ ತಿಲಕಂ” ಚಂಪ್ರಾ ಕೃತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿದನು.

ಗದಾಯಿದ್ದದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಆಶ್ರಯದಾತ ಇರಿವಬೆಂಗನನ್ನು ಭಿಮವನಲ್ಲಿ ಸಮಾನಗೋಳಿಸಿದ್ದರೂ ಸಹ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣದುರು ತರುಣವೀರ ಇರಿವಬೆಂಗನ ಚಿತ್ರ, ಮೂಡುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮಿಗಿಲಾಗಿ ಮಹಾಭಾರತ ಯುದ್ಧದ ದೃತ್ಯ ಶಕ್ತಿಯ ಮಧ್ಯವಯಸ್ಸು ಬಲಭಿಮನ ಚತ್ರವೇ ಮೂಡುತ್ತದೆ

ಆದರೆ ಅಜತ ಪುರಾಣದ ಚತ್ರವೇ ಬೇರೆ. ಲೋಕರಕ್ಷಕ ದೇವಾಧಿದೇವ ಅಜತನಾಥನನ್ನು ಭೂಮಿಗೆ ತಂದುಕೊಣ್ಣ ತಾಯಿ ವಿಜಯಸೇನಾದೇವಿ ನಮ್ಮಾಂತೆ ರಕ್ತಮಾಂಸ ಭರಿತಳಾದ ಮಾನವಿಯಾಬ್ಜಳು. ಮಹಾಮಾನವಿಯಾಗಿ ನಮ್ಮದಿನಿರುವಂತೆ - ನಿಂಟಬಂಧುವಾಗಿ, ರಕ್ಷಿತ್ಯಾಗಿ ರೂಪಾಳಿದಂತಿದೆ. ಕವಿ ಯಾವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೂ ಅತಿಮಬ್ಜೆಯನ್ನು ವಿಜಯಸೇನಾದೇವ

ಯಲ್ಲಿ ಸಮಾನಗೊಳಿಸಿರುವೆನಂದು ಬಾಯಿಬಿಟ್ಟು ಹೇಳಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅವನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುವ ಒಂದೊಂದು ಸಮಾಸಪದವೂ ಅತಿಮಬ್ಬೆಯನ್ನು ವಿಜಯ ಸೇನಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಅಭೇದಗೊಳಿಸಿರುವ ಅಂತರಗಳನ್ನು ಮುದಿಯತ್ತಿದೆ. ಅತಿಮಬ್ಬೆ ಜನಜನನಿಯಂತಹೀ ಮಹಾಗೌರವಕ್ಕೆ ಹಾತ್ತಳು. ಪ್ರಷ್ಟಮಕ್ಕಾಳು ಇರಿವೆಬೆದಂಗ ಮತ್ತು ಅಣ್ಣಿಗ್ - ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಒಂದೇ ಗಿಂಡಿಯಂದ ಹಾಲೆರೆಯುತ್ತಂಡೇ ತಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಕಲಸುಗೊಳು - ಉಣಿನನ್ನು ತಿನಿಸುತ್ತೇ, ಒಂದೇ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರನ್ನು ಮಲಗಿಸ ತಟ್ಟಿತ ಕಥೆಹೇಳಿ ಸಾಕಿದಳು. ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಒಂದೇ ಬಗೆಯ ಆಟದ ಚನ್ನದ ಕಿರಿಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರಬಿದ್ದೆ ಕಲಿಸಿದಳು. ಹಾಲೆರೆಯುತ್ತ ಅವರಿಬ್ಬರ ಉಸಿರಿನಲ್ಲಿ ಉಸಿರಿಟ್ಟು ವುಕ್ಕಿತವನ್ನು ರೂಪಿಸಿದಳು. ಒಬ್ಬನನ್ನು ಚೊಳುಕ್ಕೆ ಸಿಂಹಾಸನಾಧಿಕ್ಷರನನ್ನಾಗಿ ಮತ್ತೊಬ್ಬನನ್ನು ಚೊಳುಕ್ಕೆ ಸಿಂಹಾಸನದ ಮೊದಲ ಸಂರಕ್ಷಕನನ್ನಾಗಿ ರೂಪಿಸಿದ ರೂಪಾರಿತನ ಜನಜನಿಯ ಗೌರವವನ್ನು ತಂಡುಕೊಟ್ಟಿತ್ತು.

ಆದರೆ ರನ್ನನಿಗೆ ಇತಿಹಾಸ, ನಡೆದ ಘಟನೆಗಳ ಕೂಲಂಕಡವಾದ ಏಮರ್ಚೆ, ವೃಕ್ಷಿಯ ಮನಸ್ಸಿನ ಒಳತೋಟಿಗಳ, ತೊಳಳಾಟಿಗಳ ಗಮನ ಹರಿಸಲು ಆಸಕ್ತಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅವನಿಗೆ ಆ ಪ್ರತ್ಯೇ ಆಗತ್ಯವೆಂದು ತೋರಲಿಲ್ಲ.

ಸುಂದರ ಸೌಭಾಗ್ಯವತ್ತಿ, ಚೊಚ್ಚಲು ಬಸುರಿ ಅತಿಮಬ್ಬೆಯನ್ನು ಪರಮಾದರದಿಂದ ವಿಜಯಸೇನಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಸಮಾನಗೊಳಿಸಿ ವಿಶಾಲವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಪರಮಸಂಕಟವನ್ನು ವೈರಾಗ್ಯದ ಅವಕಂತನ ಹಾಕಿ ಅಡಗಿಸಿಟ್ಟು ರಾಜ್ಯರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದ ಅತಿಮಬ್ಬೆ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಒದಿದಾಗ ಆಕೆಯ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸವಿನೆನಪುಗಳ ಸುಂದರ ಚತ್ರಗಳು ಮೂಡಿ ಏಂಟಿ ಮಾಯವಾಗಿರಬೇಕು. ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಶ್ರಂಗಾರ ಮಂದಾರ ಮಾಲೆಯ ಸುಖಾಸನೆಯನ್ನು ಸವಿದಿರಬಹುದು. ಆಸ್ಕಾನಿಕರು, ವಿದ್ಯಾವಂತರು ಓದಿದಾಗ ಸಂತಸಪಟಿರಬಹುದು. ಆದರಲ್ಲಿಯೂ ನಾಗದೇವನ ಮಹಾಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ಕಂಡಿದ್ದವರಿಗೆ ಆ ಗತ ವೈಭವದ ಸ್ವರಣ ನವಜ್ಯೇಶನ್ನು ನೀಡಿರಬಹುದು. ಸೋಗಸಾದ ಚೀಲಪೆಯ ಸುಂದರ ವರ್ಣನೆ ಒದುತ್ತಿದ್ದಾಗ್ - ಸೇಳಿಮಂಚು ಮಿಂಚಿದಂತಾಗುವುದು. "ಜನಸ್ನಾನ ಪವಿತ್ರೀಕ್ರಿಯೆತ್ತಮಾಂಗೆ, ಗುಣದಂಕಕಾರ್ತಿ, ದಾನ ಚಂತಾ ಮಣಿ, ಶೀಲಾಲಂಕಾರೆ, ಕವಿಚಕ್ರವರ್ತಿಪೂಜತೆ, ಅಸಿಧಾರಾವೃತಮಗ್ನಿ, ಅಪ್ರತಿಮರತ್ವ ಪ್ರತಿಮಾನಿಮಾರ್ಗ(ಕರ್ತೃ) ಧರ್ಮನಂದನ ಕಲ್ಪಲತಿಕೆ, ಸಮೃದ್ಧ

ಚಾಲುಕ್ಯರಾಜೆಯರು - ಕವಿಚಕ್ರವರ್ತಿ ರನ್ನ ಕಂಡ ಅತಿಮಬ್ಬೆ ೫೯

ಧವಳೀಕ್ಷಣೆ" ಮುಂತಾದ ಅನ್ನಭಾವಾಮಗಳ ವೈಭವವನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಅತಿಮಬ್ಬೆಯ ಸುಂದರರೂಪ - ದೇಹಸಿರಿಗಿಂತ, ಮಾನಸಿಕ ಶ್ರೀ ಸೌಂದರ್ಯದ ಅರಿವಾಗುವುದು. ಈ ಮಹಾರಕೆಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಪರಮಾರರು ಮತ್ತು ಚೋಳರು ಸುಮಾರು ಒವ್ವತ್ತು ವರ್ಷಗಳಾಲ್ ಯುದ್ಧ ಹೂಡಿಲ್ಲ.

ಜನಜನನಿಯ ದೋಹಳಬನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿದ ರನ್ನ ಒಂದು ಸಮಾಸದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿ ನಾಗದೇವನ ಸಾವನ್ನು "ದೇವಾಂಗನಾಜನ ಸಮೋಹೈಕ್ ಚಿತ್ತನಾಗಿ ನಾಗದೇವಂ ದೇವಲೋಕಕ್ಕೆ ಪೋಗೆ" ಎಂದು ಹೇಳಿ ಮುಂದೆ ಗುಂಡಮಬ್ಬೆಯ ಅನುಗಮನವನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ವೈಭವೀಕರಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಉದ್ದೇಗ, ಆವೇಗ, ಆವೇಶ, ಆಕ್ರಂದನಗಳ ನೇಲೆಯಾದ ಸತೀ ಸಹ ಗಮನವನ್ನು ಜಿನಧರ್ಮ ಒಷ್ಣವುದಿಲ್ಲ, ನಿಧಾನವಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿ ಗುರುಸನ್ವಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಸಲ್ಲೀಳಿನ ಕ್ರೋಂಡು ಸಮಾಧಿಮರಣ ಪಡೆಯಬುದು ಜಿನಧರ್ಮದ ಹಗ್ಗಳಿಕೆ !

ವಾಜಿಮನೆತನಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರೆಂಬ ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ಬೀಗುವ ಅತಿಮಬ್ಬೆಯ ಮನಸೆನದವರು ಮುಂಬಿ ಆಂಧ್ರದ ವಾಜಪೇಯಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಮನೆತನಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ವರಿರಬಹುದು. ಯಾಜುವೇದದ ಒಂದು ತಾಬೆಗೆ ಸೇರಿದ ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ನಡೆಸುವ ಯಾಗಗಳ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ-ಪೂಜಾರ್ಹಾಹುತಿ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕರ್ಮ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಪರಿಸುತ್ತ ಜೀವಂತ ಗಂಡು ಕುದುರೆಯ ಹೊಟ್ಟಿ ಕರ್ತರಿಸಿ ವರೆ ಮತ್ತೊಂಂಸ ವಿಂಡಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಯಾಗಕ್ಕೆ ಸಮರ್ಪಿಸುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತೊಂಂಗೆಲಿನಲ್ಲಿ ಆ ರಕ್ತ, ಮಾಂಸಗಳನ್ನು ಬೆರಿಸಿ ಮಹಾಪ್ರಸಾದವನ್ನು ನೆರೆದಿರುವ ಲಕ್ಷಾಂತರ ಮಂದಿಂಬಿ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಹಂಚಿಕೊರೆ.

ನಮ್ಮ ಪಂಪನ ತಾತ ಇಂತಹ ವಾಜಪೇಯಿ ಮಹಾಯಾಗ ಮಾಡಿದ್ದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ ಇಂತಹ ಹೀನ ಕೃತ್ಯಕ್ ಪಕ್ಷಾದ ಜಾಕಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು - ದೇಶದಿಂದಲೇ ಹೊರಟು ಕನಾಟಕಕ್ಕೆ ವಲಸೆ ಒಂದು ಆತ್ಮನ್ನತ ಜಿನಧರ್ಮವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಅಭಿರಾಮದೇವರಾಯನಂತಹೀ ಅತಿಮಬ್ಬೆಯ ಪೂರ್ವಿಕರು, ಮಾದನ ಮನೆಯ ಪೂರ್ವಿಕರು ಮಹದೈಶ್ವರ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಅಂಧ್ರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಚೊಳುಕ್ಯರಾಜರ ಬ್ರಹ್ಮರಾಗಿ ಕನಾಟಕದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದರು. ಪರಮಧ್ಯಯ್ಯಾಶಾಲಿಗಳಾದ ಇವರು ಕ್ಷಾತ್ರವಿದ್ಯಾನಿಪುಣಿರಾಗಿ ಸೇನಾಧಿಪತಿಗಳಾದರು. ಬ್ರಹ್ಮಕೃತಿಯರೆಂಬ ಹೊಸ ಪಂಥಪೂರ್ವಂದನ್ನು ರಚಿಸಿ

ದರು. ಹಾವುಂಡರಾಯ, ಪಂಪ, ನಾಗಮ, ಮಲ್ಲಪ, ದಲ್ಲಪ, ಮುಂತಾದ ಮಹಾಯೋಧರು ಬ್ರಹ್ಮಕೃತಿಯ ಪಂಥದ ನಿರ್ಮಾರ್ಪಕರು. ಇವರ ಅಡಿಗ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಪದ್ಧತಿ, ದೇವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಜನಪದ್ಧತಿ, ಹಜಾರದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಆಚರಣೆ, ಬಯಲಿನಲ್ಲಿ - ಆದುಂಟೊಲದಲ್ಲಿ ಕೃತಿಯಾಚರಣ ಸಲ್ಲಾತಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಗುಂಡಮಬ್ಬೆ ಅನುಗಮನ ಮಾಡಿದಳು. ಶಾತಲೆ ಮಾನಸಿಕವಾಗಿ ಸರ್ವಾಧರ್ಮಸಮನ್ವಯ ತತ್ವವಾಲಕಿ. ತಡೆಯಲಾಗದ ಭಯಂ ಕರ ಮಾನಸಿಕ ಸಂಕಟದಲ್ಲಿ, (ಬಹುಶಃ ಹೋಯಿಳ ಸಿಂಹಾಸನಾಧಿಕ್ಷರನನ್ನು ನೀಡಲಾಗೆದ ಆಂತರಿಕ ಬಾಧೆ) ಶಿವಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಮುದುಪಿದಳು. ಆದರೆ ಅವಳ ತಾಯಿ ಮಾಚಿಕಬ್ಬೆ ನಿಧಾನಪ್ರತ - ಸಲ್ಲೀಲಿವನವ್ರತ ಕೈಗೊಂಡು ಶ್ರವಣ ಚೆಳಗೊಳಿ ಕೆಕ್ಕಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲೆ ನೋಂತು ಒಂದು ತಿಂಗಳು ಮಗ್ಗಲು ಮಲಗಿ ಸಮಾಧಿಮರಣ - ಪಂಡಿತಮರಣ ಪಡೆದಳು. ದೈತಿಕ ವ್ರತ ಮಾನಸಿಕ ನಿಷ್ಠೆಗಳಿಗೆ ಶಾತಲೆ ಮತ್ತು ಮಾಚರೆಯರು ಕಾಣಿನ ಉದಾಹರಣೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಗುಂಡಮಬ್ಬೆ ಕಣಿಕ ಆವೇಶಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಅತಿಮಬ್ಬೆ ಅಂತರ್ಭಕ್ತಿಯ ಪೂಣಿ ಅವಿಷ್ಣುರಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆಯಾದರು.

ಅಡಿತನಾಥ ಸಮವಸರಣ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಆಸಿನನಾದಾಗ ದೇವತೆಗಳು ಸುತ್ತಿಸಿದರು. “ಮಂದಿರಾದ್ವಿಗಿ ಮಂದಿರಾದ್ವಿಯೆ ಸಮ. ದಾನಚಂತಾ ಮಣಿಯೆ ಬೊಡಾಮಣ ಮರೀಚಿಯಂದ ರಂಜಿತನಾಗಿರುವವನು ನಿನ್ನು” ಬಹುಶಃ ಅತಿಮಬ್ಬೆ ಸಾವಿರದ ಬಂಂಜರು ಸುವರ್ಣ, ನವರತ್ನ ಜನಪ್ರತಿಮೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಸುವರ್ಣ ಪೂಜಾ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಾಜಸಿ, ಅರ್ಚಿಸಿ, ದಾನಮಾಡಿದ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ನೆನೆದು ರನ್ನ ಅಡಿತನಾಥನನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿದ್ದಾನೆ.

ಅತಿಮಬ್ಬೆ ಪೌನ್ಯನ ಶಾಂತಿನಾಥ ಪೂರಣವನ್ನು ಸಾವಿರ ಪ್ರತಿ ಮಾಡಿಸಿ ವಿದ್ಯಾಂಸರಿಗೆ ಹಂಚಿಸಿದಳು. ಅಡಿತಪೂರಣ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಅನೆಯ ಮೇಲಿಟ್ಟು ಪೂಜಿಸಿ ಮೆರವಣಿಗೆ ಮಾಡಿಸಿದಳು. ಸಾವಿರಾರು ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ದಾನ ಮಾಡಿದಳು. (ಮುದ್ರಣ ಸೌಲಭ್ಯವಲ್ಲಿದ್ದು ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಪ್ರತಿಗಳನ್ನೂ ಕೈಯಂದಲೇ ಬರೆಸಿ ಪ್ರತಿಮಾಡಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು.)

ರನ್ನ ಅತಿಮಬ್ಬೆಯ ಪವಾಡಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಅಶ್ವಸದಕಡೆಯಲ್ಲಿ “ಕವಿರತ್ನ ವಿರಚಿತ ಶ್ರೀ ದಾನಚಂತಾಮಣ ವಿನಿಮಾರ್ಪಿತ....” ಎಂದು ಕೃತಜ್ಞತೆಯಂದ ಸಮರ್ಪಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಹೂಲಕ್ಕ ರಾಣಯರು - ಕವಿಕೃಪತ್ರಿ ರನ್ನ ಕಂಡ ಅತಿಮಬ್ಬೆ

“ಜನಪದ ಭಕ್ತಿ ಜಗತ್ತೆಯ
ಜನವಂದಿತ ಕರ್ಕವತ್ರಿಪೂಜತ ಜನಶಾ
ಜನರುಚಿ ಪಡೆವಳ ತೈಲನ
ಜನನಿಯೇ ತೀರ್ಥಕರ ಜನನಿಯೇನ್ನದರೊಳಗೇ
ಅತಿಮಬ್ಬೆ” ಆಸನ್ನ ಭವ್ಯ, ಜನಶಾಸನ ದೀಪಿಕ !

ರನ್ನ ಅಡಿತನಾಥನ ಜೀವನ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಮೂಲದಲ್ಲಿದ್ದಂತೆಯೇ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಆದರೆ ಕರ್ಕವತ್ರಿ ಸಗರನ ಅರವತ್ತು ಸಾವಿರ ಮಕ್ಕಳ ಮೃತ್ಯುವಿನ ವರ್ಣನೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ಮಾವಾಣಾ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಹಿಂದೂ ಪೂರಣದಂತೆ ಮತ್ತು ಜ್ಯೇಶ್ವರ ಉತ್ತರ ಪೂರಣದಲ್ಲಿ, ಹಾವುಂಡರಾಯ ಪೂರಣದಲ್ಲಿ, ಸಗರನ ಮಕ್ಕಳು ತಮ್ಮ ದುರಹಂಕಾರದಿಂದ ಕಿಲಮುನಿಗಳ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ನುಗ್ಗಿ ಶಾಪದಿಂದ ಸುಷ್ಟು ಬೂದಿಯಾಗುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ನಾಟಕೀಯ ಘಟನ ಸಾರ್ಥಕ ತದೆಯತದೆ. ಸಗರನ ಮಿತ್ರ, ಮಣಿಕೆಂಪುವೇ ವಿಘೋರಗನಾಗಿ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಕಚ್ಚಿ ಸಾಯಿಸುತ್ತಾನೆ. ಸಗರನ ಕಣ್ಣ ತರೆಸಲು ಈ ನಾಟಕವಾಡುತ್ತಾನೆ. ಸಗರನ ವ್ಯರಾಗ್ನೋದಯಕ್ಕೆ ಸಮರ್ಥವಾದ ಹಿನ್ನಲೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಮಾವಾಣಿಗಳಿಗೆ - ಪೂರಣಕಾವ್ಯಸಂಭರವನ್ನು ಮಾರ್ಪಡಿಸಿ ಬರೆಯುವ ಮಾಹಾಸಹಸ್ರಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಉಂಟಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿದೆ.

ಬಹುಶಃ ಅತಿಮಬ್ಬೆ ಇಂತಹ ನಾಟಕೀಯ ಘಟನೆಯನ್ನು ಚಿಂತಿಸಿದ್ದಿರು ಬಹುದು. ಅವಳೇ ಪೋಷಕೆಯಾದ್ದರಿಂದ - ಮಿಗಿಲಾಗಿ ಕಲ್ಪನೆ ರಮ್ಯಾವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ವಿದ್ಯಾ ಸಮಾಹ ಮೆಚ್ಚಿ ಒಷ್ಟಿರಬಹುದು. ಪೂರಣಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಾವಾಣಾ ಮಾಡಲು ಎಂಟಿದೆಯ ಕಿಚ್ಚು ರನ್ನನಿಗೆ ಬರಲು ಅತಿಮಬ್ಬೆಯ ಪೋಷಕೆಯೇ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವಾಗಿದ್ದಿತು. “ಬುಧಜನ ವಂದಿತೆ” ಎಂದು ರನ್ನ ಅವಳನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಹಾಗೆಯೇ “ಜನಶಾಸನ ರುಚಿ, ಜನಶಾಸನ ದೀಪಿಕ” ಎಂಬ ಗೌರವಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರವಾಗಲು ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣ ಇಂತಹ ಅದ್ವೃತರಮ್ಯ ಮಾವಾಡು ಇರಬಹುದು.

ರನ್ನನಿಗೆ ಅತಿಮಬ್ಬೆ ತೈಲವ ಮತ್ತೆ ಬಾಲಕ ಇರಿವಬೆಂದಂಗನ ಮಹಾಸೇನಾನಿ ಎಂಬ ಆರಿವಿದ್ದಿತು. ಆದರೆ ಅವಳು ಸೈನಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಸಾಧಿಸಿದ ವಿಜಯಗಳು ಅಡಿತಪೂರಣದ ದೃಷ್ಟಿಯಂದ ಮುಖ್ಯವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಡಿತ, ಸಗರರ ವಿಜಯೋತ್ಸವ ವರ್ಣನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಾಸ ಸನ್ವಾದ ಸನ್ವಾದಗಳಲ್ಲ.

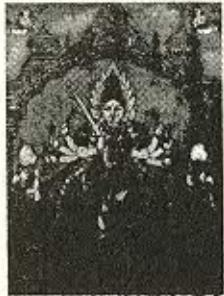
“ಕರಿಯೆನೆ ಸೆಗಲ್ಲಾ ಕಸಪರ
ಗರಿಯೆನೆ ಗುಣದಂತ ಕಾರ್ತಿಕೋನೆಯೊಳ್ಳಾ - ಮನೆಯೊಳ್ಳಾ”

ಎರಡಾಧಿವೀರಳಂಬ ಗೌರವಕ್ಕೆ, ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಪಕ್ಷಾದಭು ಏಕ ಯಿಲ್ಲದ ಸುವರ್ಚಂದಾನಕ್ಕೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಗರದಲ್ಲಿ ಪಕ್ಷಾದಭು. ತರುಣವಿರನ್ನ ಅತಿಮಂಜ್ಯೆಯನ್ನು ಅಂಬಾದೇವೀ ಸ್ವರೂಪ, ಜನಜನನಿ ಎಂಬ ಪೂಜ್ಯಭಾವ ದಿಂದ ಕಂಡು ಹೃದಯಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಣಿದ್ದಾನೆ.

ಅತಿಮಂಜ್ಯೆ ಐರಾವತ ಶಂಭಾರೋಹಣ ಉತ್ಸವಮಾಡಿಸಿ ಪ್ರಸ್ತರವನ್ನು ಗೌರವಿಸಿದ್ದಳು. ಸಹಸ್ರರು ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಸಹಸ್ರರು ನವರತ್ನ ಪ್ರತಿಮೆಗಳೊಂದಿಗೆ ದಾನಮಾಡಿ ಕವಿಯ ಕೃತಿಯನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿದ್ದಳು.

ದಾನಚಂತಾಮಣಿ ಅತಿಮಂಜ್ಯೆ
ಕಲಾವಿದ ಶ್ರೀಮತಿ ಎಸ್. ಎಸ್. ಆಶಾ ಆವರ ಕಲ್ಲನಾ ಚತು

ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಯಕ್ಕಿ
(ಕಲಾವಿದ ಶ್ರೀಮತಿ ಎಸ್. ಎಸ್. ಆಶಾ ಆವರ ರಚನೆ)

೨) ಅಯ್ಯಣ ಮಹಾದೇವಿ : ಆರ್ಥಾಗಣ ಮಹಾದೇವಿ

(ಹಾಲುಕ್ಕೆ ಇಮ್ಮಡಿ ಪುರಿಕೆಳಿಯ ಕಾಲ / ಇನೇ ಶತಮಾನ)

ಪೂರ್ವಹಾಲುಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಪಶ್ಚಿಮಹಾಲುಕ್ಕೆ ರಾಜಮನೆತನಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದವರು ಇಮ್ಮಡಿಪುರಿಕೆಳಿ ಮತ್ತು ಅವನ ತಮ್ಮ ಕುಬ್ಬವಿಷ್ಟು ವರ್ಧನ. ಪಶ್ಚಿಮಹಾಲುಕ್ಕೆ ಶಾಖೆಯನ್ನು ಪುರಿಕೆಳಿ ಆರಂಭಿಸಿದರೆ ಪೂರ್ವ ಶಾಖೆಯನ್ನು ವಿಷ್ಟುವರ್ಧನ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದನು. ಕುಬ್ಬವಿಷ್ಟುವರ್ಧನ ವೆಂಗಿ ಮಂಡಲದ ಅಧಿಪತಿಯಾಗಿದ್ದವನು. ಸ್ವತಂತ್ರ ಶಾಖೆಯನ್ನೇ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ್ದಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣ ಚಕ್ರವರ್ತಿನಿಯಾಗಬೇಕೆಂಬ ಅಯ್ಯಣಮಹಾದೇವಿಯ ಆಸೆ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಗಳು.

ಈಗಿನ ಆಂದ್ರದ ವಿಜಯವಾಡ ಬಳಿ ಮಾಸನಿಕೊಂಡ ಎಂಬ ಗುಢವಿದೆ. ಅದರ ಬಳಿ ಮಾಸನಿಕೊಂಡ ಎಂಬ ಹಾಳುಬಿದ್ದ ಹಳ್ಳಿಯಿದೆ. ಈ ಹಳ್ಳಿಯನ್ನು ಅಯ್ಯಣ ಮಹಾದೇವಿ ಮಹಾ ವೈಭವದಿಂದ ಇನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಆಳುತ್ತಿದ್ದಳು, ಇದು ಹಿಂದೆ ತೊಂಕನಾತವಾಡಿ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿತ್ತು, ಇಲ್ಲಿದ್ದ ಪ್ರಖ್ಯಾತ ಜಿನಬಸದಿ - ನಡುಂಬಿ ವಸತಿಗೆ ಅಯ್ಯಣ ಮಹಾದೇವಿ ಮಹಾದಾನಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಳು. ಅವಳೇ ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಈ ಬಸದಿಯ ಆಚಾರ್ಯರು ಕವ್ಯರಿನ ಗಣ ಸಂಘಾನ್ವಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರು. ಈ ದಾನಶಾಸನವನ್ನು ಇವಳಿ ಮರಿಮೆಗ ವಿಷ್ಟುವರ್ಧನ ಪ್ರಾಣಿ ದೃಷ್ಟಿಕರಿಸಿದನು.^೧

೩) ಜಕ್ಕಲದೇವಿ - ಎರಡನೇ ತೈಲವನ ಹೆಂಡತಿ (ಕ್ರಿ.ಶ. ೬೭೨-೬೭೩)

ಅತ್ಯಧ್ಯತಮಹಾತ್ಮಾಕಾಂಕ್ಷೆ, ಕಾರ್ಯಸಾಧಕ ಚಾಲುಕ್ಯಾಭರಣ ತೈಲವನ ಹೆಂಡತಿ ಜಕ್ಕಲದೇವಿ. ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ ರಾಜಮನೆತನದ ಕಕ್ಷನ ಮಗಳು ಇರಬಹುದು ಎಂದು ಡಾ॥ ಪ್ರೀತಿ ಭಾವಿಸಿದ್ದಾರೆ.^೨ ಅದರೆ ಅವರೇ ಬಹುತ ಎಂಬುದು ಕಕ್ಷನ ಬಿರುದಾಗಿರಬಹುದು ಎಂದು ಸಾಧಿಸಿದ್ದಾರೆ.^೩ ಏರೆ ಸಾಮಂತನ ಮಗಳಾಗಿ, ರಾಣಗ್ರಂಥ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಪತ್ನಿಯಾಗಿ, ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಮಾತೆಯಾಗಿ ಆಗಿ ಸಮರ್ಪಣ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿ ಕರ್ತವ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಜೈನ ಮಹಿಳೆಯಾಗಿದ್ದು ಶಿವ ಪೂಜಕನ ಕೈ ಹಿಡಿದು ಮತಗಳಿರದನ್ನೂ ಆಚರಿಸಿದ ಸಮಾನ ಗೌರವ ನೀಡಿದ ಧರ್ಮ ಸಮನ್ವಯ.

೪) ಹವ್ವಲದೇವಿ (ಹಮ್ಮ-ಹಮ್ಮೆ) : (ಚಾಲುಕ್ಯ ರಾಜಪುತ್ರಿ) (ಸೇಲಣ ರಾಜಪತ್ರಿ, ಸುಮಾರು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೨೦)

ರಾಜಕೀಯದ ಚದುರಂಗದ ಆಟದಲ್ಲಿ ಮಿತ್ರನಾದವನು ವ್ಯಬಲನಾಗಿ ತತ್ತ್ವಾಗುತ್ತಾನೆ. ರಕ್ತ ಬಾಂಧವ್ಯದಿಂದ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಲಾಗದ ಕಳಣ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಒದಗಿದಾಗ ರಕ್ತ ಸಂಬಂಧವನ್ನೇ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಬಲಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದು ವ್ಯಧರ ರಕ್ತಪಾತ ತಡೆಯುವ ಸರ್ಪೋತ್ತಮ ಮಾರ್ಗ.^೪

ಚಾಲುಕ್ಯ ಜಯಸಿಂಹನ ಮಗಳು ಹವ್ವಲದೇವಿ. ಆಪ್ತಬಂಧು ಸೇವ್ಯಣ ಭಿಲ್ಲಮು ಮೊದಲು ಅಧಿನರಾಜನಾಗಿದ್ದ. ಏರೆ ತರುಣ ಜಯಸಿಂಹನ ತತ್ತ್ವಗಳ ಸಂಗಡ ಹೋರಾಡಿ ಒಬ್ಬಾಬ್ಬರನ್ನಾಗಿ ಗೆದ್ದನು. ಏರೆತೀ ಸಂಪನ್ಮೂದ ಭಿಲ್ಲಮು, ಚಾಲುಕ್ಯ ರಾಜನ ಅಶ್ರಿತನಂತೆ ನಟಿಸುತ್ತಿದ್ದವನು ಕಡೆಗೆ ಚಾಲುಕ್ಯರಾಜನ ವಿರುದ್ಧ ಗಡಿಜಗಳ ತೆಗೆದನು. ಆಗ ಜಯಸಿಂಹ ತನ್ನ ಮಗಳು ಹವ್ವಲದೇವಿಯನ್ನು ಹೊಟ್ಟು ಭಿಲ್ಲಮನ ಸಂಗಡ ಮತ್ತೆ ಬಾಂಧವ್ಯದ ಹೊಂಡಿ

O. I.S.G.I. Pt II, Page 425, Note, 2 Ibid, Page - 429 Note. 3. Jainism in South India, p.171, Note.

2. ಕೆಲಸ - ಬುದ್ರುಕ್ ಶಾಸನ ಮತ್ತು ಬೇಸಿನ ಶಾಮೃಶಾಸನ, An Rep. on SIE, 1939 - 40, No. 117.

3. ಹೈದರಾಬಾದ್ ಮೂಸಿಯಂತ್ರಿರುವ ಶಾಸನ : HAS No. 18, Inscription No. 8.

ಚಾಲುಕ್ಯ ರಾಜೆಯರು - ಹವ್ವಲದೇವಿ, ಸೋಮೆಲದೇವಿ, ಮೈಲಳದೇವಿ ೪೫

ಯನ್ನು ಬಿಗಿದನು. ಅಧಿನರಾಜವನು ಮನೆಯ ಅಳಿಯನಾದನು, ತತ್ತ್ರ ಏರೆನನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಿ ಉಭಯ ರಾಜ್ಯಗಳ ನಡುವೆ ನಡೆಯಬಹುದಿದ್ದ ಭಯಂಕರ ಯುದ್ಧವನ್ನು ತಪ್ಸಿದ ಕೀರ್ತಿ ಹವ್ವಲದೇವಿಗೆ ಸೇರುತ್ತದೆ.

ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೨೫ ರ ಸುಮಾರಿನಲ್ಲಿ ಜಯಸಿಂಹ ಮತನಾದಾಗ ಅವನ ದಾಯಾದಿಗಳಿಂದ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ರಕ್ತಿಸಿಗೆ ಸೋಮೇಶ್ವರ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾಗಲು ಹಮ್ಮ ಮತ್ತು ಭಿಲ್ಲಮು ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದರು.

ಹುಟ್ಟನಿಂದ ಜನ ಮತ್ತು ಶಿವ ಇಬ್ಬರನ್ನೂ ಪೂಜಸುತ್ತಿದ್ದ ರಾಜಪುತ್ರ, ಕ್ರೀಹಿದಪತಿ ಸೇವುಣ, ಜನಧರ್ಮ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಜನಾಲಯಗಳಿಗೂ ಶಿವ ಲಯಗಳಿಗೂ ಭಿಲ್ಲಮು ಮತ್ತು ಹಮ್ಮ ಒಂದೇ ರೀತಿ ದಾನನೀಡಿದ್ದಾರೆ.

೫) ಸೋಮೆಲದೇವಿ (ಜಯಸಿಂಹನ ಮಗಳು, ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೨೨-೧೦೨೩)

ಸೋಮೆಲದೇವಿ ಹವ್ವಲದೇವಿಯ ಸೋದರಿ, ಮಾಸ್ಯಿಯಲ್ಲಿ ಆಳುತ್ತಿದ್ದ ಅಧಿಕಾರಿಗೆ, ಮಂಡಲಾಧಿಕಾರಿ. ಹಿರಿಯ ಮಾಸಂಗಿಯೇ ಇಂದಿನ ಮಾಸ್ಯಿ. ಅಲ್ಲಿ ಜನಾಲಯ ಕಟ್ಟಿಸಿ, ತನ್ನ ಕ್ಯೇಳಿಗಿನ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ, ಮಂತ್ರಿಗಳ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಪಡೆದು ಬಹುದ್ದು ಭೂದಾನವನ್ನೂ, ಸಮಸ್ತದಾನಗಳನ್ನೂ ನೀಡಿದಳು. ಜಗದೇಕಮಲ್ಲ ಜನಾಲಯವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ ಅಳ್ವಾಪ್ಯವಾಸಿ ಕನಕನಂದಿ ಮಹಾ ಮುನಿಗಳಿಗೆ ದಾನನೀಡಿದಳು.^೫

೬) ಮೈಲಳದೇವಿ (ಚಾಲುಕ್ಯ ಶಿವ ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಹೆಂಡತಿ, ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೫೬)

ಪತಿಯ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಶುಭಭಾವನೆಗಳನ್ನು ತುಂಬಿ ಸೋದರ ವಾತ್ಸಲ್ಯದ ಮಂಗಳ ಬೆಳಕು ಹರಡಲಿ ಎಂದು ಹಾರ್ಸಿ ಹಲವಾರು ಬಗೆಯ ದಾನ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ ರಾಜ ಮೈಲಳದೇವಿ. ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲದ ಹೊರಗು, ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿಯಲ್ಲದೆ ಒಂದೇ ಸಮ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಯುದ್ಧಗಳು, ಪತಿಗೆ ಎದುರುತ್ತರನೀಡಿ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲವಾದಾಗ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಹೊರಗಿ ತನ್ನ

O. S.I.I. IX-Part No. 119. ಕೆಲ್ಲಂ ಭಾರತಿ ದೇವಾಲಯದ ಬಳಿ ಇರುವ ಕಲ್ಲು ಕೊತ್ತಲ್, ನಂದಿಕೊಟಕೂರು ಶಾಲ್ಕೂತ್, ಕನ್ಬಾಲ ಜಲ್ಲೆ.

ಸಾವನ್ನು ಬಯಸಿ ನಿಧಾನವಾಗಿ ದೇಹಬಿಡುವ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳ ಸಲ್ಲಿಲಿನ ಕ್ಷೇಗೊಂಡಿದ್ದ ವೀರನಾರಿ. ಪತಿಗೆ ಸಂತೋಷವಾಗಿ ಸಾಮಾಜಿಕದಲ್ಲಿ ತಾಂತಿ ನೆಲಸಿದಲ್ಲಿ ಧನ್ಯೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ಪತಿಯ ಸಂಗಡ ಶ್ರೀಶೈಲಪರ್ವತಕ್ಕೆ ಬಂದು ಮಹಾದಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದಳು.

ರಾಣಿ ಗುರುಗಳ ಕಾಲು ತೋಳೆದು ಮಹಾದಾನಗಳನ್ನು ನೀಡಿದಳು. ಬಲ್ಲವರಸ ಅವಳ ಸೋದರ ಸಂಬಂಧಿ. ಮಹಾದಾನಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ ನಂತರ ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಮನಸ್ಸು ವೃಸಸ್ನವಾಗಿದ್ದಿತು. ಆ ತಾತ್ಕೂಲಕ ಅನಂದದಿಂದ ಮೃಳಳದೇವಿ ತನ್ನ ರಾಜ್ಯ ನಿಷ್ಣಂಬಕವಾಗಿ ತನಗೆ ಗಂಡು ಮನುವಾಗಿ, ಸೋದರರ ನಡುವ ವ್ಯಮನಸ್ಸು ದೂರವಾದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಬಂದು ದಾನನೀಡುವ ನೆಂದು ಹರಕೆ ಹೊತ್ತಳು.

ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಹೀಂತಿರುಗಿದ ನಂತರ, ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಸ್ವೇಹಚಂದ್ರಕ್ಕೆ ಗ್ರಹಣ ಹಿಡಿಯಿತು. ಪತಿಯ ಅನುಭ್ರ್ಫೆ ಇಲ್ಲವಾದ್ವರಿಂದ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಸಾಖ್ಯ ಬಯಸಿ ಸಾಯುವ ಮನ್ಯ ತನ್ನ ಸವತಿ ಕಂಚಲೆಗೆ ತನ್ನ ಇಷ್ಟ ಶಿಳಿಸಿ ದೇಹ ತ್ವರಿಸಿದಳು.

೩) ಕಂಚಲದೇವಿ - ಏಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಅಣ್ಣ ಎರಡನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರನ ರಾಣಿ (ಕೆ. ತ. ೧೦೯೨)

ಕದಂಬರಾಜಪುತ್ರಿ ಕಬಲ್ಕಿರಾಣಿ ಕಂಚಲದೇವಿಯ ಎರಡು ತಾನನಗಳು ಸಿಕ್ಕಿದೆ. ಮೌದಲನೆಯದು ಆಕೆ ಮಂಡಲೇಶ್ವರಿಯಾಗಿದ್ದಾಗು - ಎರಡನೆಯದು ಮರಣ ತಾಸನ (ಬನವಾಸಿಯ ಪಾಳು ಬಸದಿಯ ಹಾಳಾಗಿರುವ ತಾಸನ).

ಮಂಡಲೇಶ್ವರಿಯಾಗಿ ಪರಮ ಧರ್ಮದಿಂದ ಜನ ಧರ್ಮವನ್ನು ಉದ್ದೂರ ಮಾಡಿದಳು. ಮುಳಗುಂದ ಇವಳ ರಾಜಧಾನಿ. ಗುಡಿಗೆರಿಯ ಕಮತೆ ವಳಿಗಾಗಿ ತನ್ನ ಸ್ವಂತ ಭೂಮಿ ಬಳ್ಳಾಯ್ ಎಲ್ಲವನ್ನು ನೀಡಿದಳು. ಮಂಡಲೇಶ್ವರಿಯಾಗಿ ಇವಳ ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದಂತೆ ಇವಳ ದಂಡನಾಯಕ ಮಂಡಲೇಶ್ವರ ಭಾಸ್ಕರಭಟ್ಟ ಉಪಾಧ್ಯಾಯ ಉತ್ತರದೇಶ ದಿಗ್ನಿಜಯಮಾಡಿ ಮಹದೇಶ್ವರ್ಯ

೧) SII XI, Pt. No. 124, ಕೆಲ್ಲಂ ಭಾರತಿ ದೇವಾಲಯದ ಬಳಿ ಇರುವ ಕಲ್ಲು ಕೊತ್ತಲ್ಲಿ - ನಂದಿ ಕೊಟಕಾರು ತಾಲ್ಲೂಕು, ಕನೂರು ಲು ಜಿಲ್ಲೆ.

ದೊಂದಿಗೆ ಮರಳಿ ಬಂದನು. ಬಹುತೆ ಅವನನ್ನು ಎದುರುಗೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಲಿಗೆರೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಾಗ ತನ್ನ ಪತಿಯ ಪ್ರಾರ್ಥಿಕರ ವಂತದ - ಭಾದಾಮಿಬಾಳುಕ್ಕೆ ಕುಂಕುಮ ದೇವಿ ಕಟ್ಟಿಸಿ ಹಾಳಾಗಿದ್ದ ಆನೆನೆಂಜ್ಜೆ ಬಸದಿಯನ್ನು ಕಂಡು ನೊಂದಿರುವ ಸಮಯ ದಲ್ಲಿ ಭಂಟ್ಟ ಭಾಸ್ಕರ ತನ್ನ ದಿಗ್ನಿಜಯದ ಮಹದೇಶ್ವರ್ಯದಲ್ಲಿ ರಾಜಾದಾಯ ಮತ್ತು ರಾಣಿಯ ವ್ಯಯುಕ್ತಿಕೆ ಪಾಲನ್ನು ಸ್ವಾಕ್ಷಿಗಳ ಎದುರು ನೀಡಿದನು. ರಾಜಾದಾಯದ ಧನದಿಂದ ಆನೆ ನೆಂಜ್ಜೆಯ ಬಸದಿಯನ್ನು ಪ್ರಾಣಿ: ಕಟ್ಟಬೇಕಂದು ತೀಮಾರ್ಫಿನಿಸಿದಳು. ಆಗ ಅವಳು ಉರಿನ ಅಭಿಷ್ವದಿಗಂದು ತನ್ನ ವ್ಯಯುಕ್ತಿಕೆ ಪಾಲನ್ನು ನೀಡಿರಬಹುದು. ಮುಳುಗುಂದ ರಾಜ್ಯವನ್ನಾಳುತ್ತಿದ್ದ ಮಂಡಲೇಶ್ವರಿಯ ನಿಷ್ಣಾಥ್ರ ತ್ಯಾಗ ಕಂಡು ಹೃದಯ ಮಣಿಯತ್ತೆ ಜನ ಧರ್ಮ ದೀಕ್ಷೆ ಅವರಿಗ್ರಹ ವ್ರೇತ ಪಾಲನೆಯ ಅಮೋಧ ಉದಾಹರಣೆಯರು. ಬನವಾಸಿಯ ಪಾಲು ಬಸದಿಯ ತಾಸನ ಅವಳ ಸಮಾಧಿಮರಣವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುತ್ತದೆ.

ಅವಳ ಗುರು ಕಾನೂರು ಗಣದ ಗಂಜಿಯಮಲಧಾರಿದೇವ. ಅವಳ ಸಮಾಧಿಮರಣ ವ್ಯಭವವನ್ನು ಹಾಶ್ವನಾಥ ಬಸದಿಯ ತಾಸನ ಬಣ್ಣಿಸಿದೆ, ಕಾಲ ಅಳಿಸಿಹೋಗಿದೆ.

ತನ್ನ ವ್ಯಯುಕ್ತಿಕೆ ಉಭ ಮತ್ತು ಸ್ವಂತ ಹಣವನ್ನು ಗುಡಿಗೆರಿಯ ಬಸದಿಗಾಗಿ ಮತ್ತು ಯಾಧ್ಯ ಉಭದ ಹಣವನ್ನು ಆನೆನೆಂಜ್ಜೆ ಬಸದಿಗಾಗಿ ನೀಡಿದ ಉದಾತ್ಮ ದೇವಿ. ಗಜಪೃಷ್ಠಕೃತಿಯ ಬಸದಿಯ ಅವಶೇಷವೊಂದು ಬಾರಕೂರಿ (ಬ್ರಹ್ಮವರದಬಳಿ) ನಲ್ಲಿದೆ. ಗಭಗುಡಿ ಗುಹೆಯಂತೆ ಸುಖನಾಸಿ ಉಬ್ಜಿದೆ. ಎಲೆಮರೆಯ ಹೂವಾಗಿ ವನಸುಮದ ನಿಷ್ಣಾಥ್ರ ಜೀವನ ನಡೆಸಿದ ಕಂಚಲದೇವಿಯ ಮತ್ತೊಂದು ತಾಸನಪೂ ಇದೆ.

ತನ್ನದೆಂದು ನಿಷ್ಣಾಥ್ರ - ಭಗವದ್ರ ನಿಷ್ಣಾಥ್ರಕೂಡ ಇಲ್ಲದ ವಿಶೇಷಾಗತ್ತ ಅಥವಾ ಅಪರಿಗ್ರಹದ ಅತ್ಯಂತ ಅವಿಷ್ಯಾರಕ್ಕೆ ವಿಧಿ ಕೊಟ್ಟ ರೂಪವೇ ಕಂಚಲದೇವಿ ಎಂದು ಹೇಳಲು ಈ ತಾಸನ ಅಧಾರವಾಗಿದೆ.

ಹಿರಿಯ ಪಟ್ಟಮಹಾದೇವ ಮೈಲಾಳದೇವಿ ತನ್ನ ಮರಣ ತಾಲದಲ್ಲಿ ಅಂತ್ಯಾಭ್ಯರ್ಥಿಯನ್ನು ತಂಗಿ ಕಂಚಲೆಗೆ ತಿಳಿಸಿದ್ದೇನೋ, ಅವಕಾಶ ಸಿಕ್ಕಿ ಶ್ರೀಶೈಲಕ್ಕೆ ಪತಿಯ ಸಂಗಡ ಹೋದಾಗ ಮೈಲಾಳದೇವಿಯ ಆಸೆಯಂತೆ ಮುಂಚೆ ಆಕೆ

೨) SII XX No. 46, ಮತ್ತು S.I.I. IX Pt.No. 134 ಶಿವಪುರಮ್ ತಾಸನ, ನಂದಿ ಕೊಟಕಾರು, ಕನೂರು ಜಿಲ್ಲೆ - ಕಾಲ ೧೦೯೬.

ಮಾಡಿದ ಮಹಾದಾನಗಳನ್ನು ಪುನರುಜ್ಞವನಗೊಳಿಸಿ ಆಕ್ಷಗಾಗಿ ಮತ್ತೆ ಮಹಾದಾನಗಳನ್ನು ನಿರಂತರ ದಾನಗಳನ್ನು ನೀಡಿದಳು.

ಮೈಲಭದೇವಿ ಪ್ರತಿಸಂತಾನವಾದಲ್ಲಿ ಮಹಾದಾನಗಳನ್ನು ನೀಡುವನೆಂದು ಹರಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಿರಬಹುದು. ಹರರಿಗೆ ಸಂದಾಯವಾಗಿ ಚಾಲುಕ್ಯ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಯಾವ ರಾಣಿಗಾದರೂ ಗಂಡುಮಾಗುವಾಗಲಿ ಎಂದು ಹಾರಸ್ಯಿ ಕಂಡಲದೇವಿ ದಾನಗಳನ್ನು ನೀಡಿದಳು. ಯಾರ ಮಹಿಳು ತುಂಬಿದರೂ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟವಳು.

೨) ಹೊಯ್ಯಾಳದೇವಿ - ಒಂದನೆಯ ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಪತ್ನಿ

(ಪಟ್ಟಮಹಾದೇವಿ, ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೫೪)

ಪತಿಯ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ, ತೌರುಮನೆಯ ಉದ್ದಾರಕ್ಕಾಗಿ, ಯುದ್ಧ ನಿಲಗಡಿಗಾಗಿ ಪಟ್ಟಮಹಿಳಿ ಪದವಿಯನ್ನು ಹೊರೆದ ತ್ಯಾಗಮೂರ್ತಿಯೇ ಹೊಯ್ಯಾಳದೇವಿ, ತ್ಯಾಗದ ಪರಮಾವಧಿಯ ಎಲ್ಲೆಯೆಂದರೆ ನಿರ್ನಾಮವಾಗಿ ಭೂಗತಳಾಗಿ ಹೋಗುವುದು. ಹೊಯ್ಯಾಳದೇವಿ ಅಂತಹ ಭೂಗತಳಾಗಿ ಹೋದ ತ್ಯಾಗಮೂರ್ತಿ. ಅವಳ ನಿಜವಾದ ಹೆಸರು, ತಾಯಿ ತಂದೆಯ ಹೆಸರು ಕೂಡಾ ಮರೆ ಮಾಡಿದ್ದಾಳೆ.

ಮಹತ್ವಾಕಂಕ್ಷೆಯ, ಸಮಸ್ತ ಯುದ್ಧಗಳಲ್ಲಿ ಜಯವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದ ಮಧ್ಯವಯಸ್ಸೆ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ (ಅರನೆಯ) ಸ್ನೇಹವನ್ನು ಎದುರಿಸಿ ಜಯವನ್ನು ಸೂರೆ ಮಾಡಿದವನು - ಸಾಮಂತರಾಜನ ಮಗ, ಸ್ನೇಹದ ಬಲ ಕಡಿಮೆಯಿದ್ದ ಅಧಿನ ರಾಜನ ಮಗ. ತರುಣ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನನ್ನೆನ್ನೆನಾನಿ ಗಂಗರಾಜ ! ಹೊಳ್ಳಿಗಾಲದ ಬಳಿ ಕೂಟ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಗಂಗರಸ ಅಥವಾ ಅಮಾತ್ಯಗಂಗರಸ ಸಣ್ಣ ಸ್ನೇಹದ ಸಹಾಯದಿಂದ ಹೊಳ್ಳಿರನ್ನು ಸದೆಬಡಿದು ಮರಳುತ್ತಿದ್ದ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಸ್ನೇಹವನ್ನು ಗೆದ್ದು ಪರ್ಯಯವನ್ನು ಸೂರೆ ಮಾಡಿದನು. ಈ ಸೋಲಿನಿಂದ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ ಮಹಾರಾಜಾದ್ವಾರೆತದಿಂದ ಹೊಯ್ಯಾಳರ ಮೇಲೆ ದಂಡತ್ತಿ ಬರಬೇಕಾಗಿದ್ದಿತು. ಆದರೆ ಈ ಅವಜಯದ ಸೋವನ್ನು ನಿಲಕ್ಕೆ ದಿಂದ ಧಿಕ್ಕರಿಸಿದಂತೆ ವರ್ತಿಸಿದನು. ಕಾರಣ ವಿಕ್ರಮಾಂಕನ ಸಾಕುತಾಯಿ ಹೊಯ್ಯಾಳದೇವಿ ಯುದ್ಧವಾಗದಂತೆ ತಡೆದಿರಬೇಕು. ಹೊಯ್ಯಾಳದೇವಿಯ ದಿವ್ಯವಚಸಿಗೆ, ಪವಿತ್ರ ತ್ಯಾಗಕ್ಕೆ ವಿಕ್ರಮನ ಮನಸ್ಸು ಮಾರು ಹೊಗಿರಬೇಕು. ಯುದ್ಧವಾದಲ್ಲಿ ರಣಕ್ಕೆ ಬಂದು ಪ್ರಥಮ ಬಲಿಯಾಗುವನೆಂದು ಸಾಕುತಾಯಿ

ಚಾಲುಕ್ಯ ರಾಣಿಯರು - ಹೊಯ್ಯಾಳದೇವಿ / ರಾಣಿ ಜಾಕಲದೇವಿ ೪೯

ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಮಗನೆದುರು ನುಡಿದಲ್ಲಿ ಯುದ್ಧ ನಿಲಗಡಯೊಂದೇ ತಾಯಿ, ಮಗನ ಬಾಂಧವ್ಯ ಉಳಿಸಲು ಉಳಿದಿದ್ದ ಮಾರ್ಗವಾಗಿದ್ದಿತು. “ಕಾಣಿಯ ಬೀಳುದಲಿ ಬಡವಹುದೆ ಕನಕಾಚಲ ? ಒಂದು ದುಗ್ಗಾಣ ಕಾಸು ಹೊದರೆ ಚಿನ್ನದ ಬೆಣ್ಣಕ್ಕೆ ಬಡತನ ಬರುವುದೆ ?” ಹೇಳಿಕೆ ನೀಡಿ ವಿಕ್ರಮನನ್ನು ಸಮಾಧಾನ ಪಡಿಸಿರಬಹುದು.

ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಹಿರಿಯ ಹೆಂಡತಿ ಚಂದಲದೇವಿ. ಸರ್ವಸಮಭ್ರಂ ರಾಜಕಾರಿಣಿ, ರೇವತಿದ್ವಿಪವನನ್ನು ಗೆದ್ದ ಧಿರೆ. ಆದರೆ ಗಂಡುಮಗನ ತಾಯಿಯಾಗಲಿ ಲ್ಲವಾದ್ವರಿಂದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು - ಪಟ್ಟಮಹಾದೇವಿವನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟಿಳು. ಎರಡನೆಯವಳು ಮೈಲಭದೇವಿ, ಜಾಗ್ರತ್ಯಯಾಗಿ ಮರಣ ಹೊಂದಿರಬೇಕು.

ಮೂರನೆಯವಳು ಹೊಯ್ಯಾಳದೇವಿ, ಬಹುಜಾಗ್ರತ್ಯಯಾಗಿ ಅಧಿಕಾರ ತ್ಯಾಗಮಾಡಿ ತನ್ನ ಕಿರಿಯ ಸವತಿ ಬಾಚಲದೇವಿಗೆ ಮಹಾದೇವ ಪದವಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕೊಟ್ಟಿರಬೇಕು. ಹೊಯ್ಯಾಳದೇವಿಯ ನಿಜವಾದ ಹೆಸರು ಗೋತ್ತಿಲ್ಲ. ಹೊಯ್ಯಾಳ ಎರಿಯಂಗನ ಹೆಂಡತಿ ಬಿಳಳಿಲದೇವಿಗೆ ಬಲ್ಲಾಳ, ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ, ವಿಜಯಾದಿತ್ಯ ಎಂಬ ಮೂರವರು ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳು, ವಾಸಂತಿಕಾ ಎಂಬ ಹೆಸ್ಸು ಮಗಳೂ ಇದ್ದರು. ಆದರೆ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಈ ರಾಜಸಂಬಂಧ ತಿಳಿಸಿಲ್ಲ.

ಅಭವ ವಿನಯಾದಿತ್ಯನಿಗೆ ತಂಗಿಯಿದ್ದಲ್ಲಿ ಆ ತಂಗಿಯನ್ನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರನಿಗೆ ನೀಡಿದ್ದಿರಬಹುದು. ಹೊಯ್ಯಾಳರಾಜ ವಿನಯಾದಿತ್ಯನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ತಂಗಿಗೆ ಗಂಡುಮಗನವಾದಲ್ಲಿ ಸಿಂಹಾಸನಾಧಿಪತಿಯಾಗಿ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಮಾತ್ರಂ ಗೌರವ ಪದವಿ ಲಭಿಸುತ್ತದೆಂಬ ಆಶಾಕಿರಣ ಮೂಡಿದ್ದಿತು.

ಹೊಯ್ಯಾಳದೇವಿ ಮತ್ತು ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಮದುವಯಿಂದ ಮುಂದೆ ಕಾಲುಕ್ಯರು ಹೊಯ್ಯಾಳರ ವಿರುದ್ಧ ಕತ್ತಿ ವತ್ತಲಿಲ್ಲ.

ಮಕ್ಕಳಲ್ಲದ ಏರದಾಣ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಸಾಕು ತಾಯಿಯಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಣರೂಪ ಗುರುವಾಗಿ ತನ್ನ ಮಂಡಲದಲ್ಲಿಯೇ ಅವನನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಿರಬಹುದು.

೩) ರಾಣಿ ಜಾಕಲದೇವಿ : ಅರನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ರಾಣಿ (ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೫೪)

ಆಕ್ಷರಿಕಾಸ ಪ್ರಭಯೇ ನಿಜವಾದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ. ಆಹಿಂಸೆಯ ಆಜರಣೆಯಿಂದ ವೃದ್ಧಯಾಗಳನ್ನು ಗೆಲ್ಲಿಬುದ್ದೆ ನಿಜವಾದ ಆರ್ಥತ್ಯ. ಹೊರಗಿನ

ಅಡಚಣೆಗಳು, ಅಡ್ಡಿ ಅತಂಕಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಗೆದ್ದು ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕೇಂದ್ರಿಕರಿಸಿ ಅಹಿಂಸಾತ್ಮಕವನ್ನು ಆಚರಿಸಿದಾಗ ಪರ್ವತೋಪಮ ಹೊಮೆ ಕರಿಗಿ ಕರುಣ ಗಂಗಾಲಹರಿಯಾಗಿ ಹರಿಯುವುದು. ಈ ಹೇಳಿಕೆಯನ್ನು ದೃಢಪಡಿಸಲು ಜಾಕಲ ದೇವಿ ಮತ್ತು ಅವಳಪತಿ ಚಕ್ರಮಾತ್ರಿ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಜೀವನದ ಒಂದು ಘಟನೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸಬಹುದು.

ಹಲವಾರು ಮಂದಿ ಜೈನರಾಜೀಯರ ಮಧ್ಯ ಜಾಕಲದೇವಿ ಕೂಡ ಒಬ್ಬ ಸಾಮಾನ್ಯ ರಾಜೀ. ಸಾಮಾನ್ಯಮಾದ ಮಂಡಲೀಶ್ವರಿ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿದ್ದವರು, ಹಂಡಕಿಯರ ದೇವರು, ಧರ್ಮ, ತೌರುಮನೆ, ಮೃತ್ಯು, ನಂಬರು ಮುಂತಾದ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಎಂದೂ ಆಕ್ರೇಪವೆತ್ತಿರಿದ್ದ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ ದಲೋ ಜಾಕಲೀಯ ಜನಧರ್ಮವನ್ನು ಆಕ್ಷೇತಿಸಿ ಜಿನಪ್ರಾಜೆ ಮಾಡದಂತೆ ಕಟ್ಟಿ ಮಾಡಿ ಅವಳನ್ನು ಗೃಹಬಂಧನವೆಂಬಂತೆ ಅವಳನ್ನು ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ತಾತ್ಪರಾಗಿ ಕಂಡನು. ತಿರಸ್ಯಾರಿಸಿ ಹೀಗಳಿದು ಅಂತಃಪುರದಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಪರ್ಥವಾಗಿ ನುಡಿದನು. ಆದರೆ ಜಾಕಲೀ ಪ್ರತಿ ಉತ್ತರ ಕೂಡರೆ ಪರಿಯ ಅಪ್ರಾಣಿಯಂತೆ ನಡೆದಳು.

ತನ್ನ ರಾಜಧಾನಿ ಮಣಿಸುಂಡರಿ (ಇಂಗಳಗಿ)ಗೆ ಹೋಗಿ ರಾಜಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ, ಭಾವಪೂಜೆಯಲ್ಲಿ ತಲ್ಲಿನಳಾಗಿ ಗೂಡಭಕ್ತಿಾದಳು. ಒಂದು ದಿವಸ ಅವಳನ್ನು ಪರಿಕ್ಷೇಸಬೇಕೆಂದು ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ ಅವಳಿಗೆ ಅರಿವಾಗದಂತೆ ಅವಳ ಅರಮನೆಗೆ ಬಂದನು. ಮನಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಜನಬಿಂಬವಿರಲಿಲ್ಲ; ಸಂತೋಷಗೊಂಡು ಹಾವಡಿಗೆ ಬಂದನು.

ಖಾವಡಿಯಲ್ಲಿ ವಿದೇಶಿ ವ್ಯಾಪಾರಿಯೊಬ್ಬ ಅಮೂಲ್ಯ ಶಿಲಾಪ್ರತಿಮೆ ಮಹುರ್ ಮಾಣಿಕ್ಯದೇವನ ಬಂಬವನ್ನು ತಂದಿದ್ದನು. ಆ ಬಂಬವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿ ಜಾಕಲೀ ಅಂತರ್ಧಾನಮಗ್ನಳಾಗಿ ಕುಳಿತ್ತಿದ್ದಳು. ಕಣ್ಣ ಬಿಟ್ಟು ಆಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತ್ತಿದ್ದಾರ್ಥಿ. ಆದರೆ ಮನಸ್ಸು ಭಾವಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವಳ ಮುಖ ಅಪ್ರಾರ್ಥಿಕೇಜಿಸಿನಿಂದ ಬೆಳಗುತ್ತಿದೆ. ಪ್ರತ್ಯುಕ್ಕ ಸರಸ್ವತಿ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯ ಹೈದರಾಯ ಪಾರ್ವತಿ ನಿಷ್ಪೇಯಲ್ಲಿ ತೋರುವಂತೆ ಕುಳಿತ್ತಿದ್ದಳು. ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಕಂಡು ಹೋಷ್ಟೋಂದಿಕ್ಕಿನಾದ ವಿಕ್ರಮ ಅವಳ ಮುಖದ ತೇಜಿಸಿಗೆ, ಅಲೋಕ ಅವೃಕ್ಷಕಾಂತಿಗೆ ಸಮಾಧಿಸ್ತಿಯ ಶಿಲಾನಿಮಗ್ನತೆಗೆ ಬೆರಾಗಿ ನಿಂತಾಗ ಹೋವದ ಪರವತ ಕರಿಗೋಯಿತು. ಹೆಂಡತಿ ಜಾಕಲೀ ಯಾಗಿ ಕಾಣದ ಜನಶಾಸನ ದೇವತೆಯಾಗಿ ತೋರಿದಳು. ಮಾನವ ಮಾಧವತ್ವ

ದೇಡದ ಆನಂದಮಗ್ನ ಅತ್ಯಸುಖಿಮಗ್ನಳಾದ ಮಜದಿ ಮಂತ್ರದ್ವಾರಳಾಗಿ ಕಣ್ಣ ತರೆಸಿದಳು.

ಮಾಣಿಕ್ಯತೀಲೆಯಿಂದ ಮಾಡಿದ ಪದ್ಮಪ್ರಭವಿಗ್ರಹ, ಆದರೆ ಶಿಲಾವಿಗ್ರಹದ ಕಾಂತಿಗಿಂತ ಕಾಂತೆ ಜಾಕಲೀಯೇ ಪ್ರಭಾನ್ವಿತಳಾಗಿ ಪದ್ಮಪ್ರಭಯಿಂದ ಮೇರೆಯು ತೆದ್ದಾರ್ಥಿ.

ಮಹುರ್ ಮಾಣಿಕ್ಯ-ಮಹಾಮಾಣಿಕ್ಯಮೂರ್ತಿ, ಆ ಸುಂದರಮೂರ್ತಿಯ ದರ್ಶನವೇ ಮಹಾಭಾಸ್ಯನುಭವವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿದೆ. ಮಾತಿಗೆ ನಿಲುಕೆದ, ಅನುಭವವೇದ್ಯ ಸತ್ಯಸ್ಯತಮ ಸತ್ಯನುಭವ. ಮಾನವನನ್ನು ಮಾನೋನ್ನತನನಾಗಿ ಸುವ ಮಹಾ ಸ್ವಾನೇದ್ವದಲ್ಲಿ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ ನಿಜವಾದ ವಿಕ್ರಮವನ್ನು ಪರಿಸಿದ ಅದಿತ್ಯನಾದನು, ದಿವ್ಯದರ್ಶನದಿಂದ ಪುನಿತಗೊಂಡು ಪವಿತ್ರ, ಹೃದಯದಿಂದ ಹಂಡಕಿಯ ಜನಧರ್ಮವನ್ನು, ತನ್ನ ಅದ್ಯಾಷ್ಟದಿಂದ ಹಂಡಕಿಯ ಮೂಲಕ ಪಡೆದ ದಿವ್ಯನುಭವವನ್ನು ಶಾಶ್ವತಗೊಳಿಸಿದನು.

ಅವನ ಮಾತುಗಳೆಷ್ಟು ಸುಂದರ, ಬಂಧುರ ಮಧುರ. 'ಈ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಕೊಂಡುಕೊಂಡು ಎಲ್ಲ ಸಹ್ಯದರ್ಯ ಜನಭಕ್ತರು ನೋಡುವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸು, ಆರ್ಥನ ಪೂರ್ಜಿ ಅನಂತವಾಗಿ ನಡೆಯಲಿ.'

ಜಾಕಲೀ ಮತ್ತು ವಿಕ್ರಮ ಇಬ್ಬರ ಪ್ರೇಮ ಬಂಧನಕ್ಕೆ ಆ ಮಾಣಿಕ್ಯಪ್ರತಿಮೆ ಮತ್ತಿನಿಂದಿ ಹರಿಸಿತು. ರಾಜೀ ಮತ್ತ ಪ್ರಖಾರಕೆ, ಹೇಳಿದೆ, ನುಡಿಯಿದೆ ಕಲಿಸುವ ಧರ್ಮ ಗುರುವಾಗಿ ವಿಕ್ರಮನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಮಾರ್ಪಡಿಸಿ ಮಾನೋನ್ನತಿಗೆ ವಿರಿದ ಧೀರೆ.

ಇಂದು ಅಲ್ಲಿ ಆ ದಿವ್ಯಸುಂದರ ವಿಗ್ರಹವಿಲ್ಲ, ಮುರಿದ ಜನಾಲಯವಿದೆ.'

೧೦) ಮೈಲಭದೇವಿ (ಕಾಲುಕ್ಕ ರಾಜೀ : ಪಟ್ಟಮಹಾದೇವಿ, ೧೦೬೪)

ಕಾಲುಕ್ಕ ಚಕ್ರಾಧಿತ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನಿಗೆ ಹಲವಾರು ಮಂದಿ ಧರ್ಮಪತ್ರಿಯರು. ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ, ಯಾದ್ವ ಸ್ವಂಭನಕ್ಕಾಗಿ, ಸಂಧಿಸಮಾಧಾನ ಕಾರ್ಯಗಳಿಂದಾಗಿ ವಿಕ್ರಮಾಂಕ ಹಲವಾರು ಮಂದಿಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುವ ಅಗತ್ಯ ಒದಗಿದ್ದಿತು. ಆದರೆ ಪಟ್ಟಮಹಾದೇವಿ ಪದೆವಿ ಮಾತ್ರ, ಸರದಿಯಂತೆ -

(೧) ದಾ॥ ಪ.ಬಿ. ದೇಸಾಯಿಯವರ ಸ್ವಂತ ಸಂಕಲನ ಮತ್ತು ಹಿರೇಲಿಂಗದ ಹಳ್ಳಿಯ ಹಾಳನಲ್ಲಿ ಸ್ಕರುವ ಒಡಕು ಶಾಸನ - SII XVIII No. 127.